रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

मेगु ल्याखय्

☐ लोक साहित्य परिषद् थःगु सर्वाधिक सिरपाः व दुग्यंगु गतिविधि थौंकन्हे नेपालभाषाया ख्यलय् छगू हलचलया बिषयबस्तु जूगु दु। थुकिया बारे विस्तृत विवरण ब्वना दिसं 'आखे' या लिगंगु ल्याखय् लोक साहित्य परिषद् या मू दुजः भाजु **रुदन सेन बज्राचार्य** पाखें **'लोक साहित्य परिषद् व थुकिया सिरपाः'** बिषयक आमुख च्वसू।

☐ भाजु **मंगलप्रसाद श्रेष्ठ**ः जु झीगु भाय्या निबन्ध ख्यलय् तापाय् धुंकुम्ह छम्ह सशक्तम्ह निबन्धकार खः। तः दँ लिपा पिहाँवःगु वय्कःया छपु रोचक निबन्ध।

☐ नेपाल भाषाया चर्चित बाखंमी **राजा शाक्य** या छपू ताहाकःगु बाखं व न्हःलिम्ह बखंमी मय्जु **सरला श्रेष्ठ** या बाखं।

☐ नेपालभाषाया आधुनिक कवि **डा० योगेन्द्र प्रधान**, खँय् भाय्या चर्चित कवि **जनार्दन जोशी** व न्हःलिपि वर्विपि **सविना श्रेष्ठ 'स्मृति'** व **राब श्रेष्ठ** या सामयिक कवितात।

☐ नेपालभाषाय् समालोचना साहित्य ब्वमलंगु यात कया थगू तर्क ह्लयब्वयादिगु नां दम्ह सलालोचक भाजु **माधवलाल कर्माचार्य**।

☐ जापानी संस्कृतिया ल्यं दुगु ब्वः

नापं थी थी न्हयाइपुगु व समसामयिक थातंपौत।

'आखे' यानी वर्तमान नेपालभाषा साहित्यया यच्चुगु छपाः ह्लाय्कं!

च्वमि भाजु मय्जुपिं,

'आखे' या थुगु ल्याः छिकपिनिगु ल्हातिइ दु। साहित्य प्रधान यानानं थ्वयात विविधता ब्यिइगु जिमिगु तातुना खः थी थी विषय्या बःचाबःचाहाकःगु च्वसूत सम्बन्धित विषय्या च्वमि भाजु मय्जु पिसं जिमिगु ज्याकुथिइ पौ दथं छ्वयाहयादीत इनाप दु। च्वसु छ्वयाहयाबिलय् बाँलाक सी दुगु आखःं ग्वलं अथवा ताइप याना शुद्ध कथं छ्वयाहयादीत इनाप दु। अस्वीकृत च्वसूत लितबिगु ग्वसाः मदु। स्वीकृत च्वसूया सूच सम्बन्धित च्वमि भाजु मय्जु पिन्त याव नं हे ब्यिइगु कुतः जुइ।

आखेया थःगु हे म्हःसिका दु ।

□ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान

'आखे' या न्हापांया दँया न्हापांया ल्याः ज्वना भाजु दर्बेरत्न शाक्य, ज्ञाल–जिगु ज्याकुथिइ । खनाः लय् ताया । भाषा व साहित्य थकायेत पत्र–पत्रिकाया ल्हा दकले च्वन्ह्या । क्याम्पस–विद्यार्थीतय्गु पाखें इलय् बेलय् पिदनिगु दँ पौ व धिकिं खने दयेकः वइगु 'सितु' पत्रिकायात त्वःता नियमित व स्वतन्त्र रूपं पिहाँ वया च्वंगु साहित्यिक पौ द हे मदु कथं आपालं म्ह । उकि नं 'आखे' या आगमन लसकुस याये बहः जुइगु स्वाभाविक खः / जिगु भितुना ।

'आखे' लय् पौ खः कि निला पौ गनं न्ह्यथंगु मदु । थ्व न्ह्यथने माः थें ताया ।

थुकी निबन्ध, बाखं, संस्कृति, समालोचना सम्बन्धी छपु छपु व कविता स्वपु दुथ्यागु दु । आमुख लेखया रूपय् भाजु काशीनाथ तमोटया 'आशा सफू कुथिः म्हिगः थौं व कन्हय्' लाःगु दु । नापं नापं थी थी विषयया थातं पौ (स्थायी स्तम्भ) नं थाय् कागु दु । तमोटया लेखं आशा सफू कुथि स्थापना जुगु न्ह्यवंःनिसें आतक व कन्हय्या संभावना बारे छगू परिचयात्मक विवरण न्ह्यथंगु दु । सफूकुथिया महत्व ला दहे दु । थ्वयात न्ह्यथना विद्वान व अनुसन्धान याइपिंत आपलं आपलं गुहालि जुइगु तथा संरक्षणया दृष्टि नं महत्वपूर्ण ज्या जुगुलि थ्वयागु बृतान्त न्ह्यथना दीम्ह तमोटयात सुभाय् बीमा ।

भाजु तीर्थलाल नःघःभनीया 'झीगु संस्कृतिइ सम्ह्य्या महत्व' शीर्षक अनुसन्धनात्मक लेख गाक्कं ग्यसुला । भाजु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठया 'नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पुजा' धयागु सफूया निपुगु च्वसुयात कया उकि दुनेया छुं द्वं व भ्रम न्ह्यथनेगु कुतः वयकः नं याना दीगु दु । "थुकी बः काये छिंगु ग्रन्थ मखंकं दसि मदुतले थथे हे खः धाये मफुनि" धयागु नःघःभनीया धापु दु । छाय्धाःसा "थ्व सम्ह्य्या विषय छुं तान्त्रिक ग्रन्थय् च्वया तःगु मखनानि । नापं कर्मकाण्ड संस्कृति व धर्म ग्रन्थय् च्वयाः तःगु न मखनानि ।" थुकथं अनुसन्धान व अध्ययन याये मानिगु विषय जुसां सुरेन्द्रमानया गुलिखे धापु ऐतिहासिक, धार्मिक व सांस्कृतिक दृष्टि नं पाय्छि मजु धयागु तर्क प्रासंगिक जु, इतिहास सम्मत धायेमाः व सांस्कृतिक परिप्रेक्ष्यय् आपलं दसि माले मानिगु विचाः नापं कुलिचिने फु । थुखेर अझ च्वसु न्ह्याकाः झीगु सांस्कृतिक व तान्त्रिक जीवन नापं दुगु स्वापु व थुजोगु विषयया अनुसन्धान व विश्लेषण

(ल्यं ६७ पेजय्)

बधाइ दु आखेलय: पिन्त

□ माधवलाल कर्माचार्य

गुगु अर्थ थ्व पौयागु नामाकरण 'आखे' धका: जूगु ख: व ला गनं स्पष्ट याना त:गु खने मदु अथे जूसां च्वयेगु त्वते धुंकूपि च्वमितय्‌त हानं च्वकेगु, मा:गु गुहालि ज्वलं चुलाकिगु न्हूम्हूपि च्वमिपिन्त न्हूगु जलय् पित ह्येगु व नेवा: जुया नं थ:गु भासं मच्वसे मेमेगु भासं च्वया च्वंपि च्वमितय्‌त नेपाल भासं च्वकेगु हे मू ता: ख: अले आयात थुलि जक यायेफ:सां जाति व भासं सास: ल्हानाच्वंगु दु धयागुया दसु जुइ धयागु ताया धका छखे पंय्ता: पुयात:गु द:सा मेखे 'सुभाय्' धयागु थासय् दे, भाय्, साहित्य, संस्कृतिया विकासया लागि स्वस्थ

(ल्यं ६९ पेजय्)

आखे आखे हे ख: । व तस्सकं शुद्ध, च्व,हृया:, चक्कं । निग:चा जक जूसां उकिइ शुद्धगु, च्वन्हृचा:गु, चक्कंगु मनया श्रद्धा दुबिना च्वंगु जुइ । ब:चा धंगु नेवा: खंग्व: धुकूकथं थ्व आख्यय् ख:, गुकिया अर्थ ग्व: मस्यंक वा प्वला: दयेकात:गु, द्यपिन्त छायेत छ्यलीगु जाकि, अक्षता, कीग: । अक्षताया अर्थ उकिइ मदु । कीग: या अर्थ वियात:गु दु – 'पूजा यायेत मा:गु जाकि । चुकू (की) च्वनिगु धर्लि विशेष अक्षताया अर्थ 'नेपाली शब्दकोशय् स्वता बियात:गु दु– १. द्यो: पितृ आदिपिन्त छाइगु ग्व:गु जाकि, अक्षता । २. तछो । ३. योनिक्षत मजूनिम्ह कुमारी ।

आखे छगू ह:सय् ख:

□ रत्नध्वज जोशी

सम्पादक,
आखे, यल ।

भाजुपिं छिकिपिनिगु च:तिया किपा: 'आखे' पुतु पुइका स्वये धुन, ब्वने धुन । ह्याउँमचा मांया प्वाथं पिहांबेवं थ्व थथे च्वं, लिपा थथे जुइ धाये मज्यू । बुलुहुँ बुलुहुँ थ्वयागु ख्वा: ज्याना वं वनाच्वनी । प्वाथय् दुबेलय् मांम्हं साक्क, भिक नीकथं नसा नये खंम्ह जूसा मचा थ्व स्वया ग्वाथ: मथ: चिने फु । आ थथें स्वये गुला पूवंक मांया प्वाथय् च्वने धुंका दुम्ह धाये मल्वनि, न्हय्‌लां बुम्हला धया थें च्वं । अय्‌सां विष्णु 'अल्पज्ञ' याम्ह 'गोंग:' त्याजीगु सलं ह्वाले सल हे धाये ज्यू स: थी जू । त्वा: पयाफ: मजु । न:घ:भनीजुयागु 'सम्हय्‌या महत्व नं

(ल्यं ७० पेजय्)

ल्या: २ ११०८ दिल्ला

पिकाक:
कीर्ति सफू कुथि, क्वालखु यल,
पो. ब. नं. ७०७ यें, नेपा:।
फोन नं. २-१५६२७

कलाकार:
राजकुमार शाक्य

सम्पादक:
० कीर्ति सुशील जोशी
० केदार 'सितु' ० ध्रुव मधिकर्मि

प्रधान सम्पादक: डा० हिमांशु थापा

थाकू: मित्र छापाखाना, बाङ्गेमुढा यें, नेपा:

बौद्धधर्मय् प्रज्ञापारमिता छगू ग्यमुग्यंगु व भगवान बुद्धं देशना यानाबिज्यागु स्वभाव सून्यताया तत्वज्ञानं जाःगु छगू उत्कृष्त ग्रन्थ खःसा वज्रयान बौद्ध धर्मया आजुइ थ्यंकेगु तःपु लँपु मध्ये छपु मू लँपु खः । थुगुसिया बुद्ध जयन्तीया लसताय् जिमिसं थन थ्व हे विषयवस्तु यात कया आमुख च्वसू पिथना च्वना गुकेया निति नेपाःया निह्म अतिकं नां दँपि बौद्ध विद्वान भाजुपि सत्यमोहन जोशी व मीनबहादुर शाक्य पा च्वसा यात ग्ह्यबया च्वना ।

यलया नां दंगु व दकसिबय् पवित्र बाहाः क्वाबाहालय् (हिरण्य-वर्ण महाविहार) अवस्थित अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिताया ग्रन्थ, गुगु ग्रन्थया प्रत्येक पौ लुँ आखलं च्वयातःगु खः । वहया सिंहासनय् गुगु पवित्र ग्रन्थ पुजा-याना तयातःगु दु ।

प्रज्ञापारमिता दर्शनस छपल

□ सत्यमोहन जोशी

शाक्यमुनि गौतम बुद्धयागु बौद्ध धर्म दर्शनय् 'मध्यम प्रतिपद्' अर्थात् 'मध्यम मार्ग' यागु दार्शनिक सिद्धान्तय् तःधंगु जोड बियातःगु दु। थ्व मध्यम मार्ग यागु साधारण अर्थ खः दथुयागु लँपु गथेकि खुसिस न्ह्याना च्वंगु सिगोलय् च्वनावने वेलय् कि जःपाखे न्याःवनी, कि खःपाखे न्याःवनी, आ थ्व मध्यम मार्ग यागु लँ लिनावनीगु जुलधाःसा निखें न्याः मवनीगु कथं सिगोस च्वना न्ह्यांवने फयेकेगु खः। [अथेनं थुकयागु दार्शनिक पक्षकथं अर्थ छयायेबेलय् धाःसाः थुकेयागु अर्थ 'दु' नं मखु, 'मदु' नं मखुया दथुइ च्वनेगु स्थिति वोध जूवइ अले थ्वयात हे 'अन्त द्वयवर्जित माध्यमिक दृष्टि' धाइ।

भगवान् बुद्ध महापरिनिर्वाण जुयाबिज्यागु ५०० दँ लिपा, बौद्ध धर्म दर्शनया छम्ह प्रकाण्ड विद्वान् आचार्य नागार्जुनं थ्व हे 'मध्यममार्ग' यागु दर्शनयात केन्द्रविन्दु यानाः तथा प्रसङ्ग वाक्य पद्धति छयला 'माध्यमिक दर्शन' यात न्ह्यब्वया ब्वलंकूगु खः। अले थ्व हे माध्यमिक दर्शनं प्रज्ञापारमिता] सूत्र' पिदंगु खः।

(प्रज्ञापारमिता ग्रन्थ पाठ यायगु ज्वलय्)

महायानी बौद्ध ग्रन्थय् नवग्रन्थ (थुकेयात नव व्याकरण, नव धर्मा, वैपुल्यसूत्र नं धाइ)नामं गुंगू अतिकं महत्वपूर्ण जुयाच्वंगु ग्रन्थ त दु, थुपिं खः (१) प्रज्ञापारमिता (२) ललित विस्तर (३) सद्धर्मपुण्डरीक सूत्र (४) गण्डब्यूह सूत्र (५) समाधिराज सूत्र (६) लङ्कावतार सूत्र (७) दशभूमिक सूत्र (८) सुवर्ण प्रभास (९) तथागत गुह्यक । थुकी माध्यमिक दर्शन दुने स्वभाव शून्यता ज्ञान केन्द्रविन्दु जुयाच्वंगु प्रज्ञापारमिता दकसिबय् च्वन्हयाकातःगु ग्रन्थ खः।

आपलंयाना प्रज्ञापारमिता धयागु ग्रन्थ लुँयागु मसिं, रञ्जना आखलं नीलपत्रय् च्वयातयेगु चलन दु, अले थ्व ग्रन्थयात तःधंगु शास्त्रज्ञान भाःपाः तथा द्यो भाःपाः श्रद्धाभावं पुजा याना तयेगु, पाठ याकेगु नं चलन दु । थुकियागु बांलागु दसु यल हिरण्यवर्ण महाविहारस सुरक्षित एवं पूजित' अष्ट साहस्रिका प्रज्ञापारमिता' अले येँ देया विक्रमशील महाविहार(थंबहीया भगवानबाहाः) स च्वंगु 'सपादलक्ष प्रज्ञापारमिता' (थौंकन्हय थ्व शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता नामं प्रसिद्ध जू) खः ।

प्रज्ञापारमितास च्वंगु स्वभाव शून्यता ज्ञानयागु खँ ल्हाये बेलय् आपलं यानाः 'शून्य', शून्यता', 'शून्यवाद' यागु खँ न्हयथनेगु चलन दु । पिनें पिनें ध्वामथुइक खँ जुइबेलय् 'शून्य' धयागु छुंहे मदुगु, फुसुलुगु ज्यालगेमजूगु धका ध्वाइपि दु । तर तथ्यगु खँ थथे मखु । छाय् धाःसा प्रज्ञापारमितास दुथ्याकातःगु 'शून्य' धँगु ल्याःचाः यायेबेलय् छ्यलेगु शून्य [०] मखु । प्रज्ञापारमितास च्वंगु 'शून्य' या अर्थ ला गुगुनं वस्तुस धर्मस थःगु स्वभाव अर्थात् वास्तविक स्वतन्त्र अस्तित्व मदु धाःगु खः । अले फुक वस्तुया स्वभाव शून्यता हे सर्गःया स्वभाव शून्यता जुयाच्वथेंनतु । अथेंनं झीसं फय् वइ बेलय्. हाकुसे ख्वातुसे च्वंगु सुपाँय् त्वःपुइबेलय् किचःकाचः थें खनेदयाच्वनीबेलय् धयाच्वनी – गुबलें सर्गः ख्यूँसेच्वन, गुबलें सर्ग वचुसे च्वन, गुबले सर्गः तुइसे च्वन, गुबलें सर्गः धुफादन इ० । तर प्रज्ञाज्ञानं अर्थात् परामार्थ,ज्ञानं वात्तुवाला स्वतधाःसा व सर्गः धँगु गुबेलसं ख्यूँजुया च्वंगु नं मदु, तुयू जुया च्वंगु नं मदु, वला 'स्वभाव शून्यता' जक हे जुयाच्वंगु खः अर्थात् स्वअस्तित्व शून्य, थःगु धँगु वस्तु छुंहे नं मदया च्वंगु खः

हानं प्रज्ञापारमितास च्वंगु 'शून्य' ला प्रतीत्यसमुत्पाद (आश्रित तत्व) या पर्यायवाची (उथेंउथें अर्थ वँगु) शून्य खः । पुनर्व्याख्याया रूपय् थुकेया अर्थ छुं हे मदुगु जक मखु, थुकेया अर्थ स्वभाव शून्य (थःगु स्वतन्त्र वास्तविकता थःगु थःसु छु हे मदुगु) खः ? अले स्वभाव शून्यया दृष्टिकोणं वात्तुवाला विचाः यानाव वनेबेलय् गुलिनं खनेदयाच्वंगु तत्वत दु व फुक प्रकृति प्रभास्वर (प्रकृति धँगु हे संसार, वहे संसारयात प्रभास्वर, शान्त शुद्ध बोधिसत्व जुइबेलय् सियगु अवस्था) खनेदयाच्वनी ।

वास्तवय् ससारस थुजोगु गुगु वस्तु मदु गुगु कि पराश्रित (हेतुस च्वनाच्वंगु) मजुइ. थथेहेतु गुगुनं धर्म (थःगु पन) मदु गुगुकि हेतुस आश्रित मजुइ। उकें गुगुनं वस्तु वा धर्म स्वतन्त्र (पराश्रित मजूगु) व निरपेक्ष (प्रयोजन मदुगु) मजू।

अले थवहे लिधंसाय् पञ्च स्कन्ध (रूप वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान) नं वास्तवय् शून्यताया लक्षणं युक्त जुयाच्वंगुलि सार तत्व मदुगु, स्वअस्तित्व धैगु मदुगु, थःगु धैगु वस्तु छुंहे नं मदया च्वंगु शून्य स्वरूप जक हे खः, दसुकथं गथे कि –

रूप धैगु शून्यता खः.
शून्य धैगुहे नं रूप जक खः
शून्यता धैगु रूप अलग्गगु,
भिन्नगु वस्तु मखु।
रूप धैगु नं शून्यतापाखें अलगगु
छुत्तागु, भिन्नगु वस्तु मखु,
गुगु रूप खः वास्तवय् वहे शून्यता खः,
गुगू शून्यता खः वहे वास्तवय् रूप खः।

थथेहेतु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान स्कन्ध नं वास्तवय् शून्यताया लक्षणं युक्त जुयाच्वंगुलिं शून्य स्वरूप जक हे खः। दसुकथं उपमा ब्वये –

ह्मगसें लुयावैंपिं व ह्मगसय्‌नतु
दुसुचवनीपिं किसिचात थें,
पुखुलिइ लुयावैगु व पुखुलिसतुं सुना दुसुना वंनीगु लःपव चा त थें,
बासुरि सःपिज्वैं थें तथा बासुरिस सः दुसुना च्वनीथें, तुसिपुस चुलि, दं, हः, च्वः, तुसि दुपिना च्वंथें अले तुसिदुने तुसिपु प्येपुना च्वंथें !
न्हचप् बुद्धि बिचार लुयावैथें, अथेहे न्हचपुस बुद्धि बिचार दुसुना च्वनीथें।

शून्य अथवा शून्यतायात नं निगू प्रकारं छयलातः गु दु। छता खः व तत्वत गुगु निस्वभाव जुयाच्वनी, छुं नं बस्तु मदुगु, प्रतीत्य समुत्पन्न जुयाः थः थवय् आश्रित जुयाच्वंगु। मेगु शून्य अथवा शून्यता खः प्रज्ञा गुगुली 'दु' अथवा 'मदु', 'खः' अथवा 'मखु' धैगु दैमखू, निर्विकल्प व निस्प्रञ्च जुयाच्वनी।

उकें 'शून्य' धायेमालहे बिलकुल छुं हे मदुगु छुसुलुं फुसुलुंगु धैगु अर्थ जकनं धायेमज्यू। थन 'शून्य' धैगुलिजा पिने खने दया च्वंगु संसारयात कयाः सार मदुगु धाःगु जक खः। छाय् धाःसां थ्व पिने खने दयाच्वंगु संसारया ल्यूने प्रज्ञा ज्ञानं खने दैगु गुगु वास्तविक सत्यता दु वयात थथे च्वं, अथें च्वं धकाः छुंकि नं हे धायेमफु (नं मनं हे धायेफु, न मन मखुगु मेगु छुं वस्तुखं हे धायेफु)। अले व वास्तविक सत्यतायाके वहे स्वभाव शून्य खने दैगुलिं यानाः 'शून्य' धायेमाल।

वास्तवय् गुगु वास्तविक सत्यता खः व वस्तुया थःगु अस्तित्व व मौलिकताया लागि गुगुनं मेगु वस्तुस लिधंसा दयेमज्यू (पराश्रित, परालम्वी जुइमज्यू), व वास्तविक सत्य जा स्वतन्त्र जुइमाः। तर ज्ञीसं गुगुनं वस्तुत खनावंच्वना व फुकया छता नं

छ्याग निधंगा दु (फुक पराश्रित) । इमि थ:गु धैगु वास्तविकता मदु गथेकि सर्गतस भ्रान्तिवश खनेदैगु छुं मू मदुगु 'स्वांवफ्व' या थ:गु अस्तित्व दैमखु ।

उकें वस्तुयागु वास्तविक स्वभावयात थथे च्वं अथे च्वं धका: जब झीसं खंके फैमखु, धाये फैमखु अले थुजोगु स्थितिस 'शून्यता' जक हे धायेगु जुइ । छाय्धा:सा वस्तुतयगु अस्तित्व खने दया हे च्वंसां प्रज्ञा-ज्ञानं इमिगु अस्तित्वयागु वास्तविक स्वभाव वातुवाला स्वयेबेलय् इमित न ख:गु धायेगु, न मखुगु धायेगु, न नितां ख: धायेगु, न नितां मखु धायेगु जक जुइ ।

जब थथे वस्तुयागु स्वभावया ख: अथवा मखु (सत्य वा असत्य) जुया: था:गा: दैमखु अन न्ह्यागु वस्तुत छगूया मेगु नाप सम्बन्ध च्वनीगु जुया: अर्थात् थ:गु स्वतन्त्रगु स्वभाव मदैगु जुया: सापेक्ष जुयाच्वनी । अले थुथाय् 'दु' धैगु 'ख:' धैगु अथे हे 'मदु' धैगु, 'मखु' धगुयागु साप ताहाक:गु दृष्टि-कोणत त्व:ता छ्वयेबेलय् दथुलँ (मध्यम-मार्ग) स शून्य ब्वल्हनीगु ख: ।

उकें झीसं निगू सत्य दु धका: सीके-माल – छगू संवृत्ति सत्य (पिनेयागु सत्य), निगु परमार्थ सत्य (दुनेयागु सत्य) । थ्व निगू, सत्यया दथुइच्वंगु विभेदत नं सीके थुइके मा: ।

छता खँ – थ्व 'शून्यता' धैगु थ:हे आजु मखु, थ्वंला चित्तयात 'प्रज्ञा' ह्मसी-केया लागि लँ क्यनीगु जक ख: । उकें 'शून्यता' धैगु प्रज्ञारूपी थैमाय् थ्यंकीगु स्वाने ख: । तर 'शून्यता' यात बांलाक छ्यलेमसलकि थुकिं स्यंके नं फु, ताहायात बांलाक थासय् ज्वने मसलकि ताहानं ताहा जोह्मसितन तुं न्याइथें ।

उकें निगू प्रकारया 'शून्यता' स ध्यान याये सयेकेमा: –

(क) कल्पना धैगु हे मब्वयेका (निर्वि-कल्प जुइका) च्वने फयेकेगु अवस्थाया परम ज्ञान

(ख) च्वंन्ह्याना च्वंगु अन्तर्दृष्टि । प्रज्ञा

थ्व 'शून्यता' ज्ञान 'शून्यता' 'शून्यता' जक धायेसयेकां जकनं प्राप्त जुइगु ज्ञानमखु, आपलं खँ ल्हाना तर्क वितर्कजक याये सयेका नं प्राप्त जुइगु मखु । थ्व शून्यता ज्ञान मुख्य नं शून्यतास आधारित ध्यान-योगं प्राप्त यायेफैगु ख: । शून्यतास ध्यान यायेबेलय् थ:त थ:ह्म 'थ' हे मदु धैगु भाव-ना तक नं यायेमा: । दकसिबय् लिपा, अविध्यारूपी समुद्र पार यायेबेलय् 'शून्यता' यात नं त्व:ता छ्वयेमा:, सिंगो: यात थें । अले थ्व 'शून्यता' ग्रहण यायेफ-येकेगु ध्यान ब:लाकेत न्हापां नैतिक गुण ब्वल्हंकेगु अतिकं आवश्यक जू । थुलि याये-फतकि प्रज्ञापारमितास च्वंगु शून्यता दर्शनं व्यावहारिक गाचो) उला 'परमार्थ सत्य' भूसीदयेक क्यनाबी । □

बुद्धधर्मय् बज्रयानया महत्व

□ मीनबहादुर शाक्य

भगवान बुद्ध मनूतय्गु चारित्रिक दोष गुण थुइका जक उपदेश बिइगु खँय् सुयाँ निगू मत दैमखु । थ्व हे हुनिं बुद्ध थी थी मनूतय्त थी थी कथंया इमिगु स्वभाव कथं दानशील स्वर्ग कथा, उत्पाद व्यय् ज्ञान, बोधिचित्त, शून्यताज्ञान दर्शन आदि उपदेश त बिइगु खः ।

बुद्ध श्रावकयानी महायानी नितां खः । थ्व खँयात बः बिइत आचार्य नागार्जुनं 'चतुः स्तव' नां या ग्रन्थय् थथे धयातःगु दुः-

"धर्म धातो रस भे दाद
यान भेदो अस्ति न प्रभो
यान त्रितय माख्यातं त्वया
सत्वावतारतः[1]

अर्थात न्हाच च्वय् न्हयथना थें श्रावकयानी प्रत्येक बुद्धयानी वा महायानी न्हयागु यानी जूसां प्रज्ञा व शून्यताया अवबोधन दृष्टि फुक्क यानय् छु भेद मदु । फुक्क यान उत्थें खः । फुक्क यानया बोधिज्ञान शून्यता यानय् पुद्गल नैरात्म्य व धर्म

भगवान बुद्धयागु दक्व फुक्क उपदेशतय्त ब्वथलेबेलय् मूल रूपं सूत्र व तन्त्र धका निथिलय् ब्वथले छि । नापं थ्व बुद्धबचनयाकथं बुद्ध धर्मया आजु लँ स्वथी कथंया (क) श्रावक बोधि (ख) प्रत्येक बोधि व (ग) सम्यक सम्बोधि धका दु ।

बज्रयानीपिसं च्वय् न्हयथनागु सम्यक सम्बोधि यागु हे आजु काइगु खः नापं महायानीया निगू दार्शनिक सम्प्रदाय माध्यमिक व चित्रमात्र पिसं नं सम्यक सम्बोधि हे आजु काइगु खः । थुगुकथं बज्रयान व महायानया मू ता ला छगू हे जुल अय्नं बुद्ध बज्रयानयात विस्कं तया बज्रयानया जक अलग्ग छाय् धर्म देशना याय्माल धैगु न्हयसः ब्वलनिगु स्वाभाविक खँ खः । थुकिया भेद तिप्यंकेगु हे च्वसुया मू हुनि खः ।

प्रज्ञा व शून्यतायागु दृष्टिकोणं धात्थेंला स्वंगू यानय् नं छु नं कथंया भेद मदु । (स्वंगू यान अर्थात महायान, बज्रयान व श्रावक यान) उपायकौशल या दृष्टिकोणं जक थुपि थःथःम्हं विस्कं थें खनेदुगु खः।

नैरात्म्य ज्ञान थुइका जक हे थ्व भवसंसार पार जुइफै । तर धात्थें हे बुद्ध जुइतला थुलि जक मगा: । बुद्धया ३२ लक्षण व ८० व्यंजनं युक्त रूपकाय् देह प्राप्तयाना दशवल ज्ञान प्राप्त यायेतला बोधिचित्त युक्त जुया अल्याख तक्क प्राणीपिन्त हित यायेगु दृढ प्रणिधान याना षतपारमिता पूवंके मा: । थुगु खँ अर्थात बोधिचित्तया खँ श्रावक यानय् अभाव जूगु खनेदु ।

श्रावक यानय् उल्लेख मजूगु बज्र, महायानय् जक उल्लेख जूगु थ्व बोधिचित्तया बारे आर्य मैत्रेयनाथं 'अभिसमयालंकारे थथे धयातल :–

'चित्तोत्पाद: परार्थाय सम्यकसम्बोधि कामता'[2]

अर्थात दक्व प्राणीपिनिगु हितया आजु तया सम्यक सम्बोधि कामना यायेगु हे बोधिचित्त ख: । महायान बौद्ध साहित्यय् थुगु बोधिचित्त उत्पत्ति याय्गु विधि निगू प्रकारया दु धका क्यनातःगु दु । हेतुफलया न्हेगु उपदेश व आत्म परावर्तन[3] । न्हापांगु थ्व बिधि बुद्ध आर्य मैत्रेय बोधिसत्वया पाखें आर्य असंग (350 A D) यात कंगु ख: । आर्य असंग पाखें लिपा वसुवन्धु चन्द्रगोमि, बोधिभद्र, अतिश यागु परम्परा अटूटरूपं तिब्वतया प्यंगू सम्प्रदाय् निङमा, काग्चु साक्य व गेलुग्या या गुरुपिंके वयाच्वंगु दु । थ्व बिधिया न्हेगु उपदेश थथे ख: (१) समता भावना (२) मातृसंज्ञा (३) मातृगुण स्मरण (४) मातृ उपकारया पलेसा पुलेगु भावना (५) महा मैत्री व, महाकरुणा (६) अध्याशय चित्त (७) बोधिचित्तोत्पाद ।

न्हापांगु बिधिया मुख्य तात्पर्य ख: फुक्क मनूतय्त माँ तुल्य भापिगु व वय्‌कपिनिगु दु:ख मदयेकेगु भाला थ: याकचां हे काये फयेमा धका चित्त उत्पति यायेगु । तर थथे यायेत बुद्ध जुइफ:सा जक सम्भव जुगुलि प्राणीपिन्त भिं यायेत निरन्तर बुद्ध जुइ फयेमा धैगु कामना यायेय्:गु ख । गथे याक: काय्या ध्यान माँया दु:ख निवारण व सुख बिइगुलिइ प्रमुख जुइ अथे हे बोधिसत्वया प्राणीपिन्त मातृवत्‌भापिया इमिगु दु:ख निवारण याना परम सुख बिइगु हे मू आजु जुइ । थन परम सुख धैगुया तात्पर्य 'बुद्धत्व लाभ' ख: । निगूगु विधिया तात्पर्य ख: थ:गु स्वार्थ सिवय्‌नं मेपिनिगु हित सुखय् थ:गु चित्त छ्वयेगु । दकले न्हापां थुगु बिधि भावना याइम्हसिनं थ:व परया समता भावना याइ । दु:ख सुयानं मयँगु व सुख साकसियानं यँगु प्रबृति हे बोधि परात्म समताया लिधंसा ख: । अथे जुगुलिं थ्व भावना याइम्ह बोधिसत्वं परयागु दु:खयात थ:गु हे भापिगु जुगुलिं पर उपकारे न्ह्याक्व दु:ख जूसां थ:म्हं दु:ख ताइमखुगु बोधिचित्त या स्वभाव ख: । थुवथं भावना यायेगु बिधि बुद्ध आर्य मंजुश्री बोधिसत्व मंजुश्री बोधिसत्वं आचार्य नागार्जुन-आर्यदेव-चन्द्रार्कीर्ति व शान्तिदेवया परम्पराय्

अटूत रूपं वँच्वंगु खः । थ्व खँयात आचार्य नागार्जुनं 'रत्नावलि' धँगु ग्रन्थय् थथे धायतलः–

प्राणप्रियः स्यां सत्वानाम् ते मत्प्रियतराइच मे तेषां पापं मयि पच्येन मच्छुभम् तेषु चाखिलम् । [5]

प्राणतुल्य यःपिं प्राणीपिनिगु पाप जित परिपाक जुइमा अले जिगु पुण्य फुक्कं प्राणीपिन्त लाभ जुइमा धँगु सिलःया तात्पर्य खः । शून्यता ज्ञानं युक्त जुया थुजोगु बोधिचित्त बृद्धि याना प्राणीपिनिगु हितया लागि असंख्य कल्प तक्क उदार चर्या यायेत बोधिसत्वपिं लिचिलिमखुगु विशेषता हे महायानयागु विशेषता खः । खालि महायानसूत्र पाठ पूजा याये फयेवं महायानी धाये फँमखु अले व बोधिसत्व नं जुइ मखु । थ्व धारणा व अभ्यास हे झीगु बौद्ध समाजय् व्यापक याये मालाच्वंगु दु । नत्र थथे याये मफुसा महायानी ला छाय् श्रावकयानी नं जुइ फँमखु । मेगु खँ छु धाःसा बोधिसत्वपिसं याइगु प्राणीधान–चर्या-परिणामना विषयय् श्रावकयान तयेगु पितेके (सूत्र पितक, विनय पितक व अभिधर्म पितक) वर्णनयाना तःगु खनेमदु । उकें श्रावकयान यागु शिक्षा अनुशरणं बोधिसत्व जुइ फँमखुगु तर आर्य श्रावक जुइ फँ । बोधिसत्व पिनिगु अचिन्त्य चर्याया विषयत (खँत) महायानसूत्रय् गाक्कं हे उल्लेख याना तःगु दु । गुगु श्रावक यानया त्रिपितक साहित्यय् यानामतः । अय्नं थुलिया लिधंसाय् श्रावकयान बुद्धं देशनायागु उपदेश मख धायेगु पाय्छि मजू ।

महायानसूत्रया मू मू वंगु अथेहे ५४१ गू ति सफू थी थी देशय् गथेकि सँदे, चीन, जापान, नेपाल, खोतान आदि देशय् थौंतक्क न सुरक्षित जुइक ल्यंका तःगु दु । [6] विद्वान तथा श्रद्धालुपिंसं अध्ययन मनन तथा अनुसन्धान यायेबहः जू । थ्व खँयात कया आचार्य नागार्जुनं 'रत्नावलि' थया गु ग्रन्थय थथे व्यक्त याना तःगु दु :–

'न बोधिसत्व प्रणीधिन चर्या परिणामना उक्त,ः श्रावकयाने अस्माद् बोधिसत्वः कुतस्ततः ।[7]

'बोधिचार्या प्रतिष्ठार्थम् न सूत्रे भाषितम् वचः
भाषितम् च महायाने ग्राह्यम् अस्माद विचक्षणः । [8]

महायानयात बस्तुतः निगू यानय् व्वथला तःगु दु । (१) पारमितानय (२) मन्त्रनय ।

(१)पारमितानय् यागु मुख्य लक्ष्य बुद्धत्व लाभ यायेगु खः । थुगु फल प्राप्तिया लागि बोधिसत्वं बोधिचित्त उत्पतियाना षतपारमिता [9] अभ्यास याना ३२ लक्ष्यण व ८० व्यंजनं युक्त रूप काये धारण याना बुद्धत्व लाभ याइ । थथे जुगुलि थुकियात हे हेतुयान नं धाइगु चलन दु । छाय्धाःसा बुद्ध जुइत माःगु हेतुरूपि पुण्यसंभार व ज्ञानसंभार स्वंगू असंख्य कल्पादि तक्क चर्या

आखे

याना प्राप्त याना काइ। मन्त्रनय वा मन्त्रयान वा गुह्यान वा वज्रयान छगू हे पर्यायवाची शब्द खः थुकिया उद्येश्य नं बुद्धत्व प्राप्ति हे खः। थुकियात फलयाना नं धाइगु चलन दु। छायधाःसा थुगु यानय् साधकपिसं बुद्धत्वरूपि फलयात थ्व हे जन्मय् साक्षात्कार यायेफँगु समाधि व योग अभ्यास चर्या यायेगु दुगुलि हे खः। थुपि थी थी योग व समाधि पाखें ह्मोई या दुने ह्मो जक दुष्कर चर्या याना हे पुण्यसंभार व ज्ञानसंभार प्राप्त याना काइगु खः। वज्र यानया शिक्षा फुकसित उपयुक्त जुइ-मखु तर तिक्ष्णगु इन्द्रिय व पुण्यसंभार अप्व दुपिसं याकनं हे महामुद्रा सिद्धि थुपिहे योग व समाधिपाखें लाभयाना काइगु खः। थ्व यानया शिक्षाय् उपाय व प्रज्ञायागु अभ्यास थी थी अभ्यास मयासे छगू पाखें याइगु जुगुलि पारमितातय् स्वयानं श्रेष्ठ उत्तमगु धाःगु खः। थ्व खँ 'वज्रयान' शब्दं क्यं। 'बज्र' धँगु बस्तु छाःगु क्वातुगु अभेद्य वा काते याय् थाकुगु धाःगु खः। थन बज्रया अर्थ प्रज्ञा व उपाय व्वथले थाकुगु चर्या खः धँगु अर्थ खः। अले बज्रयानया अर्थ प्रज्ञा व उपाय्-अमेद्य रूपं चर्या याना पुण्यसंभार व ज्ञान संभार लाभ याना कायेगु यान धाःगु खः। थुगु हे चर्या द्वारा न्यागू मार्ग (१०) द्वारा झिगू भूमि (११) पार याना ८४...... चयप्यद्धह्मसिद्ध तथा संदेया सिद्धपिं गथेकि मार्पा, मिलरेपा, चोंखावा, शाक्यपंडित थें जापिं महापुरूष पिसं महामुद्रासिद्धि वा बुद्धत्व लाभ याना वन।

बुद्धत्व लाभ जुइगु अवस्थाय् प्राप्त जुइगु प्थगूबस्तु गथेकि भूमि-शरीर-श्रोत-चर्या यात थी थी साधनापाखें थ्व हे शरीरद्वारा प्राप्त याना काइगुलिं हे थुकियात फलया धाःगु खः। थ्व प्यंगू विशुद्धगु अवस्था, । तत्व प्राप्त यायेगु समाधि प्रक्रियायात उत्पन्नक्रम व सम्पन्नक्रम धाइगु खः। थ्व योगयात बुद्धयोग नं धाइ वा युगनद्ध नं धाइगु चलन दु।

बज्रयान धँगु पारमितानय व मन्त्रन-ययागु संमिश्रण नं खः धँगु तथ्य कालचक्र तन्त्रया टिका विमलप्रभाय् जक मखुकि अपालं तन्त्रग्रन्थय् नं उल्लेख जूगु दु। पारमितानय व मन्त्रनय् याइगु बिशेष खँ 'अभिषेक' नं खः। योग्यह्म गुरू पाखें योग्य शिष्य ह्मसिका अभिषेक प्राप्त जुइ घुंका-तिनि मन्त्रयान वा अभ्यास यायेगु अनुमति दु। हानं शिष्य जुइह्म व्यक्तियाके अभिषेक काये न्ह्चो सूत्रे धयातःथें संसार प्रतिवैरा-गपन, प्राणीप्रति महाकरूणा व शून्यता दृष्टि वांलाक थूह्मं जक अभिषेक कायेगु उपयुक्त जु। थ्व हे खँ 'बज्रयाणी अभिषेक तन्त्रे धथे धयातःगुःदु।

हे मंजुश्री ! यदि सुं गुह्म शिस्यं बोधि-चित्तयात बांलाक भावना याना तःगु दत धाःसा व व्यक्ति बज्रयान यागु लुखाय् थ्यन धाःसां ज्यू। अथे छाय्ले धाःसा थ्व बोधिसत्व चर्याया हुनिं खः। उजाह्म व्यक्तियात प्रज्ञा-

भिषेक व मण्डलप्रवेश याना ब्यूसां ज्यू । तर बोधिचित्त अभ्यास मदुंपि सुयातन मण्डल प्रवेश' मुद्रा व मन्त्र विइ मज्यू ।' अथे जुगुलि छगूनिगू मन्त्र उच्चारण याये फयेवं, होम याये सयवं, पूज । याये सयेवं व व्यक्ति बज्रयानी धायेगु उचित मजू । बज्रयानी साधकपिंके महायानीपिंके स्वया नं अप्पो प्राणीप्रति करूणा दुह्म शून्यता दृष्ति बांलाक थुह्म जुइमा । गुह्मसिके शून्यताज्ञान-बोधिचित्त- प्रभाश्वर ज्ञान-अभिषेक बिधि उत्पन्नक्रम व सम्पन्नक्रम पूर्णरूपं अववोध जुयानं स्वंगू संवर बांलाक पालय् जुह्मसित 'बज्राचार्य' पदवी बिइ लो तर थौंकन्हय् थुजोगु ज्ञान मदुगुलि याना स्वयं बज्राचार्य तय्सं बज्रयान , धर्म यात हेबायचबाय्, शंका व बामलागु दृष्टिं स्वयाच्वन । थुकि सुयागु दोष दु धाये ?

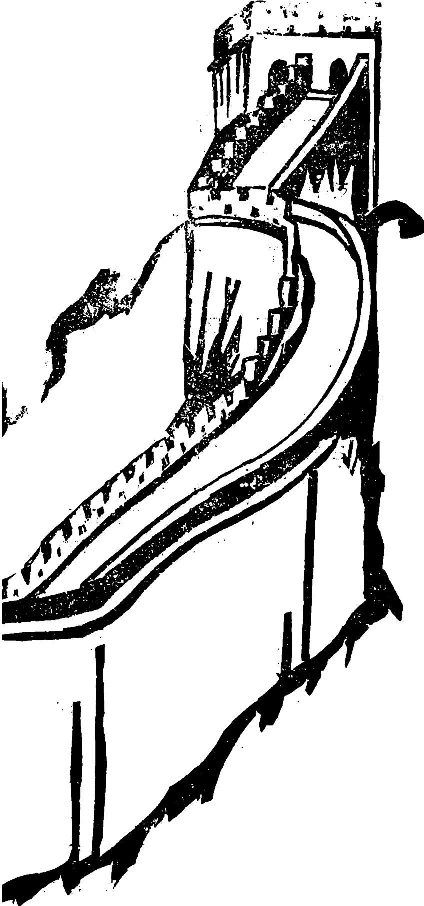
---

१. स्वया दिसं पं दिव्यवज्र बज्राचार्य जूं सम्पादन याना बिज्यागु आचार्य नागार्जुन ।
रचित ' चतुःस्तवः' पौ ३० श्लोक ल्याः २१
प्रकाशक : अखिल नेपाल महायान बौद्ध समाज– २०४३ यें'।
२. स्वया दिसं " अभिसमयालंकार वृत्तिः स्फुटार्था" सम्पादक रामशंकर त्रिपाठी, पौ ल्याः ५
प्रकाशक : केन्द्रीय तिन्वति उच्च शिक्षा संस्थान, सारनाथ, बाराणसि १९७७
३. आत्म परावर्तन विधि आचार्य शान्ति देव रचित बोधिचर्यावतारे अष्टम अध्याय श्लोक ९९–१८६ तक्क बालाक व्याख्या याना तंतःगु दु ।
स्वया दिसँ पं दिव्यबज्र बज्रचार्य ज्यू पाखें अनुदित 'आचार्य शान्तिदेव रचित बोधिचर्यावतार व प्रज्ञाकरमति रचित पानिका पौ २६७ २८६ बोधि प्रकाशन केन्द्र, यल २०४३ वि.सं ।
४. हेतुफलया सप्त उपदेश आर्य मैत्रेयनाथ महायानसूत्रालंकार, अभिसमयालंकार गन्डव्यूह सूत्रय आदि थासय् कना विज्यना तःगु दु । थुकिया पूवंगु व्याख्याया लागि स्वया दिसँ 'अ मेडिटेसन अन कम्पोसन, चौधौं दलाई लमाईद्वारा रचित पौ ११३ लाइब्रेरी अफ टिवेटन वर्कस एण्ड आकीइम्स, धर्मशाला, १९७९।
५. स्वया दिसँ डा० माइकल हानद्वारा सम्पादित 'रत्नावलि' श्लोक ल्याः ५.८४ पौ १६६. बोन, १९०२, ।
६. स्वया दिसँ बुनियो नान्जिओजु यागु ए क्यातालोग अफ दि चाइनिज ट्रान्स्लेसन अफ बुद्धिष्ट त्रिपिटक (अक्सफोर्ड, १८८३,)
७. स्वया दिसँ डा० माइकल हानद्वारा सम्पादित 'रत्नावलि' श्लोकल्याः ४.९० पौ १२६
८. व हे, पौ १२८
९. दान, शील, शान्ति, वीर्य, ध्यान व प्रज्ञा पारमिता ।
१०. स्वया दिसँ प.ल. वैद्यद्वारा सम्पादित, दशा भूमिकसूत्र' मिथिला इन्स्टिच्यूट,
दरभंगा १९६७ बुद्धिष्ट संस्कृत टेक्टस नं ७ झिगू भूमि या नां थथे खः प्रमुदिता विमला, प्रभावकारी, अर्चिष्मति, सुदुर्जया अभिमुखि, दूरंगमा, अचला, साधुमती व धर्ममेध

क
वि
ता

पःखा थःना / पःखा जुया म्वायेगु
लसताय् 'जि' मदु

□ आनन्द जोशी

१. बनि.

न्हृयबनि

पः पः

तिन्हुया / हानं जुया म्वाई

खाः खाः

जिन्दगी

कुना खुसिया दिसाबोध यानाच्वंगु प्रवाहयात
थना पंगः अभियानया पलाया लँय्
अहो ! बुल्डोजरं गुँयात ल्यःयाना नं
संकुचित यक्को चकना नं मनू !

२. गनं मथ्यनिगु यात्राया लँजुवा झींपि
यात्राया उपलब्धि –
फिसलं त्वपुगु बिश्वासया गां-गां
दूषित वाताबरणं सास कुंका सीगु इच्छात
स्वतन्त्रताहीन सीमितताय् कयेकुनावंगु
थः दुनेया सर्गः /
थ्व हे जीवन खः / लः खः / जः खः
धका स्वीकार यानाच्वंगु क्रमनाप
बुल / ब्वलन

पः खा

गथे कँया न्हि गन गन लात
अन अन हे कै बुया वइथे
व पःखात बुया वइच्वन,

× × ×

टि बी अस्त प्रगति ल्व्हम्
ही पातः पातः हिरोसिमा...नागासाकि...
हानः हानः पःखा / पंग जुया म्वाना ब्यू / म्वाना ब्यूगु दु
सर्गः थें चकनेत स्वगु आस्थाया तुति न्हृचोने /
थ्व श्रृंखलाया अनुसन्धानं डि थुइका –
भ्यातनालय् छकः तुति दुनकि
लिकाये गुलि थाकु !

× × ×

इतिहासया धृणित ल्हातम्सं
कये कये पुया!
गुलिखे जिन्दगीतय्सं थःगु ख्वाः तंके धुंकल
अहो ! ख्वाः तंका म्वायेगु हे नं स्वभाव जुई धुंकल थौं !
थ्व म्वायेगु स्वाभाव
फिसः प्याकेत ब्वाँयेजुगु लःया धः मखु
थ्व ला छचाखेरं ततः जा जुयावना च्वंगु पःखा
गन हाकाः / बस्वाना थःगु छ्चों
चिकंफुगु लाल्टेन थें
फगत दु जिन्दगीत !

× × ×

कयकुंगु थासय् कयेकुना म्वायेगु हे भाग्य भापिना
न्हिग या मापदण्डं थौंया आस्थाया बिशालता यात दाना
न्हिग स्वया क्षेत्रफल अप्पो जुगुलि
अजुगति चागु जि खं,

पः खा

गथे कँया न्हि गन गन लात
अन अन हे कं बुया वइथे
व पःखात बुया वइच्वन,

× × ×

टि बी अस्त प्रगति ल्व्हमु
ही पातः पातः हिरोसिमा...नागासाकि...
हानः हानः पःखा / पंग जुया म्वाना ब्यू / म्वाना ब्यूगु बु
सर्गः थें चकनेत स्वगु आस्थाया तुति न्ह्योने /
थ्व श्रृंखलाया अनुसन्धानं डिं थुइका –
भ्यातनालय् छकः तुति दुनकि
लिकाये गुलि थाकु !

× × ×

इतिहासया धृणित ल्हातमूसं
कये्कये् पुया!
गुलिखे जिन्दगीतय्सं थःगु ख्वाः तंके धुंकल
अहो ! ख्वाः तंका म्वायेगु हे नं स्वभाव जुई धुंकल थौं !
थ्व म्वायेगु स्वाभाव
फिसः प्याकेत ब्वाँयेजुगु लःया धः मखु
थ्व ला छचाखेरं ततः जा जुयावना च्वंगु पःखा
गन हाकाः / बस्वाना थःगु छचों
चिकंफुगु लाल्टेन थें
फगत दु जिन्दगीत !

× × ×

कयकुंगु थासय् कयेकुना म्वायेगु हे भाग्य भापिना
न्हिग या मापदण्ड थौंया आस्थाया बिशालता यात दाना
न्हिग स्वया क्षेत्रफल अप्पो जुर्गुलि
अजुगति चागु जि खं,

३. लखं थें थःत इनाः म्वायेमाः जिन्दगीं

च्वया –

थह्मं थःत हे पःखा अनिवार्य मखु म्वायेत / म्वानाबिइत

"थः" थःगु दक्को फुक्क ज्याभः दथुइ व्वलंलं

दनाबिगु पःखा

निश्चय नं सुथ मखु / जः मखु / संजीबनी बुटी मखु / कुलां मखु !

थ्व इलय् ला

प्रत्येक म्यें नाप चुलि व्हया / चकनेमा विस्तृततताया स्वरूप

थ्व इलय्

जि गये स्वीकार याये

पःखा हे सुरक्षा कवच / म्वायेगु आधार धका !

क्यानभासय् जक पःखाया चित्रणयाना

अथे ग्वारातुला वनि धका !

'जि' ला पःखा दनिगु अभियानय् मदु / उत्सबय् मदु

पःखा बुइकिगु षदयन्त्रय् मदु

'जि' ला सर्गः थें चकना म्वायेगु पहः नाप दु

खुसि थें जीवनदान बिइगु गतिनाप दु

जः थें न्हृचलं ब्वानाच्वंगु जीवनत थनेगु ल्हाःनाप दु

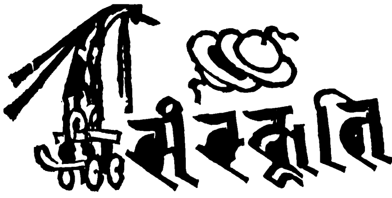
उकिं 'जि' नाप यात्रायायेत इनापयाना च्वना

पःखा बुइका / व्वलंका म्वायेगु क्रमयात चफुनाः

थःदुनेया विशालतायात चकंका

जः जुया म्वायेत ।

जापानया जीवन शैली

नेवाः संस्कृति कथं

□ ब. आ. कनकद्वीप

एशिया दुने हे लासां विज्ञान प्रविधि व बनेज्या कथं तसकं हे थाहाँ वना च्वंगु दे जापान (निहोन वा निप्पोन) यात छक झीगु नेवाः संस्कृति कथं स्वये बेलय् जापानी त (अनया ऐनो धाःपि ethnic जाति वाहेक) झी नेवाः त हे धाये ल्वः। इमिगु नयेगु, त्वनेगु, पुनेगु, च्वनेगु, धर्म, संस्कृति, गुथि, नखः चखः व पहः वहः त यक्कों झी लिसे पाय्छि जू व। थन थ्व खंया छुमा कथहं न्हच्यथनेगु जुइ।

जापानी त झी थें हे थवं गाका च्वंपि सामाजिक परिवेशया मनूत जूगुलि निसः दँ न्हचो तक इमि स्वापू चिनिया त लिसे वाहेक मेपिं लिसे उपाय् सकं मदु। उकिं. इमिगु संस्कृति नं चीनय् थें हे बौद्ध तालं न्हचाना वंगु जुया च्वन। उकिं जापानया पुलां संस्कृति, साहित्य धर्म व सामाजिक पहः त नं चिनिया सभ्यता लिसे लनेगु चलन दु। अले गुलि गुलि चिनियातय्गु संस्कृति लिसे व पहः त पाय्छि जुल उलि उलि हे च्वन्ह्याःगु पहः तायेकेगु जुल। उकिं खँ ल्हाइबेलय् संस्कृतियात च्वन्ह्याका परिभाषा यायेत (as standard with the chinese traditions) धायेगु जापानी तय्गु चलन खः। जेट युग निसें as standard with America धका थौंकन्हेया जापानी मस्तय्सं धायेगु याना हःसां बुह्रा बुह्री तय्सं थ्व धापू यात नाला मकानि।

नये त्वनेगु विचाः यायेबेलय् न्हि स्वकः जा हे नयेगु इमिगु चलन खः। जा धुंका जा या केक, ओशुसी, जाकि मरि (योमरि) जाकि सियातःगु, जाकि प्वकया कवा (बुल्ल?) चिनितया व मेमेगु कथं नं जाकिया नयेगु वाना झीसं खनि बेलय् न्ह्यगु समुद्रया उखेया मनू त नं नेवाः त लाकि छु हं धका मधासें च्वने फइमखु।

अथे हे मेमेगु ६४ ता किसिमया नयेगु वाना या भोजय् ३२ ता किसिम sea-

food (समुद्र हया नयेगु नसा) त्वता मेगु झीगु तरकारी, अचार थें हे खः ।

आ थल बलया छक चलन स्वये । जापानी त सकले कुमाः त थें हे खः । सामुराई खलः (warrior class) वाहेक सव सियां गथिचा हया थःथः हे थल बल देमा, भु, बारचा व च्या त्वनेगु कयो (कप) त दयेकिगु व व चा थल उना बांलाक थःथःगु नां विया तयेगु चलन दु। खास याना जापानी मिसातय्गु लाज्या थःगु छें भुतूया लागि माःगु थलबल (Kitch-en–ware) दयेकेगु नं खः । जापानय् प्यंगू ऋतु यात माने याः । थुपिं खः तिमिला (चन्द्रमा) या ऋतु, च्वापु गाइगु ऋतु, तसकं बांलाक गुनथ्वाक (साकुरा) स्वाँहैगु ऋतु व सुपायंजक वया च्वनिगु ऋतु । उकिं चा या थल बल दयेकि पिसं गुगु ऋतुबेलय् दयेकुगु खः उगु ऋतुया चि (प्रतिक) कथं स्वाँ, झंगः, च्वापुया वान्की तिमिला, सुपायं, इत्यादि नं किया तयेगु या ।

अथे धका जापानी त चाया थलय् जक नइपिं चिमिपिं मनूत मखु । लुं, वहया थलबल सकसिगु दराजय् न्हाय्कं दुने ब्वया तःगु झीसं न्ह्याथाय्सं नं खनि । विशेष-याना थलबल चाया दयेकेगु चलन खः ।

जापान अन्तर्राष्ट्रिय सभ्यता व संस्कृति विलि विलि जाये धुंकुगुलिं अन वसः छजुया न्येतका निसें न्येन्यादो तक थ्यंक पुनिपिं नं दु । अय्सां वसः पुनेगुलि मान्यता व मर्यादाया दसु दु । न्हिनय् यूरोपया mantle (यूरोपियन भान्तां लं) फिना सु चाहिलि मखु । संध्या का ई निसें बहन्हि तक थः यःथे याना पुना जुइ ।

न्हू दँया लसताय् थःगु हे परम्पराया वसः किमोनो फीगु इमि चलन दु । अफिस आदि थासय् अन्तर्राष्ट्रिय चलन कथं सुट व तुयुगु कमिज फिइ ।

झीपिं नाराया वौद्ध देगः चाहिला च्वनें बेलय् स्वयम्भुइ वना च्वनागु थें च्वं । प्राचीन नेवाः संस्कृतिया चचा (चर्या संगीत) थें लय तया खोतो थाना च्वनिगु न्यने बेलय् झीत हे ब्वलासाः वः थें च्वं । जापानया सभ्यता, संस्कृति, कला धर्म, परम्परा व रीति थितिया खँला तसकं हे तःधंगु विषय खः । गुकि झीगु दे या मानव संस्कृतिया थें हे तसकं बांलागु, तब्यागु, ताः हाकःगु इतिहास दु । अय्सां बौद्ध धर्म याना झीपिं इमिसं ह्म मस्यू मजुगुलिं न्ह्याचागु खँ नं तसकं पाय्छि जू ।

खतु इमि शिन्तो (shinto) धर्म (the way of the gods– शिनशिन eto) नं दु । अय्सां इमिगु धापू कथं सि म्वाइया जीवन हनेत बौद्ध धर्म, परंपरा

गथे खः अथे हे तयत शिन्तो अले धर्मया सना जुइ मला धका नक्कल याना जुइत **non–religionist** धका जुया जुइगु खः । अथे नन–रेलिजनिष्ट धका हाला जुइंपि अमेरिकन त थें मचायेक **christian** नं जूपि दु । अयसां होश दत कि थःगु परंपराय् लिहाँ व ।

जापानया बौद्ध धर्म कोरिया पाखें ५५२ ए०डि पाखे दुहाँ वःगु खः । व हे धर्मया सूत्र त खासयाना सत् धर्म पुण्डरिका या प्रतिस्थापन, मान्यता व राज्यया तःधंगु गौरब याना दीह्म जुजुया काय् शोत्तोक्क (५७४–६२१ ए० डि०) या कीर्ति थें हे नाराया होन्युजी (होरियुजी) थौं तक दया च्वंगु झी जुजु प्रचण्डदेव मल्लया पुलां स्वयम्भू थें हे खः ।

उबेलय् निसें झी थाय् थें तोलं पौ, पौभाः भित्तिचित्र (**fresco painting**) इत्यादि नं अन तयेगु चलन जुल ।

जापानया बौद्ध धर्मया इतिहास कथं क्योतोया विहार टेनरियुजिया स्थापना ध्यानी बुद्ध पिनिगु प्रचार जुया तिनि दयेकुगु खः ।

चीनय् चान व जापानय् जेन धाइगु ध्यान झीथाय् थौंकन्हेया विपश्यना खः । ध्यान मार्गया प्राचीन गौरव थौं विश्वय न्यंक न्यने धुंकुगु दु ।

आ छगू अजू चायापुगु खँ न्ह्यथने- जापानीत सकलें कवि खः, दार्शनिक खः, कट्टर पन्थी खः । हानं विश्वया संस्कृतिया प्रतीक नं खः। इमि छगू सिद्धान्त दु 'सुयातं तसकं मतिना यायेत न्हापां माया मदुह्म नि जुइमा' (**we have to be cruel to be kind**) झी नेवातय् कथं 'न्हापां ल्वाये, लिपा गाये' धाःगु खँ खः । उकिं इपि तसकं कराह, अले स्या चुसे च्वना नं साप हे मतिना दुंपि खः । इमिगु व्यवहार इमित थुइके मफु पिनिगुया लागि इपिं साप हे ह्माइपु ताइ । उकिं जापानय् च्वने बेलय् इमिस धाइ–जापानी मन (चित्त) यात थुइकि (**firstly, you have to know Japanese mind to live in Japan**. हानं च्वय् धया थें धाये–जापानी त फुक्कं कवि खः, कला- कार खः शैलियुक्तपिं (**styliest**) खः । थ्व फुक्क शैली, कल्पना बौद्ध ध्यानं प्रभावित जू । गथे कि किपा त च्वइ बेलय्, आखः च्वइ बेलय्, च्याः त्वंकेगु ज्याइवः बेलय् (**chano-yu or tea- ceromony**), कवि सम्मे- लन बेलय् अथवा हान काव्य साधनाया इलय्, धनुषवाण ह्यिति बेलय्, तलवार ल्वाका ह्यिति बेलय्, केण्डो, जुडो व मेमेगु ल्वापुया अभ्यास जुइ बेलय् ध्यान मगाम्ह मनूयात गनं हे लसकुस मदु । अले व ध्यान गाम्हेसियागु साधनां पिहां वइगु कला, शैली, कवित्व न्ह्यावलें दैच्वनिगु परम्परा दु ।

छसिकथं निसें खँ छुना ह्ये बेलय् झी नेवाःतय्सं थौंकन्हेये श्रुति साहित्य लुमंका

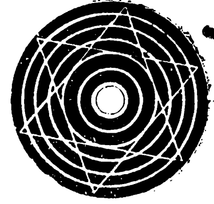
छ्यलि थें उमि नं चिहाक:गु निबन्ध धापू कविता, छहाक निहाक च्वयात:गु तास ह्मितेगु चलन दु । व गथे धा:सा अनया कविपिसं धया त:गु बांबांला:गु धापू, खँ (उक्ति), कविता छपा:तासय् (playing cards) छपु च्वया तइ । उजोगु तास निजो तया ह्मिती । तास छजो बँय् ब्वइ । छह्म ह्मितुह्म स्यां छपु च्वखँ ब्वनाहइ । मेह्म ह्मितिम्हेस्यां छं ब्वंगु च्वखँ फलानाह्मं च्वया त:गु धका: लिस: बिइ । का क्यों धका: भाय् याइ, वं तास लुइका व कविया कविता क्यना बिइ । कवि व कविया कविता धायेगु पाय्छि जू मजू कासा: ल्या: स्वइह्म मनू (रेफ्री) नं ल्या: बू या खँ क्वछिना बिइ ।

थथे बौद्धिक कासा: ह्मितेगु चलन इमिसं चिनियात पाखें स्यना का:गु इतिहासं कं ।

(कथंहं मेगुल्याखय्)

विज्ञान

उर्जा व थुकेका थी थी स्रोत

□ रमेश शाक्य

थौंकन्हेया वैज्ञानिक युगय् बैज्ञानिकत थी थी कथंया उर्जा व उकेया मू मू स्रोत त मालेगुलिइ अप्पो सक्रिय जुया च्वंगु दु। थौंकन्हे हे तिनि अमेरिकी वैज्ञानिक तय्सं विद्युत उत्पादन यायेत शहरया फोहर मैला छ्यलेगु यागु दु। ज्या छ्यलय् मदुगु, वां छ्वयेगु वस्तु पाखें विद्युत उत्पादन याइगु तःतधंगु कम्पनी मध्यय् थौंकन्हे अमेरिकाया 'ओगटेन मोर्टिन' धैगु कर्पोरेशनया नायः डेभिड सोकोल थुगु ब्यवसाय तसकं बांलाक न्ह्यानाच्वंगु खँय् विश्वस्त जू। थ्व वइगु १० द दुने १०० गु उजोगु न्हूगु संयन्त्र त १५ अरब डलरया लागतय् दँय् ४ अरब डलर आय जुइगु कथं दयेकेगु आशा याःगु दु। उजोगु संयन्त्र तय्सं छु भचा हे ज्या छ्यलय् मदुगु (रद्दी चीज) तय्त च्याका औद्योगिक स्तरया वाफ व विद्युत उत्पादन याइ। उजोगु वस्तु तय्त च्याके बेलय् डायोक्सिन वा फय्यात प्रदूषित याइगु मेमेगु तत्वत उत्पन्न जुइमखु व जःला खःला तय् याय नं छुं कथंया नवःगु (दुर्गन्ध) न्यना वनि मखु। नापं थुकेया ५./. जक नौ जू वनि। गुगु नं लँ दयेकेगु ज्याय् छ्यलेगु याइ। दँ दँ पतिं अमेरिकीनय्सं पैदा याइगु ३० करोड टन फोहर मैलायात विद्युतय् हिकुसा उकें अमेरिकायात माःगु विद्युतय् ६./. तक पूवंकि। थौकन्हे फोसिलसया रूपय् च्वंगु इन्धन उत्पादन याइगु उर्जाया प्रतिस्थापन यायेत यक्को प्रविधि यागु संयोजन जुइ माःगु खँय् विशेषज्ञतय्गु छगू मत जूगु दु। थ्व प्रविधितय्सं थी थी तह (तगि) त सफल रूपं क्यना ब्यूगु दु। गथेकिः –

वायो मास उर्जा - थ्व उर्जा दकले पुलांगु बायो व दक्व सिवय् तःधंगु वैकल्पिक प्रबिधि खः। थ्व प्रविधिइ विशेष याना सिंइ वं शहरया फोहर मैलाय् च्वंगु जैवीय-पदार्थया प्रज्वलन तापय् वा ग्यांस वा तरल इन्धनय् हिकाबिइ। सन १९७५ या थुके थुजोगु कथंया उर्जाया खपत दुगंछि अप्पो जूगु दु।

जलविद्युत: – थ्व निगू गु त:धंगु उर्जा स्रोत ख: । सछि दँ न्ह्यो निसें हे मिल, कलपुर्जा चायेकेत थ्व छ्यलेगु याना व:गु दु । तर त:तधंगु खुशीइ बाँध दयेकुगुलिं याना थूकेया विकासय् छुं ह्यो जूव:गु दु । १९८५ सनय् वया पारमाणविक उर्जा न्हापा मलाकुनि बेलय् विद्युत स्रोतया रूपय् कोइलाया लिपा ल: हे ख ।

वायु उर्जा:– थुकेयात (थ्व उर्जायात) दकले विकसित जुया वनाच्वंगु उर्जा स्रोत माने यान त:गु दु । थुकेया दकले त:धंक विकास क्यालिफोर्नियाय् जूगु दु । गन १९८२. निसें १९८५ तक यक्को फय् सनेगु पूर्वतीय घांतीइ ६००० वायु चालित टर्वाइन 'वियुत उत्पादन याइगु यन्त्र' त:गु दु । गुकें ६००० मेगावाट विद्युत उत्पादन जुइ । थ्व २ लाख छेंयात विद्युत सेवा विइत प्रशस्त गा: । थ्व उद्योग दँय् १००० मेगावाटया दरं विकास जुया वनाच्वंगु दु

भुपातिय उर्जा:– जमीनया त:लय् च्वंगु तापं प्राप्त जुइगु छगू उर्जा शक्ति ख: । थ्व उर्जा गन गन वाफ वा क्वाल:या फोहराय। रूपय् प्राप्न जू । थुजोगु अप्पो धँथे थाय् अमेरिकाया पश्चिमी भागय् ला: । थ्व उर्जा दँय् १०./· या दरं छ्यलेगु अप्पोना दनाच्वंगु दु । थुकेया छुं ब्व क्वाज: (ताप) या निम्ति व अप्पो विद्युत उत्पादनया निम्ति छ्यलि ।

सौर्य उर्जा:– थ्व प्रविधिइ निभा नं ज:ल: क्वाकेगु व विद्युत उत्पादन यायेगु याइ । थ्व प्रविधिइ सामान्य संयन्त्र त दइ, गुकियात दक्षिण पाखे स्वका तयेगु याइ । नापं निभा: ज: मुनिगु पम्प (Collector pump) थें जोगु विद्युतीय प्रणाली त दइ । उर्जा मन्त्रालयया अनुसार सन २००० तकया दुने अमेरेकी उर्जाया ०. ५ /. शौर्य शक्ति गुहालि बिइ । निभा: ल: क्वकेगु ज्या ८ लाख आबसीय नापं औद्योगिक प्रतिष्ठानय् छ्यले धुंकुगु दु । सौर्य विद्युत उर्जा उत्पादनय् कलेक्टर ट्रफ (वंक्र आकारया ता:हाक:गु थल) वा रिफ्लेक्टर त छ्यलिइ । थुगु यन्त्र तय्सं निभा: ज संकेन्द्रित याना बाफं ज्या याइगु टर्वाइन वा क्वा:गु फसं ज्या याइगु इन्जिन तय्गु मार्फत विद्युत उत्पादन यायेत मा:गु उच्च चाप उत्पादन याइ । दकले त:धंगु थुजोगु योजना दक्षीणी क्यालिफोर्निया एडिसन कम्पनीयागु १४ मेगावाटया संयन्त्र ख: ।

फोटो भोल्टाइक्स उर्जा:– थ्व नं छगू उर्जाया मेगु रूप ख: । थ्व अन्तरिक्ष उडांनया लागि ज्याय् छ्यलिइ । थुके छु नं कथंया चलंपुर्जा विना सूर्दोया ज:यात तप्यंक बिजुलिइ हिकेगु याइ ।Semi conductor (अर्ध ताप चालक) वस्तु सामान्य रूप सिलिकोनया सौर्य ब्यटरीं सूर्यया ज: नाप संसर्गय् वये धुंका विद्युत तरंग उत्पादन याइ । अमेरिकी तय्सं १९८४ तक्क फोटो भोल्टाइक्स प्रणाली १५ मेगावाट उर्जा उत्पादन यायेफत, गुगु या भा: २० करोड डलर बराबर जू:वा ।

आतक नं थ्व प्रविधि ब्यापक रूपं यक्को थासय् छ्यलेत यक्को खर्चालु जू वइ। सौर्य ब्याटरी या आयु ३० दँ जक दु । मनू तय्गु सेवा व मनूतय्त माःगु, ज्याख्यलय् जूगु सेवा सम्बन्धि संस्थान तय्गु संगठन एडिसन इलेक्ट्रिक इन्स्टिट्यूटं सन १९९० या न्हापां न्हापांगु दँय् फोटो भोल्टाइक्स छुं लागाय् 'ग्रिड' मार्फत पूर्ति जुइगु विद्युत नाप धें धें बल्ला याये फइगु आशा दु ।

बाखं

जीवन छगू लिधंसाय्

□ शारांई

'... — जीवन, धात्थें धायेगु ख:सा —...,
ग्रँ बिना सुपांय्या दुने सुला च्वंगु यत्रगु च्वापुगुं थें जुइमा । थ:गु हे लागाय् ग्रलय् छगू निश्चित चोकां विश्व ह्यसीक थीया: वचुगु सर्गतय् थ:गु हे पहलय् थीना जुइवेलय् वशन्त ऋतुया न्हिनय् ... — छह्म यौवनं भय्ब्यूह्म स्वर्गया परि थें — ... ? थुकिया ग्रलौकिक न्हिलां ग्रामैया सब्बुचानं त्वमंका बी । — थ्वयागु ग्रस्तित्वयात कया: थ्व सम्बन्धय्......जीवन फय् जुइमा, वयागु प्रतिभा यात निष्पक्षरूपं स्वके बिया विश्वयात साले मा: सुपाँय् फुक्क यचुक पुइका यंका । तान्व पाखें यचुगु सुपाँय् जुया त्वगुया बचय्याना बीमा नाङगा जुइपाखें सुपाँय्या दाग भ्या: भच्चा हे मलाक्क ... .. ।' ताहा सास: काइ थ:गु पा: ब्यों थें च्वंक ग्रदालतय् थनेह:ह्म ग्रपराधीया थें सफाइया लागि । जीवनया उपस्थिती बयात थों थम्हेसिनं हे मचा: म्हुतुं छु खँ पिहाँवनाच्वन धँगु खँय् । मात्र

न्हापा लिपा मिवे थःत सुरक्षित व पवित्र भापी । अले बल्लागु लिधंसा दुगु ।

छाय् छाय् छगू हे मेचय् च्वना च्वनानं अझ लिक्क च्वनेगु इच्छा जुइ थौं, न्हापा लिपा छगू हे मेचय् च्वने मछासां । निम्हे-सिनं मचाः थपिं गुलि लिक्क ला धकाः, मात्र थः नं मेम्हेसिया क्वागु स्पर्शबाहेक।

नोभोकेन इन्जेक्सनं सि धुंकुगु वया हिनुत जीवनया स्पर्श हाकनं म्वानावथें च्वनि । वयागु हिनुत अति क्रियाशील जुइ । म्हिगः फुंगा तलं लिकया स्वयागु पौ नकतिनि थें च्वनि । जीवनया ख्वालय् दुरूस्त छगः छगः दतले छप्ति हे मपाक्क खनि । जीवनया ख्वाः, ख्वाः मखु ल्हातय् च्वंगु पौ थें च्वनि । आख छगः छगः दतले लुमंका हइ । खालिगु थासय् तना बी मास्तेवइ ... — ... !

मतिनाया पासा (?)

.... — ...

धात्थें झीगु जीवन म्वायेत गुलि थाकु हला ? सायद जीवन धयागु थ्व हे ला खइ, समस्या, आसं आस अले मात्र इच्छा आकांक्षाया समुन्द्रय् लेहेँपुया सी लीगु, लुइकेगु । अले व समस्या, व समाधान आशा व निराशाया दथुइ सामञ्जस्य हया सु म्वाये फै मखु वयागु व हे तजालय् क्व-ब्वाना मृत्यु... अले जीवन ... न्हयसः चिंझ्वाताहां दें वइ । अँ, व हे भुमरी म्वाना च्वनापिं झीपिं खास आयागु परिस्थितिइ छ जि मस्यू छु साहसं म्वानाच्वन जुइ, व छंगु साहसयात म्हसिकेत गुलि ई बित जुइ धाये मफु । थुकी जि,छंगु प्रति तसक आभारी जुयाच्वना, जुयातु च्वने ।

सायद, थौंकन्हे छं स्यू जुइ झीस थःगु जीवनय् जीवनजक म्वाना मगाः, जीवान्तर नं म्वायेमा । मात्र छ हारय् चायेमते । थ्व नं स्यू जुइ, धाथेंगु मतिनां आनन्द, त्याग बी । मतिनाया किचः हृदय जुइ । अय्जुया झीपिं तापाक्क च्वंसां झीगु मतिना छ जि नापं हिलातु च्वनि । मात्र छ अदिग जुया च्वं । अपशोच प्रकृति मनूयात अमर याना मतः । आत्माला अमर जू धाइ अय्सां थ्व जीवन दतले थ्व नुगलय् च्वंगु मतिना मेपिन्त जुइमखु ।

गनतक्क छंगु छेंया खँ दु, उके छं छु धन्दा कायेम्वा । लँय् छु पंगः मदुसा छं विरोध सुयालिसे छाय् यायेगु ? भिगु जक लँ कया वनेमा याकःचा छ गय्जुया जुइ । ल्यूने छकः स्वया स्व । अल्याख हाःनाःमर्दुपिं मनूत नेतृत्वया लागि ल्हा ब्वयेका च्वंगु दु । अय्जुया झीगु बारय् पिने गुलितक्क खँ गनतक्क थ्यने घुंकल वास्तविक मखुसां, व छं नं स्यू जुइ । छें च्वंपिं नं वहे न्हाय्पं कोखँ यंकल धायेवं ब्वायेवनिपिं जुया हे नं झीपिं थौं थ्व परिस्थिती वाथा वाथा कना च्वने मागु । ३५, ३५ दँ दये धुंकल गो छु जुगु दु देसय् नं ? नाप नाप पिं गन थ्यने धुंकुल । थ्व काय्मिया च्यो न्याइगु समाज दत्तले थथे हे जुइतिनि । अय्जुया

झीसं छगू न्हूगु समाज दयेके मानि – छ, जि अले ...... व समाज, झीगु समाज। उकिया लागि उलि हे कुतः याये। खयेतला थौंकन्हे झीपिं समुद्रया धालय् लाना च्वंगु छगः नांचाया वं निह्म यात्री थें खः। यदि सी लिइगु खसा न छं जक कुतः याना जिइ, न जिं जक। उकें निह्म जाना कुतः यायेनु। मखुसा झीपिं ...... अले झीगु समाज ...... मतिना – ... वहे समुद्रया तजालय क्वब्वाना...... ? अलय् थ्व समाजय् ...... गुलि तिरस्कृत जुइ व अन्दाज यायेमफु।

अय् जुया मुख्य छं धन्दा कायेमते। मनयात स्थिर याना तयाति। याकनं छुं उपाय अवश्य जुइ। आशा दु छं नं गुह्यालि बी। ...

— — ... —

जीवन

उसि मसि धाःगु सर्गतय् च्वंगु सुपाँयया दत्थु गाकं वा गाये धुंका खने दुगु तिमिला थें यको दिं लिपा पौ स्वसेंलि वयागु ख्वालय् मुसुक्क न्हिले वइ। 'मिसातय् बारय् अने तने खँ ल्हायेमा, गुलि आदर्शवादी थें जुया पौ च्वये माम्ह्सिया कत पिन्त।' मनं मनं धाइ। पौ मखु किपाः अँ किपाः। अले थौं व किपाः नं छाय् वयात न्हि न्हि हनाच्वनागु शरीरं सिवे आकर्षित याइ-धायेमफुत। पौयात निपाः ल्हातं क्वातुक्क ज्वना चुप्पा नइ। ख्वालय् लय्ताःया धो त सिदइ। खापा सः व थें च्वाने। काचाक्क लिफः स्वइ। ख्वाः ख्वाः चू लाइ न्हाय्कनय्। छकलं ख्वाः च्यानावइ देसि स्याउ थें ह्याउँक। पौ लिसे मखु न्हू दम्पति सरह सुं लिसें च्वना च्वना थें च्वनि। कोथाय् उखे थुखे स्वइ। छकः ताहा सासः ल्हाइ। बल्ल आ वया वं थःथम्हं छगू बन्धनं मुक्त जुगु अनुभव याइ। मानौ छगू संयोगान्त नाटकया मू प्याखँम्वः खः विना वियोगान्त हे।

तीजक फुंगा ल्ह्वनि। पौयात थःगु हे थासय् तयाः विसेंलि खाताय् सुंक पयतुइ। खयेतला थ्वया न्हापा गुबलें हे अथे निर्भीकतासाथ फयेमतुनि व न खाताय् न कोथाय् हे। थौं व थःगु हे कोथाय् च्वनाच्वंगु दु । वं थम्हं ज्वनातःगु विचाः ल्वमंकि। लुमंसां क्वत्यला छ्वइ। .. हानं पौ लिकया स्वइ व हे फुंगा तलं। नचुक खुना छ्वइ। ल्हा मुक्क म्हु छ्याइ थःगु ज्या पू वंकेगु प्रतिज्ञा यासें।

च्वापु जुयावना च्वंगु लः वनाम लः जुया वयाच्वंगु च्वापु !

□ पुर्णबहादुर बैद्य

खला, थौ सुथ, जि न्हाच हे न्ह्यलं चाल । न्हाच धइगु म्रा:या दापुं थ्वथा न्ह्यच:या पूर्वकालिक ई ख: । तर जि गुगु म्रा: धका बोध याना च्वना थौंया थ्व समय परिवेशय् जि दनेगु वहे लिपालाये धुंकल थ्व जि म्रा ! तर अज्ञ हे नं जिके न्ह्यच:सु दुनि । जित अँ... धइथें द्यने द्यने मास्ती- वनि । न्ह्यच:या नं थी थी तँ दु खनि ! जि न्ह्यच:या थ्व दको तँ पिचायेक न्ह्यलं मचानि खइ ! तर जि संन्ह्यच:या ख्वातुगु केन्द्रिय लागां पिने वये धुन धइगु ला चा: । अथे नं जि न्ह्यच: या गुगु सालुगु तँय् लानाच्वन अथवा जिके गुलि प्रतिशत न्ह्यच किनाच्वन तिनि व धा:सा जि थथेहे धका: कोतिक धामयेफु । छाय् धा:सा मिखा कनाच्वना नं हे छ्योनय् न्हयलँ त्वपुया च्वनेय: । छगू सुरय् ज्या यायां हे झुक्क ह्मनेय: । गुबलेंला न्यचलय् हे दना: पिहाँ वना नं दुहां वये य:। ख्वपंय् छह्म ज्यापु दाजु दु चान्ह्य् दनावना: पशुपति वना वइह्म । वया लँ धुछि ववं हे देना वइगु हें उकिं वयात न्ह्यच: गा: । न्ह्य्लं चासानं न्ह्यच:सु चफुइत ई का: खनि । जीवन दनानं न्ह्य्: बछि ज्व: बछि जुया ता ई फुइय: । अज्ञला जिन्दगी धइगु हे छु, न्ह्यच: व ज्व:या सुलाकासा ह्मितेगु लाछी मखा ? जीवन न्ह्यच: व ज्व:या ल्वाकबुक ख: । थ्व हे ख्वना प्वा: स्या कपा: स्या लंकेगु ला ख: । गुबले झीस न्ह्यचलं स्या तंकि गुबले ज्व लं । जड व चेतन ल्वाक छ्याना धलान याना त:गु शरिर ला ख: थ्व । शरिरया गुलि प्रकृया स्वचालित यान्त्रिकया प्रतीक ख: लँ धुछि द्यं द्यं पशुपति वना वइह्म ज्यापु दाजु । छुं थ:गु ग्वालि बाग: नयानं मचा- इगु, सँ बुसि ध्यने बेलय् छु मचाइगु विचा याय्बलय् जि जडताया पुच: ला ख: थें ताइगु । मनूतय्त तुक ख्वा स्व स्वं सृष्टिया सुरूनिसेंया जीव, पशु पंछि दकोसिया छता

छता अवशेष ल्यनाच्वंगु छगू अजायबघर थें जितः च्वना वये वा । तर जब जित कतःया ल ल धागु मिखाया भावं हे, सुयां करूण सलं हे उत्त जित याई जुरूमुरू थनि अले धाःसा जि चेतन हे चेतन थें ताइगु । वास्तवय् जि जड चेतनाया ह्वनागाः खः । जडया मिसावटं वा वया गर्भ जि अतिचे-तनंया जः नं थनेफु । जि जड सापेक्षं चेत् खः । बस्तु सापेक्ष बोध ! न्हृयः सापेक्ष ज्वः ।

अं जिके ज्वः स्वया न्हृयः वयाच्वंगु छगू मू कारण जि पिनेया लकस खः । बातावरण हे मनूयात, समाजयात, देयात थियेवं थेनिगु व थनिगु दन्त्य कथाया बुढीह्म लंसि याके च्वंगु वह व लुँया कथि खः । छु जिगु ज्याःक्वय्, सड्कय् जुलुस वयाच्वंगु जूसा जि देने धयां देने फइला ? चेतना यथार्थ बस्तु निरपेक्ष जुइ हे फंमखु । तर पिने सडकं दनावःगु सः ख्वाउँया च्वापु जुयावना च्वन । च्वापुयात थः यग्गु बाँ लुइका तयेज्यु थः यग्गु अर्थ बिइ ज्यू, थ्व झीगु ताज ख; झीगु गौरव खः झीगु वह हिरा मोति आदि धाय् । लः थें गन माने मजुसें न्ह्याः वनि धकाः । तर शीत प्रधान देश थ्व ! चिकुलाया थपाय् हाकगु चा पिचाय्क बयानं शीत खसुं भुतुभुना खतं नयाच्वन तिनि जिगु थ्व सुथ ! जि सुथया भुइ सुथ मालाच्वना । क्वाति, मरि भुइतया ज्वना वयेमाह्म सुथ ! थ्वं ला जिगु निभाःतक नं ज्वना मवसें थःगु जःहे लँय् सित खसुं लाकाः कायेका शरणार्थि थें जिगु ज्यालं दुहांवयाच्वन ! न्ह्यलं चाःम्ह जि, जितः थंवःम्ह सुथः जिपि निम्ह लाचारथें सुति खसुया साम्राज्यय् थ्व सुथ केवल ख्वातुगु सुति खसुया क्यानभास जक जुयाच्वंगु दु । गुकि गनं निभाया धो छ्यो तकनं किइ फुगु मदुनि । जिके न्ह्यःसु थें जिगु थ्व कोथाय् नं चा सु दनि । पातःपातः चाया खिउँ किना हे च्वंगु दनि । मज्यूगु हि पातः थें थ्व ला निभालं हे सिले माःनि । जतिं चुले माःनि ।

धाःला धाइ, भचा सहयाये माः शीत खसु धइगु गबायत हे च्वनिगु खः । थ्व केवल ताहाकःगु ख्वाउँगु चाया अवशेष खः। उपसंहार खः । ई वयेवं अथें तनावनि । थ्व सांत्वनाया खँग्व जक खः । वास्तवि-कता मखु । छाय् धाःसा विना कारण अथें तनावनि धइगु छुं नं जुइ मखु । हानं ई (समय) धइगु न बस्तु सापेक्ष खः । ईया रंग धइगु हे बस्तु अधिकताया रंग खः । बस्तु अधिकताया छामतां समय सिमा ताहाके नं फु, हुया व्छ्यनं फु । वास्तवय् युग धइगु हे वस्तु सापेक्षता रंग ला खः । दको सिमा स्वाँमाः घाँय् लपते वाउँ मजु-इकं वाउँक चुलि मदयेकं वसन्त वल धइगुया प्रामाणिक अस्तित्व छु ? छकू जक च्वापु जूसा जिगु पाःल्हातय् हे नायावनी छाय् धाःसा थ्व स्थितिइ च्वापुया ख्वाउँ स्वया जिगु म्हया क्वाया अधिकता दु । जब जि बिशाल च्वापुगुँया कपिइ लाइ

उबले जि च्वापु नायकेगु ला छु जि स्वयम्, च्वापु जुइ। अधिकताया खँ अनुवाद यायेबले शक्तिया खँ जुइ। जवर्दस्त प्रभावया खँ जुइ। उकिं हे जन बलयात माने मयायेत स्वइगु इतिहास क्वचाया वनि। विवेक अविवेक, न्याय अन्याय, हालां जक युगं ग्रहण याइगु खँ मख। जब तक व अधिकताय् दुहांवनाः अधिकतमया रूपय् हे हिला वये फइमखु। छगू कथं, युगया विचाः धारणागत रंग धइगु हे अधिकताया बिचाः धारणाया रंग खः। न्हूगु विचाः पिदंसां गुबले तक व आम जनताया अधिकतम जीवनय् फुचाइमखु, वं युगया रूपं काये फइमखु अर्थात व युग जुइ फैमखु। युग हाकेयानाः वनि धइगु हे विचाःया अधिकतम प्रसार खः। उकिं शीत खसुयागु अधिकतम प्रसार जुल, स्वस्वथाय् च्वापु हे न्यना वल धाःसा जिगु सुथ ला खसुं हे छचका आय्स्प्रो थें धुतका नय्फु। निभाः जःति हे पिहाँवये मफयेक न्हि नं फुका निइफु।

थ्व सुथः जिगु नं आयुया छब्व! जिगु तत्काल। न्हिच्छि प्रारम्भया छच्वः। छ हाक ईः सुथ गुकिइ थौंया मौसमया रंग जिनाच्वंगु दु थ्व थाय्या रंग त्वःया च्वंगु दु। रंग? राजनैतिक या नं दु। आर्थिक सामाजिक स्थितिया नं दु। थ्व सुथ गुकिइ धार्मिक सास्कृतिकं संस्कारया रंग दुने थेंक फुचाया जिना च्वंगु दु। थ्व हे दको रंग जाना हे थ्व सुथया रंग जूगु दु। छगू लकस तयार जूगु दु। लुखाः चागुः सः तुफिसः, पसः, गंसः, पसः चाय्कूगु सः पर्चा पोष्तर तिक वःपिनिगु सः थ्व अनेक सःया छगू सागरं हे छगू सुथ पिहांवइ उकि हे तनावनि। शेषला जिके चोक्र जुया ल्यनि! च्या छांनि ल्यंगु च्याया चोक्र! ईया धालय् सुथ छगू च्या छाँनि ला खः। भतिचा आयुया रंग तिसिना काइ बस् जिगु सुथया महात्म्य! आकाशया मोतिया बिन्दु थें बुलुगु सुथ! छु थ्व भचा जक क्वानाः झं सुतिया सजग सिपाही खसुया व्युत्पन्नया कारक जक मजुला? कि क्वाःहे मक्वाय् कि खसु व्हखना निभाः हे खय्! मफते जिगु आयुया छहाक ई छगू सुथ मेगु सुथ मेगुलि मेगु, गुलि सुथ जक मामां फुकेगु? थन प्रत्येकया ख्वालय् वहे सुथ छापे जुगु दु। बुलुगु, अस्पष्टगु, चिकूगु मोतिया विन्दु जुगु सुथ! थनया चा खुसिगुँइ नं थ्व सुथया बुलुगु भ्यात रंग दु। थौं ला म्वालका धाय्—कन्हे वइगु सुथया रंगनं थ्व प्रत्येक ख्वाःया रंग धयाच्वंगु दु। उकिं छि थौंयात बाँलाके मयाकं कन्हेला झं कलि जक जुइ! उकिं ई वहे जक धयां गन गात! थाय् थाय् पतिक सुथः नं पाः। वया रूप रंग पाः। अर्थहे यिना धायेगु खःसा सुथ छगू जागरण खः। जागरणया अर्थ परिवेशप्रति ज्ञानइन्द्रियया सजग प्रतिक्रिया खः। उकिं जुइगु चेतनाया विकास! खला जागरणया नं तःगु त्वाथ दु तःगु रंग दु। छगू हे रंगया नं तःगु तँदु। फिकां गाढा जुजुं वनिगु। शायद, जिन्दगी तःगु रंगया

थ्व हे अनेक त्वाथ खः । खःथें मखु थें च्वंगु अनुभव ज्ञानया फिकापन गाढा जुजुं वनिगु । जब रंगया फिकापन पुलावने फइमखु भचाजक ग्यसुग्यंगु रंग त्वपुया बिफु । तर रंग जब थःगु हे गाढापन प्राप्त याइ मितिमिति वयात मेगु रंग हुइ थाकुइ प्रत्येक मन्या आचार विचारया गुगु रंग दु उकि अनेक लिबां दु । अनेक दृष्टि भूमिया अनेक तँ जुया निर्माण जुयाच्वंगु दु । छगू ज्वःनं न्हचःया थी थी तँ पुला वइगु चेतनाया सुथ खः । चाया थ्व हे तँ पुला वयेमाःगु सुथ, जीवनया छगू जीवनया आभास खः । थाय् म्वानागुया अर्थ कुति न्यागु चेतन खः सुथ ! छगू कथं कर्तव्य बोध दायित्वया चेतन खः सुथ ! उकिं सुथय् न्हचलं चालया अर्थ खः ह्निगःया ई मन्दःया लागां पुला जि थौं याः ई सिमानाय् लाः वये धुन धइगुया छुमां ! थ्वया भावार्थ खः ह्निग-यात त्वःता त्वःता वइह्म जि थौं खः । वर्तमान खः । अर्थात भूत जुयावंको ईयात त्वःता मानौं नौ जुया वंगु त्वःता त्वःता ल्यदनिगु इता ज्वना च्यानाच्वंगु मत खः थौंया जि । वर्तमानया जि ! भूतया किचल जिके न लाना च्वंगु जुइफु । तर स्वयात हे थौंया परिप्रेक्षय्, थौंया फ्रेमया पृष्ठभूमि माः थाय् स्वका म्वाथाय् मिलेयाना थौंया रंगरूप जुजुंवयाह्म जि वर्त-मान खः । थौंया छफूति छफूति समय सत्य ! सुनानं थःयःयःथें कल्पना याना च्वये मजिक न्हयोने दनाच्वनागु छगू ठोस यथार्थ ! व्यक्ति, थौंयाम्ह धइगु अर्थ–थौंया

समयया रंग नाप कलर माय्चिंग ला खः । सुथय् न्हचलं चाय्वं हे ज्ञानं थौं जुल धांसा कर्म जुइ मखुनि । जबतक थौंया वातानु-कुल कर्म जुइमखु, गथे दनेव मलमूत्र त्याग-याना वयेगु । बासिगु ख्वा सिलेगु । म्हिगया धूः खति च्वतुक्क वंकाः ल्हाः तुति सिलेगु । वसः हिलेगु । मानौं म्हिगःयात त्वःता थौं जुइगु छगू संस्कार ला खः । जितः म्व ल्हुयाः सफागु वसः हिलेबले म्हिगया दको ह्यातुगु खिंति नवगु फुक क्लेश त्वःता म्ह हे फ्रेस याउँसे च्वंगु आनन्दया अनुभव जू । थ्व छगू कथं अतीत त्वःता आगत जुजुं वनेगुया प्रक्रया खः । सुथय् न्हयलं चायेगुया अर्थ हानं छन्हु जिगु आयुया रिन्यु खः । जितः म्वायेत पुलांयात त्वःता न्हूयाना मवसें मगाः । तर न्हूया अन्त मदु । सुरू जक । उकिंला सुथ जुलकि तसिबें पुनाः लुखाँ पिनेथ्यंक, वा इ । धलय् न्हूगु लः थनि । लुखाय् वँ थिला सुथयात लसकुस याइ । मानों छेंया वाता-वरण न्हू याइ । नि याइ । थौंयात ल्वय्-केत । थौं जुइत ! अथवा न्हू करण जुजुं वनेत । जि वहेला खः । तर अनंतु मखु जि वहे वागमती ला खः तर लः वहेतु मखु । जिगु शरिर आःया गुगुनं रजकण, कोष वहेतु मखु गुगु बुबले दु । जीवनया सम्पूर्ण आयुया अंशयात छगुया दापु उथें-याना ब्वथ... प्रत्येक सुथ जीवनया छगू अँश छगू जन्म खः । छगू शुरू खः । समय सिखया छगू चो । निस्क्रियता वा अकर्मण्यतां सिइगु जीवनया गुगु नं छगू

सुथ नं वइगु अनन्त न्हिया प्रभावमय पु जुयाच्वंगु नं जुइफु । उपलब्धि लाना काइम्ह समय साधकयात हर समययां मू उलिहे समान खः । गथे बस्तुया रूप रंग लायेत मिखायात हर जःया प्रवाहित किरण ! थ्व अइत प्रभावित जःया थल खः सुथ ! थौंया थ्व सुथया गुगु तत्कालिक समयया रूपरंगया छगू बोध खः । अर्थात थ्व ईया दृश्यगत सापेक्षताया गुगु बोध खः । व जि हे खः । थ्वः समय सत्यया छगू मूर्तता ! खसु हुइ तस्वःसां मफइगु, सितं ख्वाउँकेत स्वःसां दुने गनं चेतनाया मिं न्ह्यलँच या च्वंगु जितः थौं थ्व थासं ब्यागः तय्बलय् छू थ्व थाय्या थौं या समय बोधता दयफइ ? समय वसन्त थःजु बा शिशिर व समय बोधया सापेक्षवस्तु व हे थाय्या सिमा खः । बस्तु मदयेक जः प्रकासित माध्यम छु ? जि वहे समय जःया प्रकाशित माध्यम ! समयया रंग रूप प्रकाशित क्यानभास ! अरंग समयया रंगिन अभिब्यक्ति ! अमूर्त समयया मूर्त अकिव्यक्ति ! जि थौंया छह्राकः मूर्त ई खसां वइगु अमूर्त ई या पु नं खः । थौंया प्रत्येक सिस्वाँ वइगु सिस्वांया पु नं खः । अनन्तता नाप स्वागु छगू सुरू ! उकिं जि दुने छगूया अन्त व मेगुया सुरू नापं कन्हेया अनन्नता स्वापु थःदुने समाहित समय सि खः । तर थ्वया दुने दुगु उर्वरा व विस्तारया क्षमताया खँ धाःसा अनेक बाह्य तत्वया प्रभावकारी प्रतिक्रयाया लिच्व खः । थौं थ्व व सुथया ख्वातुक वयाच्वंगु सित खसु थ्व हे प्रभाकारी वाह्य तत्व खः उकियाना लः लः जुयाच्वने मफया च्वापु धि जुयाच्वन । लः स्वया भिन्न प्रवृतिया ठोस ! ठोसया अर्थ कठोर नाप दु । सायद कठोर मजुइकं ठोस जुइमफु । लः या सरल सहज प्रवाह दकों स्थिर ठोसया कठोरताय् हिलावनच्वन । चाया ख्वाउँगु गुलि अप्व कठोर जुइ उलिहे कन्हे सुथय् लः कठोर च्वापु जुइ । कठोर धइगु हे मेगुनाप मिलन समाहित व सहया लागि अग्राह्य अपच खः ।

न्हचागु हे ठोस बस्तुयात अठोस अथवा सरस मयासें ग्राह्य तथा पचे याये धइगु खँ दइमखु । खला विचारे ठोसता दयेमाः धाइ तर व गुलि समय स्थितिया म्वाइप्चरं लायक दयावइ उलिहे व ता समय म्वाइगु ला खः । थुकिया अर्थ बस्तुया मू तत्व हे ह्युपाः धइगु जुइमखु । च्वापु लः जुइफयालिं हे निनिला न्हयायेफइ उप्वः चकनेफइ । च्वापु व मिया आवश्यक प्राकृतिक सन्तुलन खः लः । उकिं हे सृजनाया मू लिधंसा जुल । लखय् च्वापु नं दु, मि नं दु, उकिं हे व लः जुल । थ्व मातायां थलाक्वला हे लः क्वानां हा जुया वनि या ख्वाउँया च्वापु । न्हचागु बस्तुया थःथ गुणकथं प्रभाव मण्डल दु । मतया प्रकाश मण्डल थें । बस्तुया रंग, गन्ध आदि नं थः च्वनागु छचाखेरं थःथःगु क्षमता कथं प्रवाहया लागा दु । ह्यो आपाः छगुलिं मेगुन्यात थःगु गुण, स्वभावं प्रभाव याना च्वंगु दु । थ्व हे ला वस्तुता अस्तित्व बोधया आभास खः । भिन्न गुणया क्षमतांयानां

छगू वात्तया प्रभावं मेगु बस्तुया अस्तित्व हे हुया छोयेनंफु । वहे अस्तित्वया लागिं मदयेक मगायेनं फु । थन हे संघर्ष व सह–अस्तित्वया सत्यता दु । प्रकृतिइ परिवर्तन व विकासया लागिं गुलि संघर्षया अनिवार्य सत्यता दु, उलि हे सहअस्तित्वया अनिवार्यता नं दु । बिलकुल अ:ख: गुणया बस्तुइ अस्तित्वया लागिं संघर्षया हे जक लँपु । गथे मि व च्वापु । छगू हे इलय् छथाय्सं निगूया अस्तित्व सम्भव मजू अन संघर्ष हे अस्तित्वया खँ जुइ । छाय् धा:सा च्वापुइ मि च्याये मफु अथेहे मिइ च्वापु जुया च्वनेहे फइमखु । तर ल:या अस्तित्वं हे सि स्वांया अस्तित्व ल्यना च्वनेगुलि अन सहया अनिवार्यता दु । थ्व सह–अस्त्विया खँ जुल । उकिं सहजीवनय् संघर्षया सम्भव मदु । गथे प्रतिद्वन्दि बस्तुइ सह–अस्तित्व सम्भव मजू । बस्तुया प्रभाव धइगु हे छगू कथं युद्ध ख: । संघर्षया रूप ख: । बस्तु फुनानं वया प्रभाव ल्यना च्वनि अझ रूपान्तर जुयानं । वास: पचे जुया फुनावनेफु तर सम्पूर्ण शरिरय् प्रभाव म्वानाच्वनि । निभा: बिनावनि तत्व प्रत्येक बस्तुइ क्वा जुया ल्यनाच्वनि अझ सिइँ मिया रूपान्तरय् ल्यना च्वनि पृथ्वीया रिमोत कन्ट्रोलरं अन्तरिक्ष वनाच्वंगु कम्प्युतरयात कन्ट्रोल याइगु खँ न्यनेबले बस्तुया प्रभाव क्षेत्रया विशाल रहस्य उलाहः । उकिं बस्तुया थ:गु गुणया क्षेमताकथं मिं पुइगु स्वयां च्वापु पुइगु ग्यानापु । खुवाउँया प्रभावं ल: थें जागु निर्मल तरल बस्तु हे थथें खुवाउगु ल्वहँ जूसा जिं ह्रि:गय। बासिगु ख्वा: सिलेगु छू किं ? थ्व छगू समस्या थौं जिगु वातावरणय् ता: लानाच्वनेवं मनूया नुग:, -ह्चपु नं च्वापु मजुसे गुलि क्वाना हे च्वने फइगु ख: धाये थाकु । जिं स्यू-जिकेगाक्क ताप मदयकं च्वापुयात ल: याये फइमखु । खला, बालितनया ल: मसंसें मौन च्वना च्वंगुलि व याकनं च्वापु जुल । जुइमा: । तर सम्पूर्ण वातावरण खुवाउँसितया कडापनं आक्रमण यायेवं न्हयाको तीव्र प्रवाहय् न्ह्यानानं मज्यूखनि धइगु खँ जि पाल्पां बुतवल वयावलय् लँय् गुँया कपिइ क्वब्वा: वईच्वंगु ल: क्व ब्वा ब्वां हे थिगं धि जुयाच्वंगु खनाबेलय् परिवेश व वातावरणया प्रभावयागु सशक्तता जित न्ह्योने हे प्रमाणित जु थें ताल । न्ह्यब्वांववइच्वगु ल:या विद्रोही स्वभाव, न्ह्याथायनं प्याना बा: वनेगु वयागु सरल स्वच्छन्दता, वयागु निरन्तर प्रवाहया प्रगतिशिलता, वयागु अथक संगीतया स: दकों प्यखरंया खुवाउगु परिस्थिति मौन धि जुया ङ्याले तुइगु जनि यखाया त:थें । सु छह्म विधवा यगाना सिना च्वं थें । व छगू मृत्यु बोध जित लँ धुछि ता:हाकगु । आतक्नं जिगु मनं त्व:ता मवंगु । मानौं जि हे व जुया वनाच्वंगु ल: । ख: । वहे थ्व दे खुवयावनाच्वंगुया सदृश्य प्रतीक ! ल: यको दयानं मागु क्वा बिइमफया धिधिजुया खुवाउँगु मृत पाहाद जुया सिनाच्वंगु ल:या देस थ्व । छगू अर्थय् सम्पूर्ण चेतनाया स्क्रयता व सम्भावना जाम जुया वनाच्वगु थौंया

थ्व मौसम । शीत प्रभावं समष्तिभाव ब्यक्ति स्वार्थय् ल्वहंथें धि जुयावनाच्वन । गुकिया छुं प्रवाह मदु । थ्व शीतया प्रवल प्रभाव ला खः । सुथ जःया प्रभावहीन पराजयया खँ ला खलः च्वापु जुयां वनिगुया विश्व-ब्यापि दुष्कर परिणाम ला जरूर दु । छाय्धाःसा लःला खः उत्पादनया ल्हाः ! जीवनया सासः !

थ्व च्वापु लःया मृत्यु खः । थ्व शीत-कालया सिखः थ्व हे सितया पु नं । न्ह्यानापुगु मृत्युया पर्व ! तर मखु । च्वापु लःया मृत्यु थेंक मखु । व केवल मूर्छित अवस्था जक खः । अज्ञ[पूर्णनन्मया पूर्वरूप]! गर्भस्थ स्थिति । झीसं आवश्यक तापजक थःके दयेका तयेमाः । मि ग्वाकाः[तय्मा । जः ज्वनाजक तय्मा । झी ख्वाउँया गबल्यें च्वापुजुगु मखु । बरू झीसं थिया थिया च्वापुयात ख्वाउँगु मुर्छा थना बिस्तार बिस्तारं लः याना हय्फु । मि जक ब्वाला कायेका च्याकां तय्मा: । थ्व देश गबल्यें च्वापु जुइमखु । न्ह्याक्वहे तःकूगु — न्ह्याक्वहे छाःगु च्वापु नं लः जुया मवसें मगाः ....

थ्व हे आशावादितां जितः थनाहल ख्वाः सिलेत । ख्वा यचुका पिहाँवनेत ।

प्याखं ध्याचू

□ **ईश्वरानन्द**

(आखालं कालाकुलु सः लिसें 'आया बाबाः' या सः थ्वया बइ)

ज्ञानि - छि, छि ! न्यने हे फुगु मखुत थ्व मस्त कँ हाः थें हालिगु । गन्याःपि ज्वक नं मनीपिं मस्त । ज्या हे त्वः त्वः फ्यू । छु जुयावंगु थ्व छें । घौ पलख नं च्वने न्ह्याःगु मखये धुंकल थ्व छेय् ।

("आया बाबा' या लिसें खापां ध्वारावक चायेका कथं बिलाःचा दुहाँ वइ । खापा लितिइ)

छाय् छाय् सुनां छु यात ? सा दाः थें दायेकाजु न्हि न्हि । त्रेतय् जुइ धँगु छप्ति सःगु मखु । थः मस्त हे गति मलाः, सुइत छु धायेगु आः ।

सुन्दर– **(खापा ध्वारावक चायेका कथं)** थ्वयागु हिन हे माले जि । बेकूफ, कुलांगार ! गन्याःह्म छह्म काय्-मचां जन्म काःवःगु थ्व छेँय् ।

ज्ञानि– छाय्, छु यात वं ?

सुन्दर– छिमि काय्याके हे न्यँ ।

ज्ञानि– खः खः, भिक्व छि काय्, मभिक्व जिमि काय् का । माःगु ला व मस्तय्त दाः जुइगु । त्वाःवःया खनु न्यने यइला व?

सुन्दर– सफू ज्वनाः पयतुतकि इमुलिं न्याइगु थ्वइत । थ्वइत तँय् पू थें मपुसे गनया त्वःते धकाः ।
(सँ ज्वनी । बिलाःचा 'आइया' हाली ।) थी मलाः 'आइया' । बेकुफ, छन्त ...... ।

ज्ञानि– बि त्वःता दिसँ । आवंलि याइ-मखुत का, म्वाःल । क, क, छु हिसि धँगु व ! मस्तलिसे नं अथे सने धँगु दुला व ।

सुन्दय– छके हे दु हिसि, छ हे हिसि दु । मस्तय्त व्वः बीथाय् हाः वयेमते गः वयेमते धकाः धइतइगु मखुला छन्त ?

ज्ञानि– खःका, ख्याय् भनं छथुबथु दाये, गात का। उभनं लिसा लिसा कायाः दाये धँगु नं दु ला? अचः लाइ, छुं जुया बिउसा......

सुन्दर– छु जुइ, अप्वः जुयां सी, ज्वकनी थुलि हे मखुला! थन्याःपिं बेकूफत सितं छु, म्वातं छु! छता ला, छंगु हे आम क्वपुं नवःगु बुद्धिँ यानाः मस्त ध्वगिक स्याना वंगु सिलला? जिं नं स्यू, दा जक दायां मस्त सेखय् जुइमखु धकाः। थ्व मस्त ध्वगिनावंगु छं हे यानाः थथे दाये मालावःगु मस्तय्त।

ज्ञानि– खः खः, फुक्क द्वं थ्व हे छ्यनय् दिके हिँ रे छु? धयादिसँ मेगु नं छु छु धाये मन दु?

सुन्दर– धयां जिइमला छ। आःलाः धेंगि पुजा न्यायेकूसा जक दनि का। न्हापा लाक्क सुकू दायेथें छन्त नि दायेमाः।

ज्ञानि– का दायादिसँ, गुलि दायेगु, बरू जितः हे दायादिसँ। थ्व मस्तय्त दाइगु स्वये मफु जिं।

सुन्दर– वल वल फसिक्वाः! धइच्वंकच्वक हानं व हे खँ हल। गुलि जक खि बिकुराःह्म मिसा धाये आः थ्वइत धात्थेंला छन्त हे च्वायेमाःगु। छन्त लँय् महयेकं मस्त गनं लँय् वइ? मचातय्त ब्वः बीबलय् देथिलाना हाः वयेमते धकाः धइ तइगु मखुला छन्त! सछिक्वः धइतये माःला छन्त!, मस्तय् पँलिनाः ह्मलाबीव इमि बानि ध्वगिना वनी धकाः। छ हे बेमान, छ हे वेमान, छन्त ला लाःसा ..।

ज्ञानि– ज्यू ज्यू दा, पा, स्याना छ्व फुकसितं उलि हे मखा दनि आ :ल्यं। मेगु..।

सुन्दर– अँ, जि वें सकसितं दाः जुइत। ख्वाः तयाच्वंगु स्व व कुजातं। ग्याः-भाय् धइगु भचा खुनु दु ला वइके! दालकि छसः! आया बाबाऽऽ' धाल सिधल। आवंलि याये मखुत ला धायेमाः। अय्लाः त्वंका तःह्म मेचा थें का आम व ला।

ज्ञानि– व हे ला धँगु। दा जक दायां दाख्वं जुया मवनी ला व? अले जिइ छितः।

सुन्दर– खूब ल्हात खँ। छंगु ख्वपः याःगु बुद्धि न्वाख्वं ला जुइ हे धुंकल। आः दाख्वं जूसां छंगु हे बुद्धि जुइ का।

ज्ञानि– वल वल, जितः हेकः वल। जिं छु यानागु दु अपाय्च्वः?

सुन्दर– मस्यु, आ; हे नं छु यानाच्वना? दाख्वं जुइ धाये सःह्मय्स्यां मस्तय् पँलिनाः च्वय् चत्रय् धायेके दइला आम्थे?

ज्ञानि– थः काय् म्ह्याय्पिन्त सा दाःथें दाःगु स्वयाच्वने फइला लले मांया नुगलं। जिमि नुगलय्......।

सुन्दर– धाल धाल व हे खँ । आम हे माकः मतिनां ला मस्त ध्वगिक स्यना वंगु । द्वकाःचा जुयावंगु । बिचाः दु ला छंके ?

ज्ञानि– गुलि कसाः यायेगु ले आः ?

सुन्दर– हालेमते ब्वग्सि छ । छ ला ध्वगिक स्यंह्म ब्वग्सि जुइधुंकल । छ ब्वग्सिलिसे खँल्हाना खँ जुइला ? का का स्व, छिमि काय्‌नं फुइँ फुइँ याना: स्वयाच्वंगु । ग्यायेगु ला गन गन ? बेकूफयात न्हि जि !

ज्ञानि– स्वये हे फुगु मखुत थ्व मिखां ।

सुन्दर– स्वयेमते स्वयेमते हुँ ! का धा, कुजात नंवाये लाकि मवाये ?

बिलाः– आइया......

ज्ञानि– त्वःतादिसँ बि ! नंवाना ब्यू रे आवंलि याये मखुत धकाः ! भिना बी धा रे । खू स्वः थें पुलुपुलु जक स्वयाच्वनेगुला आमथे ? नंवाये मसःला छ ?

सुन्दर– नः कथि पंम्हुइवं नंवाइ का थ्व ।

ज्ञानि– ख्याये भनं धकाः दायेगु । बाम्ह हे मदये धुंकल मचाया । नःकथि नं दाये धइगु दु ला ? (**कथि लाकाः**) सत्ते नं दायेके मखु ।

सुन्दर– अप्वः जुइमते । सुक्क थन हिं नःकथि ।

ज्ञानि– अँ, मदयेक मगाः धकाः बीका मचायात दायेकेत । नः कथि ला सत्ते नं दायेके हे मखु जि ।

सुन्दर– (**मचायात ल्हात दादां**) का, नंवाये मते छ । का, हानं याये तिनिला छं !

ज्ञानि– (**नः कथि वांछ्वयाः**) गुलि दायेगु मचायात ? स्वये हे फुगु मखुत ! गथे जुया वंगु थ्व छेँ ! ‘

सुन्दर– माखा हाल धायेवं छेँ थथे हे जुयावनी सिल ला छं ! माखा हाःगु छेँय्‌ न्हयाबलें थथे जुइ सिल ला छं ।

ज्ञानि– माखा हाल ला ग्वंगः हाल ला का, व ला जःला खःलां धाइ का, स्वयाच्वंपि त्वाः बाः नं धाइका ।

सुन्दर– अँ खः, जःलाखलां हे धाइ । आम हे छंगु म्हुतुचां मखु ला जःला खःलां स्वयाः नवाइगु ।

ज्ञानि– माःगु तःखँ यायेगु ला व, दुइमरू सुइमरू खँ न्ह्यथनाः । जि छु हे धइगु दु अपाय्‌च्व, दाये गात मखा धाया ।

सुन्दर– छ अप्वः जुयाः हाः वयेगु हे छाय्‌ ? आमथेंजाःपि मूर्ख मांपिसं सेखय्‌ याना नइमखु सिल ला मस्तय्‌त ! काय्‌पिन्त सेखय्‌ यायेगु जिमिगु ज्या, जिमि यत्थे याये । स्याये, पाले छु याये माल व याये ।

ज्ञानि– दा ला छथु छु बाथु न दायेके मखुत आःला । बरू स्याये सां जितः हे स्यानादिसँ, पाले सां जितः हे पालादिसँ । ‘

सुन्दर– छु हालेगु थन्या:पि मूर्ख मिस्तलिसे मनू मुर्ख जुयाबिल धायेव सुया छुं लगये मजू । ज्यू ज्यू सेखय् नं छं हे या, सकता छं हे या । उकिं ला माखा हा गु छेँ धइगु जि । या या, छं हे स्वया: । छंगु हे ला ख:नि राज्जे ।(**राज्य**)

(खापा लितिना: सुन्दर पिहां वनी)

ज्ञानि– जिलला कुजात, छं याना : लाख! खँ न्यनेमाल मखुला मामं ?

बिला– थन जँय् थिइ हे मजिउ गय्च्वंक स्याक्क दा:गु ।

ज्ञानि– च...च , व हे ला ज्ञानि जु धइगु छग्त । अथे दायेका: जुइगु ला ? ग्यां दयेमत्य:निला । छं गुह्म धुं नयां मफुइ जुइका: ।

बिला– थन छत्या: हे मना व: क्वरिं नं मथ्यूगु ल्हातं दा:गु । सी मा, झोक्कनीमा व ।

ज्ञानि– खुइ माललला ग्राम छंगु म्हुतु । बौपिन्त ला: लात्थे म्हुतुवानाच्वनी कुलांगार ! छ्यं हे निना बीला जि छंगु ।

सुन्दर– (खापा चा:गु स: लिसें) म्हुतु खुना: व छयं तछयाना: मखु मस्त सेखय् यायेगु । हेका: चाकुमरि नका सेखय् यायेगुका सिलला मूर्ख, बेकूफ । ग्रा: वल ला बुद्धि । नकतिान निभालं खलला छंगु न्हचपुइ ?

प्याखं या मूल सार–रुपया छता निता खँ

□ प्रो. माणिक लाल श्रेष्ठ

झीगु देशय् जक मखु, विश्वया फुक्क धयाथें प्राचीन सभ्यताय् प्याखं दकले पुलांगु साहित्य–विधा मध्ये छगू खः। साहित्यया थी थी विधा मध्ये तस्सकं ताःहाकः परम्परा दुगु छगू विधा प्याखं खः। अथे हे प्याखं साहित्य जनताया जीवनलिसे तस्सक क्वातुगु स्वापु दुगु साहित्य नं खः।

विश्वया फुक्क प्राचीन साहित्यय् यक्को न्ह्योनिसें हे प्याखंया विकास जुइ धुंकुगु खने दु। प्राचीन ग्रीसया सभ्यताया गौरवशाली इतिहास दुगुलिं एस्काइलस्, सोफोकल्स् व यूरियाइडस् थेंजोपिं प्रसिद्ध प्याखं च्वमि पिनि गाक्कं योगदान दु। ग्रीक सभ्यतासिकं भचा लिपाया लाय्तिन साहित्यया विकास जूबेलय् लाय्तिन साहित्ययात समृद्ध याःगुलिं सेनेकाया प्याखंतय्गु महत्वपूर्ण थाय् दु। संस्कृत साहित्यया इतिहास स्वयेबेलय् नं आतक लुइ धुंकूगु मध्ये दकले पुलांगु प्याखं 'स्वप्न वासवदत्ता' झिंगुसः चाचू दँ न्ह्योयागु खः, उगु प्याखंया उच्च स्तर स्वयेबेलय् वया यक्को न्ह्यो हे संस्कृत साहित्यय् नाटक दये धुंकुगु स्पष्ट जू। चीनय् प्याखँ म्हिताः वयनेगु परम्परा गुलि ताःहाकः धका सिइके मफु, तर चीनया साहित्यय् दकले पुलांगु विधा मध्ये छगू प्याखं निश्चय नं खः। पेकिङ्ग ओपेरा (म्ये, प्याखं व वाद्य–संगीत नापनापं न्ह्याइगु नृत्य–नाटक) या इतिहास यक्को ताःहाकः।

झीगु देशया नाटक–साहित्यया नं तस्सकं प्राचीन परम्परा दु। छगू तस्सकं पुलांगु प्याखं धका धया तःगु "हरिसिद्धि प्याखं" (गुगु प्याख नृत्यया रुपय् हुइकेगु प्रचलन तनावने धुंका हाकनं न्ह्याकेगुलिइ जुजु प्रताप मल्लया प्रत्यक्ष योगदान दु) प्रताप मल्लया इलंनिसें थौंतक नं क्यना च्वंगुलिइ मूल रुपय् नृत्य हे जक (उकी भति भति जक खँल्हाबल्हा दु) खने दुसां थ्व प्याखं नृत्य [भाव–नृत्य] या रुपय् वये न्ह्यो नाटक खः। हरिसिद्धि पुराणया धापूकथं ३७०५ कलिगत सम्वत [तदनुसार सन् ६०५ स] थ्व प्याखं यात नृत्यया रुप ब्यूगु खः। सन् ६०५ धायेबेलय लिच्छवि कालय् लिच्छवि जुजु शिवदेवया राज्यकालया अन्त जुया (सम्भवतः गुगु गुगु वंशावलीइ च्वया तःथें भिक्षुत्व ग्रहण यागुलि)

जुजु शिवदेवया भिचा व मुख्य मन्त्री अंशु बर्मा जुजुया सहायकया पदं थहाँ वना जुजुया फुक्क अधिकार का:गु दँ ला: व ।(हरिसिद्धि प्याखंयात नृत्यया रुपय् हुला क्यनेगु परम्परा शुरु जूगु व अंशु बर्माया राज्यारोहणया छुं स्वापु :दु'ला धयागु खँ अनुसन्धान याये मानिगु खँ जुल ।) न्हयागुसां हरिसिद्धि प्याखं नृत्यया रुपय् हुलेगु थौंतक वया च्वंगु परम्परा दकले न्हापां शुरु जूगु झण्डै छिप्यस: दँ दत । हरिसिद्धि पुराणकथं "संसारया दकले उत्कृष्ट नाटक" धया त:गु थ्व नाटक "नेपालया दकले न्हापांयागु प्याखँ" ख: , थ्व प्याखँ कलिगत २०६० (तदनुसार इ. पु. १५० व क्राइस्टसिकं सत्या दँ न्हयो, विक्रम सम्बतसिकं ६४ दँ न्हयो) नाटकया रुपय् पिदँगु ख: ।

नेपाल भाषाय् 'नाटक' वा 'नृत्य' नितांयात 'प्याखं' धाइगु चलनं छु खने दु धा:सा नेपाल भाषा साहित्यया परम्परा, अझ नेपाल भाषां प्याखं च्वया: वा म्हिता: पिथने न्हयोनिसें नेपालया नाटक–परम्परा कथँ नाटकय् नृत्य अभिन्न रूपं ल्वाकज्या:, नाटक धयागु साहित्य वा काव्य जक मखु, नापं कला नं ख: । झीसं थुकथं काव्य व कला यात निता बस्तु थें भेद याना: नाटक यात "काव्य [साहित्य] या नापं कला नं" धका "काव्य+कला" धका: धाये मा:गुया कारण संस्कृत साहित्यया परम्पराय् साहित्य वा काव्य धयागु कलालिसे यक्को ज्व:ला:गु गुण दुगु वस्तु ख:, तर साहित्य व कला छता त मखु । संस्कृत भाषाया छगु प्रसिद्ध नीति श्लोककथं "साहित्य, संगीत व कला मनूयात पशुसिकं उच्च याइगु गुण" अथवा मनूया विशिष्ट गुण ख:, मनू पशुसिकं भिन्न जुइत कि त साहित्य मा:, कि संगीत मा: कि कलामा: । थुकथं संस्कृत काव्य धारणाकथं साहित्य व कला यक्को समान रुपया बस्तु ख:, तर छता हे मखु ।

संस्कृतया थ्व काव्य–धारणा लिसे प्राचीन ग्रीसया काव्य–धारणा पा: । थ:गु व्यक्तिगत मनोगत विचारसिकं उगु इलय् प्रचलित धारणा बस्तुगत रुपं च्वया त:गु अरिष्टोटलया "प्वेतिक्स" सफुलिइ धया त:गु छगू वाक्य "महाकाव्य, त्रासदी, कामदी, तुत: वाध्य पुइगु संगीत व वाद्य थायेगु संगीत फुक्कं हे थी थी प्रकारया अनुकरण ख:, थुकथं त्रासदी, कामदी आदि नाटक, महाकाव्य तुत: थें कविता व म्ये, अले वाजं पुइगु संगीत फुक्कंयात छगू हे पुचलय् दुथ्याका तल । थुकिया मतलब काव्य वा साहित्य (त्रासदी, कामदी, महाकाव्य, तुत: आदि) व संगीत (बाजं थायेगु व बाजं पुइगु आदि)– छोटकरीं धायेबेलय् साहित्य व संगीतयात छगू हे बस्तुया थी थी प्रकार, थें जक क्यन । उकथं हे "चित्रकलाकार व मेपिं कलाकारपिं थें कवि (काव्य सिर्जक) नं अनुकरण याइम्ह ख: धयागु उगु हे सफूया मेगु वाक्यं साहित्यिकयात नं कलाकार थें हे भा.पा त:गु खने दु । थुकथं संस्कृत काव्य धारणाय् साहित्य, संगीत व कलाय् यक्को समता व सत्तीगु स्वापु जक क्यना त:गु दु, तर प्राचीन ग्रीसया धारणाय् थ्व स्वता बस्तु छगू हे बस्तुया विभिन्न प्रकार खंकूगु जुया च्वन ।

नेपालयाप्राचीन काव्य धारणानं प्राचीन ग्रीसया धारणा थें नातु काव्ययात कलापाखें अभिन्न खंकेगु जुयाच्वन। दसुया कथं जुजु जयप्रकाश मल्लया 'रत्नेश्वर प्रादुर्भाव' स्वयें बेलय् थ्व प्याखंया पृष्ठभूमिइ कवितात्मक म्ये, वाद्य संगीत व दबुलिइ नृत्यं जाःगु गीति नृत्य थें हे जक खने दु, तर च्वमि थुकियात प्याख क्वचायेकू बेलय् "नेपालेश्वर महाराजाधिराज श्री श्री जय जयप्रकाश मल्ल देव विरचिते श्री ३ रत्नेश्वर प्रादुर्भाव नाम नाटके षष्टोङ्क समाप्तः" धकाः "नाटक क्वचाल" धया तःगुलि च्वमिया विचाःकथं थ्व नाटक जुल। प्राचीन नेपाल भाषाया काव्य-परम्परा व वयासिकें न्ह्योनिसेंया परम्पराकथं नाटक नृत्य अलग जुइ फइमखु।

प्राचीन ग्रीसयापिनि नाटकया द्यो अय्लाया द्यो बाय्कसयात मानेयाना तःगुलि मनूयात तृप्त याना सन्तुष्ट याइगु अय्ला (तृप्ति वा आनन्दया प्रतीक) थें लुदंकीगु काव्य प्याखं खः। नेपालया परम्पराय् नं प्याखं (नाटक) व प्याख (नृत्य) नापनापं सङ्गीत (वाद्य) या द्यो नासःद्यो क्यनाः ह्रिंसि बिलिबिलि जाःगु, मनूतय्त रसं लुदंकीगु काव्य नाटक खः धका संकेत याःगु खः।

प्राचीन ग्रीक साहित्यय् विकसित रूपं पिहाँ वःगु निगू प्रकारया नाटक-त्रासदि व कामदि— नितां मेमेगु काव्यया प्रकार थें अनुकरण ख:, बरू त्रासदिं अनुकरण यायेत स्वइगु विषय व कामदिं अनुकरण याइगु वस्तु पाः। काव्य मध्यय् अरिष्टोटलं "दकले उत्कृष्ट" धया तःगु त्रासदि "गम्भीर ज्याया अनुकरण" "वर्णन यानाः क्यनेगु मखु अभिनय याना क्यनेगु अनुकरण", "स्वइपिनि मनय् दया व भय पिदना उकिया प्रभावंस्वकुमि[दर्शक] या मनोविकार यच्चुक चुइका छ्वये फइगु गम्भीर घटनां जाइगु" अभिनय-अनुकरण खः। त्रासदि थें गम्भीर मखुसां कामदि नं मनुया ज्याया अनुकरण खः, झीथें हे सामान्य मिजं मिसाया ज्याय् आचरणय् जुइगु गल्ती व त्रुटि उला क्यना शिक्षा विइगु काव्य खः। त्रासदि व कामदि नितां भिन्न भिन्न ज्या व घटनाया अनुकरण जूसां सार-रूपय् नितां अनुकरण खः धयागु प्राचीन ग्रीक धारणा खः। नाटक जक मखु फुक्क प्रकारया काव्य, अझ दक्को कला हे अनुकरण खः धयागु खँ अरिष्टोटलया 'प्वेतिक्स' सफुतिइ उल्लेख दु। अले अनुकरण आनन्द बिइगु मानव-स्वभाव खः थनथाय् लाक्क उल्लेखयाये बहगु छता खँ छु धाःसां प्राचीन ग्रीसय् (अरिष्टोटलया इलय्) ग्रीक भाषाय् कवि धायेत प्रयोग जुइगु शब्द "पोएतस्", पोएतस् शब्दं हे यूरोपया विभिन्न भाषाय् प्वएट् (कवि) धयागु शब्द बल। 'पोएतस्' (=कवि) व पोएतिक्स् (=काव्य) शब्दया समास याना अर्थ छ्याये बेलय् क्रमशः "अनुकरण याइम्ह व्यक्ति" (= पोएतस्) व "अनुकरण पिहाँ वःगु कृति"(पोएतिक्स्) जू वइ। अले काव्य याइगु थ्व अनुकरण (मिमेसिस) जीवनया मिमेसिस खः धका अरिष्टोटलया सफुतिइ उल्लेख जूगु दु। साहित्य (काव्य) यात "जीवनया मिमेसिस" धकाः व्याख्या याःगु अरिष्टोटलया मिमेसिस

सिद्धान्त हे पाश्चात्य समालोचना साहित्यया क्लासिकल सिद्धान्त खः। अरिष्टोटलं छ्यःगु ग्रीक शब्द 'मिमेसिस' या व्याख्या यासे विशेषज्ञपिसं धया तः कथं काव्ययात 'जीवनया मिमेसिस' या अर्थ काव्य धयागु 'जीवनयात गथे खः अथे ल्हुय- या कायेकथंया अनुकरण मखु, जीवन स्वया जीवन थें च्वंक मेगु छुं सिर्जना यायेगु खः। 'मिमेसिस' धका धाये बहगु 'अनुकरण' या रुपन्तरे स्कट जेम्सजुं थःगु प्रसिद्ध समालोचना कृति 'द मेकिङ्ग अफ लिटरेचर' स व्याख्या याना दीकथं "जीवनया मिमेसिस" धका धाइगु अनुकरण "कल्पना छ्यलाः जीवनयात ह्लाकनं सिर्जना यायेगु" खः।

भारतया संस्कृत साहित्यय् नं अनुकरणया सिद्धान्त खने दु, तर ग्रीकतय्सं थें फुक्क प्रकारया काव्ययात अनुकरण मधासे नाटकयात जक अनुकरण धया तःगु खने दु। भरतया नाट्य शास्त्रय् "लोक स्वभावया अनुकरण यायेगु नाट्यया सत्व" धकाः उल्लेख याना तःगुलिं नं नाटकं अनुकरण याइगु खँ सिइ दु। ग्रीक व संस्कृत धारणाय् भेद दुसां नाटकया सम्बन्धय् निं अनुकरण-सिद्धान्तयात स्वीकार याःगु खने दु, अले 'जीवनया अनुकरण' (ग्रीक नाटक) या रुपय् जुइमा वा 'लोक स्वभावया अनुकरण' (संस्कृत नाटक) जुइमा, नाटकया जन-जीवनलिसे क्वातुगु स्वापु दइगु हे जुल। जनतां थःगु जीवन व संस्कृतिया छगू अङ्ग कथं क्वातुक्क पाचिना काया तःगु काव्य-विधा ला नाटक हे खः। प्राचीन ग्रीसया च्वमिपिं

एस्काइलस, सोफोकल्स व यूरियाइडस् पिनि त्रासदी व यूरियाइडसया कामदि व इमिगु नाटकया प्रदर्शन प्राचीन ग्रीसया जनतां व्यापक ब्वति काइगु नखः थें नेपालय् नं प्रशिद्ध व लोकप्रिय जुया वंगु प्राचीन नाटकय् जन – जीवनया प्रतिनिधित्व बाँलाक हे दु धका धाये थाकु,तर सुं विशिष्ट (काल्पनिक वा ऐतिहासिक) पुरुषपिनि जीवनया अनुकरण नाटकय् याना क्यना तइ, अले उजोगु नाटकया प्रदर्शन जनताया संस्कृतिया अभिन्न अङ्ग, प्याखंया प्रदर्शन प्राचीन व माध्यमिक कालय् नेपालय् सम्पूर्ण जनतां मनोरञ्जनया दृष्टि जक मखु धार्मिक व सांस्कृतिक—ज्याकथं त्वमफिक्क ब्वति काइगु नखः जूगु दु। प्याखंया प्रदर्शन –नखःस राज–परिवारया मनूतनिसें प्रजा जन सकलसिनं ब्वति काइगु जक मखु, जुजु व जुजुया परिवारया मनूतय्सं नं अभिनय ब्वति काइगु मध्यय् युगया प्रचलनं नाटक छगू सांस्कृतिक नखः जूगू दु। मल्ल कालय् नेपाल भाषाया माध्यमं नाटक क्यनेगु अथवा नेपाल भाषा नाटक-साहित्यया परम्परा ऐतिहासिक व्यक्तिपिनि जीवनया वा पौराणिक--बाखंया पात्रतय् जीवनं काया तःगु बाखंया घटनायात अनुकरण याना सिर्जना याना तःगु बाखं दबुलिइ ग्हिता क्यनेगु जूवन।

अले दबुलिइ क्यंगु थ्व अनुकरणय् नाटककारया कल्पना जक मखु दर्शकपिनि कल्पनाया नं महत्वपूर्ण थाय् दु। छुं घटना क्यनेबेलय् च्वमि संपूर्ण दृश्य मक्यंसे 'प्रतीक' व

भाव मुद्रापाखें प्रतिनिधित्व यायेगु परम्परा नेपाल भाषा प्राचीन नाटकय् व उकिया हे परम्परायात काया सरल याना तःगु ज्यापु प्याखंया नं परम्परा दु । गथे कि सल गया वंगु क्यने माःसा दबुलिइ सियाम्ह सल जक क्यनेगु वा सि वा भ्वंयाम्ह सलया छचों जकया आकार क्यनेगु वा उलि हे नं मक्यंसे सल गयागु मुद्रा जक क्यनेगु अर्थात नृत्यं घटनाया प्रतिनिधित्व यायेगु नेपालया नाटकया परम्परा जूर्गुलि नृत्य व संगीतं घटनाया कल्पना दर्शकपिनि मनय् थना बिइगु जुल ।

थुजोगु हे परम्परा इरान [पर्सिया] या 'ताजिया' प्याखनय् नं दु । इस्लामया प्रचारया शुरू ईया घटनाया झोलय इस्लामया लागि जीवन बिया वंपि शहीद तय्गु त्याग व कष्टया ऐतिहासिक घटनायात काया तःगु (वा इस्लामया अनुयायीतय् निंति प्रेरणा-स्रोत जुया च्वंगु) विरह-कथा हाकनं म्हिता क्यनीगु थ्व ताजिया सामान्य दबू प्याखं जक मजुसे पर्सियाया राष्ट्रिय धार्मिक--सॉस्कृतिक पर्व खः । ताजिया प्रदर्शनय् प्राचीन कालय् हजरत मोहम्मदया उत्तराधिकारीपिसं याःगु त्याग क्यना तःगु घटनाय् शहीदयात श्रद्धाञ्जली बिइ बेलय् वा खलिफा परिवार पिनि शाक व वेदना क्यनेत इरानया राजपरिवारया मनूतय्सं हे अभिनय याना क्यनिगु, अज्ञ अभिनय जक मखु धाथें हे धार्मिक संस्कारया रूपय् धाथें श्रद्धाञ्जली धाथें हे विलौना याना क्यनी । घटनाया परिचय पात्रतय् खँल्हाबल्हाँ जक मखु प्याखंसिकं न्ह्यो तुतः थें ब्वनीगु न्ह्यखँ बिइ । थुकथं ताजियाया भूमिका तुतः प्राचीन ग्रीक नाटकया कोरस वा प्राचीन नेपाल भाषा नाटकया श्लोक नाप ज्वः ला । अले नाटकं धार्मिक सॉस्कृतिक पर्वया रुप कायाः जन-जीवनया अङ्ग जूगु खँय् नं समता दु ।

सुं ऐतिहासिक व्यक्तित्व वा पौराणिक पात्रतय् जीवनी वा क्रियाकलापयात काया च्वयेगु थ्व प्राचीन परम्पराय् बुलुहुँ परिवर्तन जुया लिपा थः थः देशया समाजया चित्रण जुइकथं लेखकया कल्पनां सिर्जना यापि पात्रत (गुगु ई व समाजया चित्रण जुगु खः उकिया परिवेशया मनू जुइक क्यना तःपि पात्रत) थनाः अमिगु गतिविधि क्यनेगु सामाजिक नाटकया विकास जुल । अले झिगुंगूगु शताब्दीया अन्तय् व नीगूगु शताब्दीया शुरुइ वयाः न्हूगु प्रकारया नाटक पिदन, उकी विशिष्ट मनूया क्रियाकलाप कचनेगु मयासे समाजया विशिष्ट समस्या क्यनेगु चलन वल । नर्वेया नाटककार हेनरिक इव्सनं शुरु याःगु थ्व न्हू प्रकारया नाटक (समस्या–मूलक नाटक, आधुनिक नाटक आदि) नामं परिचित जूगु थ्व न्हू प्रकारया नाटकया पात्रत सर्वसाधारण जनतायापिं मनूत ल्ययेगु यात, तर थ्वजोपिं पात्रत तःधंम्ह महापुरुष, शक्तिशाली पदयाम्ह मनू वा विशिष्ट वर्गया मनू मखसे साधारण मनू जूसां छुं वर्ग, वा छगू तःधंगु पुचःया प्रतिनिधिया रुपय् क्यनेगु जुल । अमिगु

प्रतिनिधिमूलक स्वरुपं वइगु शक्ति पात्रतयगु महत्व दत ।

प्राचीन कालनिसें न्हयाना वया च्वंगु परम्परागत प्याखं व आधुनिक समस्या–नाटकया भेद स्पष्ट यासे विलायतया प्रशिद्ध च्वमि एच्. जी. वेल्सं आधुनिक नाटकयात थुकथं व्याख्या याना दिल– "दबुलिइ छुं घटना जुइ मखु, तर मेथाय् जूगु न्हयागु घटनाया नं छलफल दबुलिइ याये ज्यू ।" थुकथं आधुनिक नाटकता अनुकरणया रुप "पात्रतय् क्रियाकलापया प्रतिनिधित्व" मजुसे "मनूतय्त थिया च्वंगु समस्याया बारे छल-फल" जू वन ।

तर परम्परागत नाटक व आधुनिक समस्या नाटकया रुपय् न्हयाको भेद तःसां नितां प्रकारयात थिइक अंग्रेजी साहित्यया प्रशिद्ध नाटककार जर्ज बर्नार्ड शाजुं धाया दिल "सङ्घर्ष मंत धायेव नाटक हे मंत ।" अर्थात परम्परागत नाटक जुइमा वा आधु-निक नाटक नाटकया मूल आत्मा सङ्घर्ष खः । परम्परागत नाटकय् निगू शक्तिया सङ्घर्ष, निम्ह व्यक्तित्वया द्वन्द दुसा आधु-निक नाटकय् निगू विचारधाराया, निगू सिद्धान्तया वा निगू प्रवृत्तिया द्वन्द वा संघर्ष क्यनेगुजुइ । थौंया समाज न्हापासिकं यक्को विकसित व क्लिष्ट जूगुलिं आ नाटककार-पिनि ध्यान आ समाजया समस्या पाखे वन। समाजया न्हयागु समस्या नं आ नाटकया विषय जुइ फत ।

थौंया युगय् मानव समाजयात पिरे याना च्वंगु समस्या हे आधुनिक समस्या–नाटकया विषय जूगु दु । मनुष्य– हृदयया प्रेम, विवाह आदि समस्या थें ई व थाय्-पाखें निरपेक्ष समस्या, थौंया ईया समाजया परस्पर– विपरीत वर्गया स्वार्थया द्वन्द, सिद्धान्तया ल्वापु, विज्ञानया विकासं मनूया थाय्यात हःगु हाथ्या, परम्परागत विश्वास च्वबुना वंगुया लिच्वः कथं मनूया मनय् वःगु प्रतिक्रियाया रुपय् नैराश्य, विद्रोह, कुण्ठा आदि आदि थौंया मनोवैज्ञानिक समस्या नं नाटकया विषय जुल । झीगु थें अविकसित देशया समाजय् न्यनाच्वंगु कुरीति, कानुनी असमानता दमन, शोषण, नये-त्वनेया समस्या, ल्वय्, दारिद्रय, अन्धविश्वास आदि समस्या झीगु आधुनिक नाटकया विषय जुया च्वंगु दु । अथे हे आणविक युद्धया खतरा, युद्धया विभिषिका, शक्ति-राष्ट्रतय्सं चीधंगु देश तय्त याइगु अतिक्रमण आदि राजनैतिक समस्या थौंया नाटकया प्रचलित विषय जूगु दु । विषय वस्तुया थ्व ह्यूपाः नं याना नाटकं स्वकुमि वा ब्वमियात प्रभाव यायेत स्वइगु पहलय् ह्यूपाःवल । परम्परागत नाटकं मनूया नुगःयात थिया भावना थनेत सनि, आधुनिक समस्या नाटकं न्हयपुयात कुला बिया स्वकुमियात चिन्तन यायेत प्रेरणा बिइ। धाथें धायेगु खःसा नाटकया हे धारणा ह्यूगु धायेसिकिं थ्व ला युग व समाज ह्यूगुलिं स्वकुमि–ब्वमिपिनि आवश्यकता-कथं इमित तृप्ति बिइगु तरीका नाटक ह्निले माःगुया लिच्व थ्व खः ।

संगठित संस्थाया निर्णय–प्रक्रियाय् राजनैतिक वातावरणया भूमिका

□ विश्वेश्वरमान श्रेष्ठ

गुगु नं स्वशासित संगठित संस्थात सामान्यतया थःगु हे निर्णय कथं सञ्चालित जुइ, सिद्धान्ततः थुमित संगठन धका: धाइ। तर थ्व स्वतन्त्र संस्थातय्गु नीति निर्णय यायेगु ज्याय् आपलं वाह्य प्रभावयागु सामना याये माला च्वनि। थ्व चिहाकगु च्वसुइ संगठनया उच्चतगिया निर्णय व्यवस्थापनया उच्च तगिपाखें हे जुइ, व्यवस्थापनया मू ज्या हे यायेगु निर्णय खः, तर थ्व निर्णयलय् वाह्य वातावरण विशेष याना: राजनैतिक वातावरणया भूमिकाया बारे छुं खँ न्ह्यब्बयेगु ज्या जुइ।

व्यवस्थापन व निर्णय प्रक्रिया:

संगठनया चिचिधंगु निर्णय न्ह्याग तगिपाखें नं जुइफइगु जूसां उच्च तगिया नीति सम्बन्धय् धा:सा व्यवस्थापनया उच्च तगिपाखें हे जुइगु कानूनी व व्यावहारिक नियम (बन्दोबस्त) दु। नेपा:या फुक्क स्वशासित संघ संस्थाया नीति सम्बन्धी निर्णय व्यवस्थापनया उच्च तहपाखें हे जुइगु प्रावधान दु। थुकिया लागि सञ्चालक समिति, बोर्ड, कार्यकारी परिषद्, व्यवस्थापकया अफिस आदि थी थी प्रणालीत छचला तःगु दु। ऐनं ब्यूगु अधिकार प्रत्यायोजन याना: प्रशासक, व्यवस्थापक वा मेनेजरतय्सं व्यक्तिगत रूपं याःगु निर्णय नं व्यवस्थापनयागु हे निर्णय जुइ। तर छह्म कुशल व्यवस्थापकं थःगु व्यक्तिगत इच्छा कथं थःथे निर्णय धा:सा बी फइमखु। निर्णय यायेगु खास प्रक्रियात दयाच्वनि व हे प्रक्रिया अनुरूप हे व्यवस्थापकतय्सं निर्णय यायेगु ज्या याइ। छाय्धा:सा व्यवस्थापन यायेगु धयागु हे निर्णय यायेगु ज्या यायेगु खः। कमसेकम व्यवस्थापन व निर्णय–प्रक्रियायात अन्योन्याश्रित कथं कायेफु।

व्यवस्थापनया फुक्क ज्या निर्णय यायेगुपाखें सञ्चालित जुइ। छह्म व्यवस्थापकं न्ह्यागु इलय् नं न्ह्यागु ज्या या:सां निर्णय हे यानाच्वंगु जुइ। निर्णय मयायेकं छुं नं ज्या ता:लाइमखु। निर्णय यायेगु धयागु व

प्रक्रिया खः, गुगुयापाखें उद्देश्य प्राप्तिया लागि तःता मध्यय् छपु बांलागु लँपुया ल्ययेगु ज्या जुइ! गुगुं नं ज्या यायेत तःगू लँपु दयाच्वनि, उकी मध्यय् छगू पाय्छिगु लँपु ल्ययेगु ज्या हे निर्णय यायेगु खः । उकिं, छह्म व्यवस्थापकं संगठित संस्थाय् गुलि नं ज्या याइ, व निर्णयया हे माध्यमं याइ । थुकथं स्वयेबेलय् व्यवस्थापकं व्यवस्थापनया गुगुं नं महत्वपूर्ण ज्या, गथे कि, योजना दयेकेगु, उद्देश्यत तय यायेगु, संगठन यायेगु, नेतृत्व यायेगु, समन्वय यायेगु व नियन्त्रण यायेगु, याइबेलय् निर्णय हे याइ, निर्णय बाहेक मेगु छु याइमखु । चिह्लाकय्क धायेगु खःसा निर्णय यायेगु धयागु छगू निश्चित उद्देश्य प्राप्तियो लागि विद्यमान विकल्पत मध्यय् दक्वसिवय् ज्वःगु विकल्प ल्ययेगु खः ।

तर, निर्णय यायेगु धयागु उलि अःपु मजू । निर्णय यायेगुया थःगु हे वैज्ञानिक पद्धति दु । व्यवस्थापकं थुकथंया पद्धति नालाः निर्णय याःगु अवस्थाय् जक थ्व बांलाइ, मनय् वःथे निर्णय याना व निर्णय उचित जुइमखु नापं थुकिं संस्थाया उद्देश्य नं प्राप्त यायेफइमखु। अःखः, थुजोःगु निर्णयया कारणं संस्थायात नोक्सान जूवनेफु ।

निर्णय प्रक्रिया प्रविधिः

व्यवस्थापकं निर्णय याइबेलय् खास यानाः क्वय् बियातःकथंया प्रविधियात नाला काइ । छाय्धाःसा निर्णय यायेगु धयागु छगू थुजोःगु प्रविधि खः, गुगु क्रमबद्ध धंगं छगू खास लक्षय् थ्यनी । उकिं, निर्णय यायेत क्वय् बियातःकथंया प्रक्रियात नाल काइ :

१. समस्याया परिभाषा व विश्लेषण,
२. सम्बन्धित फुक्क खँत मालेगु,
३. समाधानया लँपुया विकास यायेगु,
४. उत्तम समाधान लुइकेगु,
५. निर्णययात ज्याय् हिलेगु

थुकथं स्वयेबेलय् गुगुं नं निर्णय छगू खास प्रविधियात नालाः जक यायेफइ । च्वय् बियातःकथं स्वयेबेलय् निर्णय याये न्ह्यः समस्या छु खः ध्वाथुइकाः उकिया विश्लेषण यायेमाः । समस्यानाप बांलाक परिचित जुइधुंकाः व उकिया विश्लेषण यायेधुंकाः व समस्यानाप सम्बन्धित फुक्क खँया निरीक्षण यायेमाः । छाय्धाःसा समस्यालिसे स्वानाच्वंगु तःगू खँत दयेफु उकिं सम्बन्धित फुक्क सूचनात मुंकेमाः । अले तिनि थ्व समस्याया गुजोगुजोगु समाधानत दयेफु धकाः थी थी उपायतय्गु लेखाजोखा यायेमाः । समाधानया लँपु छपु हे जक जुइमखु, उकिं थी थी उपायतय्गु बांलाक जाँच बुझ यायेमाः । फुक्क विकल्पतय्गु बांलाक लेखाजोखा यायेधुंकाः तिनि छगू उत्तम समाधान पिकायेमाः । थुलि जकमखु, थुकियात गुकथं वास्तविकताय् हयेगु धयागु खँ नं क्वःछिनाः । थ्व फुक्क प्रक्रिया वैज्ञानिक ढंगयागु याःसा हे जक खास निर्णय याःगु धकाः धायेफइ । उकिं निर्णय यायेगु धयागु वैज्ञानिक प्रणाली नालेगु खः ।

निर्णय प्रक्रियाय् वातावरणया प्रभाव:

निर्णय थी थी कथंया दयेफु । न्हचागु कथंग्रा निर्णय यायेबेलय् नं उकियात प्रभावित याइपिं तत्वत मध्यय् वातावरण नं छगू प्रमुख तत्व ख: । वातावरण धायेबेलय् थुकी थी थी खँत वइ । विशेष याना: वातावरण धायेबेलय् राजनैतिक, आर्थिक सामाजिक, सांस्कृतिक व कानूनी वातावरणत लाइ । थ्व लेखय् विशेष याना: राजनैतिक वातावरणया प्रभाव बारे छुं टिप्पणी यायेत स्वयागुलिं मेमेगु वातावरणय् प्राथमिकता बियागु मदु । राजनैतिक वातावरण धायेबेलय् विशेष याना: देया संविधान, राजनैतिक प्रणाली, राजनैतिक पार्टी व संगठनत, राजनैतिक परम्परा, राजनैतिक व्यक्ति व समूह, राजनैतिक निर्णय आदि प्रमुख कथं तायेकेमा: । देया गुगुं नं उच्च तगिया क्रियाकलापय् च्वंय्च्वंगु खँतय्सं गुजो:गु प्रभाव लाकी धयागु खँ सीकेत राजनीति शास्त्रया हे विद्यार्थी जुइमा: धयागु मदु । अवस्था स्वया: वातावरणया मेमेगु पक्ष नं उत्तिकं महत्वपूर्ण भूमिका कायाच्वंसा राजनैतिक वातावरणं त:धंगु भूमिका काइगु खँ स्पष्ट हे जू ।

नेपा:या संगठित संस्थाया व्यवस्थापकत

निर्णय यायेगु प्रक्रिया फुक्क दे वा संस्थातय् उत्थें ख:सां नेपालय् धा:सा व्यवस्थापकतय्सं च्वय् न्हचब्वयागु निर्णय प्रविधि छ्यला: निर्णय यायेगु पह: ह्मो हे जक खनेदु । गुगुं नं नीति निर्णय याइबेलय् प्रविधिया वास्ता मयासें मेगु हे हिसाबं निर्णय यायेगु प्रचलन अप्पो: दु । अप्पो: धायाथें नीति निर्णयया ज्याय् राजनैतिक वातावरणं प्रभावित जुया: यायेगु यानात:गु खनेदु । छाय्धा:सा, दक्वसिबय् न्हापां ला व्यवस्थापकत सामान्यतया: पेशागत पृष्ठभूमि दुपिं स्वया: सरकारी कृपा पात्र जुया: ओहदाय् थ्यनाच्वंपिं हे अप्पो: दु । नेपा:या सार्वजनिक व अर्ध सार्वजनिक संस्थान फुक्कय् उच्च तगिया व्यवस्थापकतय्गु नियुक्ति राजनैतिक हिसाबं सरकारी नियन्त्रणय् जुइगु जुयाच्वंगु दु । इमिगु थमौती, पदोन्नति, सरूवा फुक्क सरकारी निर्णयलय् हे आधारित जुयाच्वनि । इमिगु कार्य–दक्षताया लिधंसाय् मखु । गुलिखे व्यवस्थापकत ला संस्थाया क्रियाकलापतलिसे भचा हे वास्ता मतइपिं दयाच्वनि । तर, इपिं वर्तमान राजनैतिक प्रभावशाली ओहदाय् च्वंनाच्वंपिं व्यक्तितय्त व्यक्तिगत रूपं लय्ताय्केत सक्षम जुइफयेव गा: । व्यावसायिक खँतय्गु व आर्थिक अनुशासनया इमिके उलि चाहना दइमखु । छाय्धा:सा, संस्थायात भिंकेव वा नाफाय् संचालन यात धायेव इमिगु कार्यकुशलता खने दइमखु । देया राजनैतिक वातावरण हे थुजो:गु दु, कि संस्थाया प्रमुखतय्गु उचित लेखाजोखा इमिगु संस्थागत क्रियाकलापं स्वया: अप्पो: मेमेगु खं हे यानाच्वनि।

थुजो:गु अवस्थाय् उचित तरीकां व्यावसायिक निर्णय यायेगु प्रक्रिया नालाच्वनेगु गुञ्जाइश हे दयाच्वनिमखु । हिलावंच्वनिगु मन्त्रीमण्डल, व वइ–वनीपिं मन्त्रीतय् व्यक्तिगत बिचारं याना: छुं याये धाइपिं व्यवस्थापकतय्गु निर्णयलय् नं हृन्ता जुयाच्वंगु दु । सञ्चालक समिति वा कार्यकारिणी वा मेगु गुगुं नं निर्णय याइगु एकाइ सिद्धान्तत: स्वतन्त्र जुया: नं निर्णय यायेगु इलय् अनुचित प्रभाव वयनेगु सामान्य नियम थें हे खनेदु । कथंकदाचित बांला:गु निर्णय जुइत्यंगु वा जुइधुंकुगु जुसां नं राजनैतिक प्रभाव बिया: उचित निर्णयत आपा याना बदर जूगु बांमलाक संशोधन जूगु उदाहरणत गाक्क हे दु । राजनैतिक व्यक्तितय्गु स्वार्थ त:धंगु भूमिका ह्मिताच्वंगु खनेदु । आ:तक नेपा:या संगठित संस्थात ब्वलने मफुगु व्यवस्थापक वा निर्णय याइगु निकायतय्गु निर्णय याइगु क्षमता स्वया: इमित स्वतन्त्र रूपं निर्णय याके मबीगु प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष सरकारी नियन्त्रण हे अप्पो: जिम्मेदार खनेद:वइ । प्रत्येक संगठित संस्थाय् मात्र स्वया: अप्पो: सरकारी नियन्त्रण व झमेलां जा:गु सरकारी नियमत राजनैतिक परिस्थितिया हे उपज जुयाच्वंगु खनेदु । देया राष्ट्रिय योजनात पायछिकथं कार्यन्वयन मजुइगु, इलय्बेलय् आर्थिक, व्यावसायिक, मौद्रिक नीतित हिलावच्वनिगु आदि नं विद्यमान राजनैतिक परिपाटीया हे उपज ख: धासां अत्युक्ति जुइमखु । राजनैतिक कारणं याना: हे व्यावसायिक स्वतन्त्रता अप्पो व ह्मो जूवनी । गुगु देसय् व्यावसायिक स्वतन्त्रता अप्पो दु, वा सरकार पूर्ण रूपं व्यवसाय सञ्चालन यायेत सक्षम जू धाल धा:सा खँ मेगु हे जुल । तर, व्यावसायिक स्वतन्त्रताया ह्मति याना: संस्थानतय्स निर्णय यायेगु आधारभूत प्रक्रियात स्वशन्त्र रूपं नालाकायेफइमखू । थथे जुइबेलय् व्यवस्थापकतय्स निश्चय नं उचित निर्णय बीफइमखु व निर्णय पाय्छि मजुइवं संस्था न्ह्यज्यायेगु धयागु खँय् न्ह्यस: चिं दँ वइ ।

अन्तय् :

तर, थथे जुइक जुइकं नं नेपा:या गुलिखे संस्थाय् पेशागत वा संस्थानया ज्यायात थ:गु सर्वस्व तायेकीपिं व्यवस्थापकत नं धमाधम बुलुहुं बुलुहुं अप्पोयावयाच्वंगु दु । थ:त सरकारी नोकरी याना थें जक वा गुगुं राजनैतिक प्रभावशाली व्यक्तिया ताबेदारी यायेत जक संस्थानया पदय् च्वनाच्वनागु धका: मतायेकीपिनीगु पुच: नं कथहं ब्वलना हे वइ धयागु आशा दु । सरकारी नियन्त्रणय् नं मेमेगु वातावरण गथे: जन आवाज, कर्मचारी आवाज, व्यावसायिक बजार, व्यापार चक्र, अन्तरराष्ट्रिय व्यापार सम्बन्ध आदि तत्व नं दबाब, बियाहयाच्वंगु दु । राजनैतिक अस्पष्टता व नीति निर्णय यायेगु ज्याय् अतिपरिवर्तनशीलता नं छगू हदय् वया: शिथिल जुइफु । यदि राजनैतिक स्पष्टता, परिपक्वता अप्पोया वना फुक्क क्षेत्रय् उचित स्वतन्त्रता

ज्वलना वन धा:सा भविष्यय् नेपाली व्यवस्था-पकतय्‌स नं उचित निर्णय प्रक्रिया वा प्रविधि नाला: विशुद्ध संस्थागत हितया नीति निर्णय यायेत सक्षम जुइ धयागु खँय् आशा कायेफु । तर याकनं हे थथे जुइ धका: धा:सा धाये थाकु ।

२५३२ क्व:गु बुद्ध जयन्तीया लसताय्

थ्व लकसय् शान्ति ब्वलनेमा !

सकल नेपा:मिया नुगलय् ज्ञांया ज: ह्वले फयेमा !

सृष्टी इन्टरनेशनल

जावलाखेल, मानभवन

यें, नेपा ।

जि. पि. ग्रा. बक्स २४२७

२५३२ क्व:गु बुद्ध जयन्तीया

लसताय्

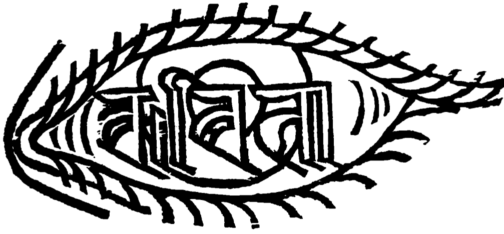
सकल नेपा:मि पिन्त

भिन्तुना दु ।

बुद्धिराज बज्राचार्य

प्रधानपञ्च

यल नगर पञ्चायत

जिगु कविता, छिगु कविता

□ नर्मदेश्वर प्रधान

छपु

अय फय् ! स्वाँ अय् ! झंगः व सिमा !
थुगु भोंतय् जिं छिमित पिना,
जिगु लय्, शब्द व स्वरया दुन्यसं
कविता थें जिं छिमित चिनाः !

छुं मखु धाःगु व अय् ! सर्गः नं
थुगु भोंतय् जिं छन्त कुना,
थुगु भोंया ह्यॅय् मसि हि विया जिं
छन्त जिपिं थें म्वाक्य त्यना !

गन कविता दै अन सकतां दै
गन सकतां दै अन कविता !
जबतक दै मसि थुगु भोंतय्सं
गय् धाये जिं फुक्व भावुकता !

निपु

अय् ! धरती ! जिं छंगु किचः जव
न्हाय्कं पत्ति लूगु खनि !
प्राणी ! फुक्क अय् ! छिमि सासः जव
थनया फय् दुन्य संगु खनि !

अल्य जिं धाये "अय् ! वारी ! पारी !
अय् ! दथुया फुक्क दुरि ! छिपिं !
छु हे जितः जुइ जश जिं ल्वीके
न्हाय्कं फय् दुन्य फुक्क इपिं"

गन गन न्हाय्कं अन दु किचः झी
गन दु किचः अन धरती नं
गन गन फय् दै अन झी सासः !
गन गन सासः झी दु अन !

विश्व साहित्य

सन् १९८५ या नोबेल सिरपाः व क्लड सिमोन

न्हृचथना

□ अरहन स्थापित

नोबेल सिरपाया मेगु विषयस थें हे साहित्यय् नं सिरपाःया घोषणा न्ह्य बलें तक्वकं आःबूगु व उत्सुकताया खँ जुया च्वनीगु जक मखु, ब्याक्कं सल्लाह–साहुतिया नं खँ जुया च्वनीगु खनेदु । अले, सिरपा त्याकूह्म मनू क्वछी धुनेवं अप्पो यानाः तच्वःगु विवाः व ल्वापु हे पिदनीगु खने दु । सन १९८२ स भाजु 'विलियम गोल्डिङ्ग' यात साहित्यया थ्व सिरपाः ब्यू बेलय् तच्वकं कचवं पिदंगु खः । न्हृचागु दँय् न थुकथं सिरपाः त्याकुम्हेसिया खँय् कचवं पिदनीगु ला छगू साधारण खँ थें जुइ धुंकल । तर थुजोःगु प्ररिप्रेक्ष्यय् थुगु १९८५ दँय् धाःसा छुं कथंया औपचारिक कचवं पिदंगु खने मदूगु खँ साहित्यया नोबेल सिरपाःया इतिहासय् छगू अपवाद थें जुयाः दं वःगु दु धाःसां पाइ मखु थें च्वं । थुकियात पर्यवेक्षकतय्सं बांलाःगु छुमां धकाः च्वछाःगु दु ।

भाजु क्लड सिमोन

थुगु १९८५ या साहित्य पाखेया नोबेल सिरपाः सन १९५० दशकया फ्रान्सेली nouveau roman शैली (Style) या न्ह्यलुवा च्वमि भाजु क्लड सिमोन (Claude Simon) यात बीगु खँ 'स्वीडीश एकेडेमी' नांगु

नोबेल सिरपा:या गुथि वंगु दँ १९८५ अक्टोवर 17 बसुबा: (कार्तिक) कुन्हु क्वछ्यूगु ख: । वय्क:या युद्ध व मृत्यु सम्बधय् च्वया त:गु उपन्यासत आशाया केन्द्र जूगु खँ थन न्ह्यथने बह: जू ।

झिच्याह्म दुजःपिं दूगु उगु स्वीडीश अकेडेमी थ:गु वक्तव्यय् धा:गु दु, "थुगु झिदँ (दशक) या साहित्यया नोबेल सिरपाया निंति मनोनीत जूह्म थ्वय्क: सिमोन छुं दँ न्ह्यव निसें साहित्यकारत मध्येय् दकलय् बल्ला:म्ह प्रतियोगी ख: । सिमोनं थ:गु उपन्यासय् मानवीय अवस्थायात वर्णन याना खँगोलय् (शब्दय्) मा: हनेत ईयागु तच्वकं दुग्यंगु सतर्कता जा:गु कवि व चित्रकारया सिर्जनात्मक क्षमता छ्यला दीगु खने दु ।"

स्वीडिश एकेडेमीया थुगु धापुतिं नोबेल सिरपाया निंति क्लड सिमोनया क्षमता व वय्क:या साहित्यिक प्रवृत्तिया मूर्ति (सार) कथं छगू टिप्पणी न्ह्यव्व:गु ख: ।

धात्थें धायेगु ख:सा, साहित्य संसार या थुगु सर्वाधिक प्रतिष्ठित सिरपा:या निंति क्लड सिमोनया नां वंगु झिदँ न्ह्यव निसें दँय् दसं चर्चित व विचारणीय जुया वया च्वंगु ख: । अले, सन १९८२ स सिमोनयात मब्युसे ब्रिटिश च्यमि भाजु 'विलियम गोल्डिङ्' यात थ्व सिरपा ब्यू बलय् !स्वीडीश अकेडेमी नांगु उगु सिरपा गुथि दुने अभूतपूर्व मत विभाजन जूगु ख: । थुगु तक तच्व:गु मतभिन्नता जुल कि व गुथिया हनेबह:म्ह वरिष्ठतम दुज: स्वीडीश च्वमि आथर बुण्डक्विष्ट नांम्ह भाजुं उगु गुथिया मतैक्य ब्वज्या (प्रदर्शन) या ता:हाक:गु परम्परायात हाचां गाया: गुथिया उगु निणययात दु:खद व विवेकरहीत धका: हे धै ब्यूगु ख: । तर १९८५ या सिरपाया निर्णय धा:सा झण्डै विवाद मदूगु हे जू वल। छायकि, भरायधंगु विश्वया द्वलंद्व: लखं लख च्वमिपिनि दथ्थुं छह्म जक च्वमियात ल्यया: पुरस्कृत यायेमा:गु जूगुलिं न्ह्याह्मसित सिरपा: ब्यूसां भचा कचवं पिदनीगु ला स्वाभाविक हे जुइ ।

थ:गु च्वज्या क्वमचा:तले लां लां तक सुयातं नाप मलासे मदिक्क हे च्वया च्वनेगु बानी दुह्म सिमोनं थुगु १९८५ दँय् थ्व सिरपा त्याका दीगुलिं याना: नीदँ लिपा फ्रान्स, गुगु वय्क:या मां–दे ख:, यात झिस्वक्व:गु नोबेल साहित्य सिरपा: पावय् जू व:गु दु । थौं कन्हय् न्ह्यप्यदँ (७४ दँ) दया च्वंह्म भाजु क्लड सिमोनं छक्व:. थथे च्वया दीगु दु, "I am incapable of making up a story. All I write is taken direotly from real life. I only copy reality.' वय्क:या थुगु अभिव्यक्ति यात वय्क:या कृति दुने दुवाले बह: जू ।

नोबेल सिरपा: बीत उम्मेदवार क्वछीगु उगु स्वीडिश एकेडेमीया स्थायी पदेन छ्याञ्जेय् [Permanent Secretary] डा. लार्स गिलन्स्टन्(Dr. Lars Gyllensten) भाजुं थ्व सिरपा: भाजु सिमोन-

यात बीत घोषणा याये धुंकाः [धाा दिल, "It takes a lot of work to read him . You must have a good memory." अले वय्कलं हानं धया दिल, "We have followed him closely since the mid-60s."]

थुकथं डा. लार्संजु जानकारी बिया दीगु खः कि च्वमि भाजु सिमोनयात १९६० निसें वय्कःपिन्सं क्वथीक जाँचय् याना वया च्वंगु जुल । "भाजु सिमोनं सिरपाः दयाः थः साःप लय्तायागु व दिसम्बर १०, १९८५ कुन्हु स्टकहोमय् सिरपाः कायेत वयेगु हानं मेगु लसताया खँ जुइंगु खँ कंगु दु," धकाः भाजु लार्सं उबेलय् धया दिल । लुमंके बहःजू कि परंपरा कथं नोबेल सिरपाः बीगु न्हि दिसम्वरया १० तारिख खः । वय्कःयात ब्यूगु थुगु साहित्यया नोबेल सिरपाःया मुक्कं दां १.८ मिलियन स्वीडिश क्रोनर दु । उलि धैंगु करीब २,२५,००० अमेरिकी डलर खः ।

छत्वाःचा ब्यक्तिगत परिचय

फ्रान्सेली साहित्यय् निगूगू विश्वयुद्ध लिपा पिदंगु New novel अर्थात् 'न्हूगु उपन्यास' या आन्दोलनय् दकलय् बल्लाःह्म च्वमि भाःपियातःह्म भाजु क्लड सिमोन ई. स. १९१३ या अक्टोबर १० तारिखय् पूर्वी अफ्रिकी दे माडाग्यास्कर (Madagascar) या तानारारिभे (Tanararive) नांगु टापुइ च्वंगु उगु देया मू शहरय् छज्वः फ्रेन्च त्यपूया काय्मचा जुयाः बूगु खः । वय्कःया परिवार फ्रान्सया पिरेनीज पहाडय् च्वंपि अंगूरया अय्लाः दयेकीगु छगू नांजाःगु घराना जः (परिवार) खः । थथे जूगुलिं वय्कःया कृतिइ थ्व संबन्धी खँत नं सरल कथं न्ह्यब्वया दीगु खने दु । वय्कःया जः अंगूरया अय्लाः दयेकीगु परिवार कथं जक मखु, फ्रान्सया राज्य सेवाय् गुहालि याना च्वंगु बहादुर सिपाहीतय्गु परिवार कथं नं नां जाः ।

क्लड सिमोनया अबु फ्रान्सेली सेनाया अश्वारोही (सल गइह्म) अफिसर जुया च्वन । वय्कःया अबुयात न्हापांगु विश्वयुद्धया ग्यानापूगु नरसंहारय् स्याना ब्यूगु खः । उकिं क्लडया मचा–ई थः मां व जः (परिवार) लिसे हे दक्षिण–पूर्वी फ्रान्सया 'प्रिफेक्ट पिरेनी' धैंगु थाय्या पेर्पीनान् (Perpignan) नांगु गामय् बितय् जूगु खः । अनं बःचाधी जुइ धुंकाः किशोर अवस्थाय् थ्यने धुंकूह्म क्लड सिमोन पेरिस झायाः अन छगू नांजाःगु शिक्षण संस्थाय् चित्रकलाया विधिवत् अध्ययन याना दिल । चित्रकलाया विषयस वय्कलं थुकथं मुना दीगु तालीमया लिच्वः वय्कःया च्वसुतिइ लिपा लाः वंगु खने दु– वस्तु व स्थितियात नाला कायेगु (ग्रहण यायेगु) छगू विशिष्ट कथंया अनुभूतिया दर्शन प्रति वय्कःया रुचि नं चित्रकलाया थ्व अध्ययनं हे पिदंगु खः ।

युरोपय् निगूगु विश्वयुद्धया नरसंहार जुइ न्ह्यव क्लड सिमोनं थःगु न्हापांगु कृति 'ल त्रिस्यु' (ठग) च्वयेगु न्ह्याका

दीगु ख:, तर वय्क: थ: स्वयं फ्रान्सेली अश्वारोही सिपाही जूगुंलि युद्धय् वने माल। वय्क:यात युद्धय् बन्दी याना: कुना बिल । तर वय्क: कैद पिहां झाया: मां–दे फ्रान्स लिथ्यंका बिल । अले च्वज्याया निंति थ:त न्ह्याबेलेंया निंति समर्पित याना दिल। विश्वयुद्ध जुया हे च्वंगु इलय् वय्कलं 'ल त्रिस्यु' या ल्यंगु ब्व (अंश) पूवंका दिल। तर अय्नं वय्क:या मां–दे फ्रान्सयात जर्मनी देशं अधीनय् त:गुंलि उबेलय् थाना (छापय् याना:) पिथने मफुत । जर्मनीया प्रभुत्व दयेवं तिनि थ्व उपन्यास पिदन । थुगु ह्लापांगु कृतिया पिथना धुंका: निसें थौं तक नं वय्कलं साहित्य साधना प्रति दुनुगलं निसें थ:त ल:ह्लाना च्वना दीगु दु । वय्क: थौंकह्लय् पेरिसय् बछि व साल्स जिल्लाया मिदी नांगु गामय् बछि च्वना दी ।

साहित्य यात्रा प्रवृत्ति व शैली (Style)

सन १९५० स अस्तित्ववादया ब्याक्क बय्बय् (व्यापक प्रचारप्रसार) जुया च्वंगु इलय् स्यामुअल बेकेट, मिशेल बुतों, ए. जी. ग्रिले, पी. भी. क्यारोल, एन्. स्यारोट, मार्ग्रेट ड्यूलस आदि उपन्यासकारतय्सं छगू न्हूगु ब्वनेकू चायेका दिल । न्हूपिं उपन्यासकार अर्थात् 'Nouveau Roman' या नामं वय्क:पिं ख्यलय् न्ह्यचिला दिल। थ्व हे पुचलय् भाजु क्लड नं दुथ्या:गु जुया च्वन ।

क्लड फाक्लर व प्राउष्टयात थ:गु साहित्यिक प्रेरणाश्रोत भा:पा: सन १९४५ स 'ल त्रिस्यु', सन १९४७ स 'ल कोर्डरेट', सन १९५४ स 'ल साक्र दू प्रिन्टो' च्वया दिल। थ्वया लिपा थ:गु च्वज्यां सन्तुष्टि मदूगुंलि साहित्यय् न्हूगु छुं पक्ष मालेगु व पितबीगु बिचा: वय्क:या नुगलय् बुया वल । भाग्यं थ्व हे इलय् छगू पिथना गुथिया प्रमुख भाजु जेरोल लिण्डनं परम्परागत मूल्य– मान्यतायात छखे चीका: साहित्य यात्राय् न्ह्यचिलीपिं च्वमिपिन्त थाय् बीगु याना च्वन । उकिं क्लडं सन १९५७ स दकलय् ह्लापां Nouveau Roman शैलीया उपन्यास 'ल वां' (फय्) च्वया दिल । थ्वया लिपा थ्व शैलीया वय्क:या कृतित मदिक्क न्ह्यात। वय्कलं नाला दीगु Avant garde कला थौंकह्लय् 'कला' या ख्यलय् जक लिमकुसे साहित्यया ख्यलय् नं छ्यलेगु जुइ धुंकल ।

वय्क:यात 'नव–स्वच्छन्दवादी' च्वमि धका धाइ । वय्क:या भाषा, शैली व विषयवस्तुया वर्णनात्मकताय् छगू कथंया निर्वाध प्रवाह व गति खने दु । विषयवस्तु व रचनाया संयोजन पक्ष प्रति विरक्त वय्क:या रचनाय् ईयागु ह्वाला थें जा:गु निरन्तरता कय्च्यायेगु कुत: नं ल्यहें पुया च्वंगु खने दु । वय्कलं छ्यला दीगु खँगोलय् विम्ब व आकार ग्रहण याना काये फूगु क्षमता नं दु, गुगु तच्वकं अजूचायापु । थुकिं याना: तच्वकं ह्याइपुसे च्वंक स्वंगू प्यंगू पाना तक त:हाक:गु वाक्यत दूगु वय्क:या उपन्यासत ब्वने वेलय् ई व स्थितिया चिचीधंगु बिस्कं बिस्कं कुचात मदिक्क प्रवाह क्वबिया: च्वमिया नुग:पा:यात यच्चुक ब्वया च्वंगु थें जा:गु अनुभूति जू । समष्टिगत मिखाकुंलि स्वयेगु ख:सा वय्क:या दक्को

धैथें च्वसु, कृतित आत्मकथात्मक कथं जुया च्वंगु खने दु । थज्या:गु हे खँया झोलय् वय्कलं प्वंका दीगु थ्व छगू अभिव्यक्ति थन न्ह्यथनें बहःजू कि वय्कः व वय्कःया कृतित ईया अहल (=शिकार) खः गुकिया लागिइ काल्पनिक, कल्पनातीत, म्वानागु व म्वायेत खंगु ह्मगसत्, महत्वपूर्ण व महत्वहीन, दृढ निश्चयी व मनूया कमजोरीया दथुइ फरक तिपयाये सम्भव मजू ।

धात्थें, वय्कःया थुगु धापू थें हे वय्कःया कृतित ईया हे अहल ख । वय्कःया ह्मापां ह्मापांया रचनाय् वय्कलं छ्यला दीगु प्रत्यावर्तनं वय्कःया वर्तमान रचनाय् सघनता तनाब्यूगु खने दु । उलि जक मखु वय्कलं चित्रण याना दीगु परिवेश, बाखं व चारत्रया किपाया सार्थक पुनर्अंकिलन याःगु नं खने दु। वय्कःया साहित्यिक शैली स्वयेगु खःसा थुजोःगु शैलियात 'विखण्डनया संयोजन' शैली धाइ– साहित्यिक विश्लेषणया भासं । वय्कःया थ्व शैलिया दकलय् सशक्त दसू सन् १९५७ स पिदंगु सकसिनं च्वछाःगु वय्कःया उपन्यास 'ल वेण्ट' (=द वाइण्ड अर्थात् फय्) खः । सम्वादया पूमवंगु कुचात याकःचा खँह्मायेगु– एकालाप (**Monologue**] लहर, तीक्ष्ण बल्लाःगु बिम्बत, ई व थाय्या निरन्तर परिवर्तन थें ज्याःगु विशेषतात दूगु थुगु कृति दकलय् ह्मापां छक्वः सर्रर ब्वने बेलय् अजूचाया- पुक छ्यालब्याल खने दंगु जक मखु, उतिकं हे विशिष्ट जूगु अनुभव जुइ । रचना दुने कुचा कुचाय् ब्वथलात.गु लिच्वःत लिपा वनाः गुबलय् छगू संपूर्ण छधी किपाय् हिली, अबलय् थ्व कृतित अज्ञ न्ह्याइपुगु व आघातशील लिच्वः लाकीगु खने दइ ।

निगूगु विश्व युद्धया न्हासोन्मुख व ब्यूंगु लिच्वःया प्रभावं जागु "La Route Des Flanders" (= The Road To Flanders) नांगु वय्कःया फ्रान्सेली Nouveau Roman शैलीया परिचायक सफूया निति वय्कलं सन् १९६० स उल्लेखनीय साहित्यिक परिचय नं प्राप्त यानादीगु खः।

'फार्सालसया युद्ध' (=बाटेल दि फार्साल) नांगु मेगु वय्कःया नांदंगु उपन्यास या वर्तमान परिदृश्य व अतीतया लुमन्तिया बिम्बतय्त थ्वज्वःगु काव्यात्मक शैलीस लसि हना दीगु दु कि– व ब्वने बेलय् ईया गति कय्कुनाः छगू हे जक बां लूगु थें अनुभव जुइ ।

वय्कःया थाकूगु (Intricate) अले स्वतन्त्र न्ह्याज्याइगु (free flowing) आदि विशेषतात दूगु Nouveau Roman नांगु साहित्यिक शैलीया हुनि वय्कः छह्म जटिलह्म च्वमिजुया च्वना दीगु खः। उकिं हे वय्कःयात थःगु दे फ्रान्सया हे आपालं मनूतय्सं ह्म हे मस्यू। थ्व नं छगू विरोधाभास दूगु तर तच्वकं हे न्ह्याइपूगु व अजूचायापूगु खँ खः, छाय्कि नोबेल सिरपा थें ज्वःगु दकलय् नांदंगु व तःधंगु सिरपा त्याकूह्म च्वमियात हे वया थः देया मनूतय्सं ह्मस्यू !

वय्कःया च्वज्याय् नांदंह्म फ्रेन्च च्वमि जं गियानो नांह्म भाजुया भाषाया

छचलाया गाक्क प्रभाव लाःगु खने दु। अथे हे वय्कःया च्वसूया च्वज्याय् दकलय् अप्वः विलियम फाक्नर, अनंलि दोस्तोयेभ्स्की, जेम्स् ज्वाइस्, कोन्याड आदि नांजाःपि च्वमिपिनि प्रभाव खने दु। वय्कःया nouveau roman साहित्यया शैली छगू न्ह्यथने बहःगु अले महत्वपूर्णगु विशेशता खः। वय्कः न्हूगु फ्रान्सेली उपन्यासया अग्रज जुया दीगुलिं वय्कलं थ्व सिरपा त्याकू बेलय् (French 'New Novel' Poineer got Nobel prize) **फ्रान्सया न्हू उपन्यासया न्ह्यलुवा नोबेल सिरपा त्याकल** धकाः विश्व न्यंक बय्‌बय् जूगु खः।

कृतित–

वय्कःया मूवंगु कृतित थन ई कथं छसीकथं न्ह्यथने– 'ल त्रिस्यु' [सन १९४५] 'ला कोर्डरेड' [=बल्लाःगु खिपः, १९४८] 'ला साक्रे दू प्रिन्टेम्प्स्' [वसन्त संस्कार, १९५३], 'गुलिभर' [१९५४], 'ल वेण्ट' [=फय् १९५७], 'ल हर्ब' [=घाँय्, १९५८-५९] 'ला रुट डेस् फ्ल्याण्डर्स' [La Route Des Flanders, १९६०], 'ल पालेस्' [=लायकू, १९६२], स्टोरी' [१९६६] 'ल बार्टेल डि फार्सालि' [=फार्सालिया युद्ध, १९६९] आदि। थ्वया लिसें सन् १९७० स थःगु रचना पद्धतिया खँय् वय्कलं च्वया दीगु छपु मूवंगु निबन्ध नं न्ह्यथने बहःजू। तर सन् १९७० लिपाया वय्कःया च्यसू कृतित नाकं न्ह्यथने बहःजूगु खने मदु। वय्कलं स्वंगू गद्यकृति व अथे हे १५ गू उपन्यास यानाः मुक्कं ञ्झिच्यागू सफू च्वय। दीगु दु।

न्ह्याइपूगु खँत

वय्कःया सम्बन्धय् न्ह्याइपूगु गुलिखेय् खँत ला न्ह्याचः च्वय् हे प्रशंगवश न्ह्यथने धुन, गथेकि नोबेल सिरपा थें ज्वःगु विश्वया दकलय् तःधंगु सिरपा त्याकूह्म वय्कःयात वय्कःया देया हे आपालं मनूतय्सं ह्मस्यू। अथे हे मेगु न्ह्याइपूगु खँ–नोबेल सिरपा घोषणा जूगु वय्कःया बुँदिया लसताय् छगू द्वहलपा ब्यूगु थें जूगु दु। छाय् धाःसा वय्कःयात थ्व सिरपा बीगु धंगु घोषणा नं अक्टोबरय् जूगु खःसा वय्कःया जन्मदिं नं अक्टोबरय् खः।

अले, थःगु च्वज्या शुरु याना दिल कि लां लां तक सुयातं नाप मलासे कलाःम्हेस्यां सेवा याका मदिक्क च्वयेगु बानी दुम्ह थ्वय्कः स्वभावतः छह्म एकान्तप्रेमी च्वमि ख। समुद्र सिथय् च्वनाः म्वः ल्हुइगु नं वय्कःयात 'यःगु खँ' खः।

चित्रकलाय् मिखा

वय्कलं किपा नं किया दी। प्रारम्भिक शिक्षा चित्रकलाय् कया दीगुलिं थुकिइ वय्कःया रुचि दूगु जक मखसें चित्रकलाया अनुभवया प्रतिबिम्ब वय्कःया साहित्यिक कृतिइ नं ल्यहें पुया च्वगु खने दु। वय्कलं छक्वः धया दिल– "चित्रकलाय् दुग्यंक रुचि दयाः नं जि चित्रकार जुइमफु, थुकिइ जितःतच्वक दुःख ताः।"

गणितय्, अझ अप्पो ज्यामितिइ,

गावकं अभिरुचि दुम्ह थ्वयक: साहित्यकारं चित्रकलाय् दुग्यंक रुचि दूगुलि सन् १९६६ स स्पेनिश चित्रकार 'जहां मिरो' या किपा:त व वयक:या थ:गु गद्य कृतित दुथ्याका: 'फेम' (मिसापिं) पिथना दिल। थ्व कृति सीमित संस्करणय् जक था:गुलि थौं कन्हय् तच्वकं दुर्लभ जुया च्वंगु दु।

लिखँ

१९८४ स न भाजु क्लड नोबेल सिरपा त्याकेत तच्वं निकटतम प्रतिद्वन्दी ख: धका: उबेलय् हे ङीत सुंचां ब्यूगु ख:। लुमंके बह:जू उगु दँय् थुगु सिरपा: युरोपया हे चेकोस्लोभाय्किया देया तच्वकं ज्याथ:म्ह अले म्हं मफया च्वंम्ह कवि भाजु ज्यारोस्लाभ सेइफर्ट (Jaroslav Seifert) यात ब्यूगु ख:। तर न्ह्याग् हे थजु, १९८५ या सिरपा: भाजु क्लडयात बीगु धंगु क्वछी धुंका: ह्लापाया दँय् थें औपचारिक कचवं खने मदु। उकिं १९८५ या निर्णय न्ह्यापाया दँया इतिहासय् छगू अपवाद थें जुया च्वंगु दु। थ्व हे न्ह्याइपूगु व समझदारीपूर्णगु खँ जुल। तर नोबेल सिरपा: इतिहासय् दु:ख व विडम्बनाया खँ थ्व हे ख: कि थुकिं एशिया व अफ्रिकाया साहित्यकारपिनि कृति पाखे आ:तक नं माक्व आशातीत ध्यान ब्यूगु खने मदु। थ्व सिरपा: त्याकेत मा:गु 'शिफारिश' या जगेर्ना एशिया व अफ्रिकाया च्वमिपिन्सं म्ह्व: हे जक याये फूगु खने दु। खतु भाय् हिलेगु व पिथनेगु, प्रचार व वितरणबा स्थिात थ्व महादेशतय् थाय् बमला:नि, बांमला:नि। आ:तक नीम्हं मल्याक अंग्रेजी भायया च्वमिपिं, अथे हे नीम्हं मल्याक फ्रेन्च, दर्जनौं जर्मन, स्पायनिश, इटालियन आदि भाय्या च्वमिपिंत थ्व सिरपा: बी धुंका: नं एशिया महाद्वीपया भराय्धंगु भू-खण्ड व तत:धंगु देतय्गु उन्नतोन्मुख साहित्य संसार पाखें आ:तक मुक्कं निम्ह जक च्वमिपिं भारतया भाजु रवीन्द्र नाथ टैगोर व जापानया कावावाता थ्व साहित्यया नोबेल सिरपा त्याकेत सफल जूगु व अफ्रिका पाखें मुक्कं छम्ह नाइजेरियन च्वमि सोयन्का (१९८६ या विजेता) थ्व सिरपा: त्याकेत सफल जूगु थन लुमंके बह:जू। नोबेल सिरपा:या निंति च्वमिपिं खालि युरोप व अमेरिका पाखें जक कायेगु छगू कय्कुंगु व लिकुंगु प्रवृत्ति आ:तक नं खने दया च्वंगु दु। वास्तवय् थ्व ल्व:गु खँ मखु। थ्व पूर्वाग्रह सिवें अप्पो: अवश्य नं मेता मखु। ङीगु एशिया महाद्वीपया तच्वकं मूवंगु कृतित नं सम्बन्धित निर्णायक भाजुपिनिगु मिखाय् थ्वाथ:गु थें च्वनीगु कुप्रवृत्ति नं खने दइ च्वंगु दु।

उकिं, दकलय् लिपा, "गुम्हय्‌सितं मुलय् गुम्हय्‌सितं धलय्" तयेगु प्रवृति स्वच्छ साहित्यिक साधनायात हतोत्साहित याके मबीत कन्हय् नोबेल साहित्य सिरपा: बीगु खँय् एशिया व अफ्रिकाया च्वमिपिन्त ख: थें मखु थें म्हुतुप्वा:ती थें जक बीगु गुगु छगू प्रवृत्ति दया च्वंगु ख:, उगु प्रवृत्तियात मदयेका: दक्वं साहित्यिक

क्षेत्रयात समान भाःपाः उत्तिर्यंक मिखा अवश्य वनी धेंगु मनं तुनेगु 'भ्वासि पहः' ब्वये माःगु आवश्यकता वाःचायेकेगु जुइ थें मताया । ☐

पाखे सम्बन्धित विद्वान भाजुपिनि ध्यान

प्यंगःथां थाय्मरु त्वाः, यें ।

पाकःचायागु च्वसां

थ्व च्वसु च्वनाच्वंपिं भाजु मयजु फुक्क-सितं पाकःचायागु नमस्कार !

च्वये मसःसां खँ ल्हाये मसःसां जि ल्हापांगु ल्याखय् छिकपिं नापं म्वाः मदुगु खँ ल्हाना च्वन धका छिकपिनि सम्पादक भाजु वया जित धाल, "पाकः दाइ म्वाः मदुगु च्वया दिइमते, छि हानं लाक्कोपाक्को च्वया च्वनि, अय् जुल धाःसा जि नं बो फये मालि छि नं हानं न्ह्यक: त्याङ्ग्रा पुइ मालि ... ल्हासं लुंफि हाइ, होश याना दिसँ ।"

जित थय्क विचाः वल, ए भाइ ख ला खःनि थुजोगु शान्ति क्षेत्रया देशय् सुंक च्वना च्वंसा ज्यूगु नि हानं छाय् पाकःचा जुया जित म्वाःमदुगु खँ ल्हाये मास्ते वइगु । सुंक च्वंसा अथें शान्ति थथें शान्ति । अय्नं सुंक च्वने फुगु मखु, मनय् नांना कथंया खँ वइ च्वनिगु, छु याये धायेगु गो आः ।

मन्त्रीतय्सं ला दको फुको माःमाःगु खँ ल्हाना च्वंगु हे दु, थी थी विषयलय् भाषण नं बिया हे च्वंगु दु । थय्क छन्हु टि० भी० धाःगु स्वयांला का मन्त्रीतय्सं हे गामय् गामय् तुफी ज्वना सुईं सुईं बँ पुना च्वंगु । जितला तसकं हे मछासे च्वना वल । मिखा हे जित तिस्सि मास्ते वल । का का स्व, मन्त्री जुया नं ल्वःला वँ पुया च्वनिगु । हानं जित ल्हापाल्हापायापिं मन्त्री त लुमना वल, स्वः, इमिगु गुजोगु स्टायण्डर्ड! थौं जुल मन्त्री त नं ग्वाः ग्वाः फलफूल मन्त्री हे खा, दुगुचा, मे, चोलेला विकास याइह्म मन्त्री हे! हानं न्वचु व्युगु ताल स्व रे झीसं त्वाः त्वालय्, गां गामय्, शहर शहरय्, छें छेंय् सफा यायेमा हं । का उजोगु नं खँ ल्हायेगु ला, थःगु छेंय् थह्मं सफा मयासा सुना सफा या वइ आ, क्या फसाद । हानं स्व रे, वँ पू थाय् धू छपुति हे मदु , धू मदु थाय् वँ पुना नं...। ग्रँ ग्रं ग्रं ए । सफाइ अभियानया उद्घाटन याःगु जुइका, पाकःचां नर्कतिनि थुलका ।

गुबले गुजोगु ज्या यात, उबेलय् उजोगु हे विषयलय् जक न्वचु बिया च्वंगु जूसा ज्युगु नि । टेबुल टेनिसया पदक इयु वंसा विकासया खँ ल्हाना च्वनिगु । का का स्वः हानं, मन्त्री थुजोह्म वनाः त्वाः त्वालय्

वना लः त्वनेगु त्यांका छगःचा ह्निति चायेका उलेज्या याना च्वनिगु। मन्त्री-तय्‌त ल्वःगु खँ खःला, प्रधान पञ्चतय्‌त हे थुजोगु ज्या ब्यूगुसा जि हे ज्यूनि, स्टाय्‌ण्डर्ड हे मदुगु ज्या यात बाःथुमसंला। तर छुयाये ग्वाः ग्वाः मन्त्री दत धायेव फुक्कसित ज्या नं बी हे माल, १८० भि० खने दयेकेगु ज्या नं याये हे माल। थुजोगु जक विकास जुया च्वन बाः ज्ञी थाय्‌ ला। विकास मजू धका सुनां धाइ– बसय्‌ कोचाकोच जुसां मनूत उके हे च्वना ब्वाँय्‌ ब्वाँय्‌ जुइगु, अफिसय्‌ स्व अफिसय्‌ हुल, पसलय्‌ स्व पसलय्‌ हुल हुल।

पाकःचा, छं ह्लापा थें त्वाः त्वालय्‌ ल्याय्‌ह्म त गुच्चा ह्नित‌ा च्वंगु खनागु दु ला, त्वाः त्वालय्‌ दोहं ल्वाका जुइगु खनागु दु ला, तिनख्यलय्‌ घॉय्‌ पुपुं गफ याना च्वनिपिं खनागु दुला–मदु भाइ मदु, जिं ला मिखा तिस्युसां, चायेकुसां विकास हे खना च्वनागु दु।

त्वाः त्वालय्‌ भिडियो क्यन, मस्त फुक्कों टिकट मिया विकासय्‌ ह्लचज्याना च्वन। छें पतिं हे भिडियो दये धुंकल मस्तय्‌सं व्वंगु हे मखु, भिडियो स्व स्वं व्वनेगु जुल धायेव ज्ञां ज्ञन्‌ ज्ञत्‌ अप्पोया वनिगु हं, डिस्कोया धूनया बाय्‌क ग्राउण्डय्‌ ब्वन धाःसा ह्लचाइपुसे च्वना आखः वइगु हं। माय्‌डोना धाह्म मिसाचा व माइकल ज्याक्सनचा धाह्मसियागु म्ये न्यना ब्वन धाःसाला आखः कण्ठ वइगु हं स्यूला छिकपिसं। ह्लापा थें गन जुइ आः, जिमि पालेला स्व भाइ, मत या नां हे चन्द्र ज्योतिका पिलपिल च्याना च्वनिगु, उबेलय्‌ नं हानं ह्लचः वइ धका ब्वने बेलय्‌ आंगसय्‌ खिप- चिना व्वनेगु, ज्वाक्क ह्लचः वल धाःसा खिपते आंगस तनके जुइगु, अले ज्ञसंग जुया ह्लचलं चाइगु।

थौंकन्हृचया व ह्लापाया पाःगु खँ त विचाः याना नं पाय्‌छि जुइला पाकःचा, थौंकन्हय्‌ शान्ति व विकासया जमाना. ह्लापा ह्लापा अन्धकार व चन्द्र ज्योतिया जमाना।

ह्लापा धेंबा छगःया आमासि न्यागः वः छेन्हे जुइक नयेत गाः धेबा छगःया तःगोगु तुसी छगः वः। थौंकन्हय्‌ला विकास का भाइ, तुसि नं लना मगु पासि नं लना मीगु ह्लचागुं नं लना मीगु। थौं कन्ह्येया तुसि किलों हे न्हय्‌तका थ्यने धुंकल-थ्व विकासया छुमां मखुला? ह्लापा ह्लापा मनुतय्‌सं जनि चिना जुइगु, थौकन्हय्‌ पेटि चिना जुइगु, ह्लापा सुथय्‌ सुथय्‌ छख्वला निख्वला अय्‌ला त्वनिगु, थौंकन्हय्‌ च्या। ह्लापा तोप न्याइवेलय्‌ फुक्क मनूत छें छेंय्‌ थ्यने धुंकिगु, थौंकन्हय्‌ चछि चछि अय्‌ला त्वना तिलल जुया लँ धुछि उखे थुखे जुया जुइगु थ्व नं विकास हे मखुला?

महाद्यो नं रक्षा याना तःगु देशय्‌ महा-द्योनं भाङ, चरेश, गजी त्वना लट्ठ जुया च्वं थें थन च्वंपि मनू त नं स्माय्‌कय्‌ लट्ठ जुया शान्ति, आत्म शान्ति मालाच्वन। छन्हु रेडियों थुजोपिं ल्याय्‌म्हत ज्ञिन्याद्वः

थ्यन धाःबेलय् ला अजू हे चाःगु- झी थाय् उपाय्सकं विकास जुइ धुंकुगुला धैथें ।

न्हापा असार वल धायेव ज्यापुतय्सं वा पिइत तरकारी, गोलभेडा फुक्को फाक्को लिना मी हइबेलय् थ्व पाकचां ला धेबा छगःया पंल नत्र अझ दं बेलय् धेबा न्यागःया छधानि गोलभेडा नयां नये मफयेक नये नं । थुजोगु फुक्क खँ छिकपिन्त कना च्वंसा ला थ्व पाकःचा वें जुल- म्वाः मदुगु खँ ल्हाये यःम्ह धका धाइका ।

उबेलय्या खँ ल्हायेगु हे खःसा जी न्याइबेलय् मले फोसा, चिनी न्याइबेलय् नैक्याः फोसा ब्यू छिकपिंसं स्यू ला ? थौं कन्हय्या विकासया युगय् ला छि फोसा हिं धाः वंसा पसल्यां ल्वाप्पा का ल्वाप्पा नका हइ का छित ।

लः हे ला पम्पं साले माःगु जमाना, लः हे ला फिल्टर याना त्वने माःगु जमाना । थुजोगु विकासया जमानाय् मेगु छु खँ ल्हायेगु ?

बरू फुको थिके जुया नं झीगु न्हूचपु झं झं दना वइच्वन थें च्वं । पत्याः मजुसा थःगु कोथाय् खापा खिपा तिना सुनां नं मखंक थःगु न्हूचपु ताल्जुइ तया लना स्वया दिसँ । लोमंनि लुमंक याना दिसँ । म्हाल, थौंयात थुलि हे ।

क्वँय्प्वाः

छुं खास परिस्थितिइ मनूतय्सं धायेगु याइ– जिन्दगी एकसरो जुल। खला थथे धायेगुया अर्थ जुइ, जिन्दगी नीरस जुल। तर, एकाध मनूत थुजोपिं नं बुल कि गुमिसं जिन्दगीयात थथे हे एकसरो याना: आनन्दमय यानावन। गुलिखे ला महान नं जुयावन। धाइ, प्राय: दार्शनिकतय् जिन्दगी एकसरो जुइ। तर वास्तवय् ला जिन्दगी एकसरो जूगु सुनानं खंगु मदु। अज्ज थ्व झोया च्वमि ला थ:गु जिन्दगिइ दार्शनिकत धयापिं हे खंगु मदुनि। गुलिं नं दु, केवल सफूया डुप्लिकेटत हे जक। याने कि, स्वांमाय् ल: बियां ल: हे ह्वयेकेत स्वइपिं।

थन सुं दार्शनिकया परिचय बीगु कुत: जुयाच्वंगु मखु। न त गुगुं दर्शनया व्याख्या वा नवदर्शनया प्रतिस्थापन हे यायेगु कुत: जुयाच्वंगु दु। झीगु मिखां खनिगु छुं छां एकसरो जिन्दगीतय्त मालेगु कुत: जक थ्व ख:। बस्, थुलि अप्पो झी छुकिया लागि हे समर्थ दु धका: ?

मनूत थुजोपिं नं दु कि जिन्दगीयात मसला मदुगु तरकारी थें सादा यायेगु कुतलय् थ:त थ:गु जिन्दगीयात पानाच्वन, पानावन। थ्व नं थ:गु हे कथंया छगू एकसरोपन ख:। पा:गु केवल थुलि हे ख: कि थुकी छुं प्रयत्न विद्यमान दत, सा मेगु प्रकारया एकसरोपन स्वत: स्फूर्त जुयाच्वनि। प्रयास याना: हे जूसां जिन्दगीयात एकसरो यायेगु नं छगू कथंया साफल्य हे तायेकेमा:, यद्यपि थुकी भचा नाटकीयता दयेफु। तर खैर, जिन्दगी एकसरो यायेगु व जुइगुलिइ नं थ:गु हे कथंया मज्जा दु। छपु 'जोक' दु। शायद कनेगु आवश्यकता दइमखु। उकिं, कनेम खुत। बस्, लुमंकादिसं, छपु जोक दु। थ्व व हे 'जोक' ख:, गुगु जोक इलय् इलय् छिसं झीसं थी थी मोडेलय् न्यनेधुन। उकिं थन उकियात उध्द्दृत याना: छिकपिनिगु ई कया: थ:गु शैतानियत क्यना च्वनेगु धृष्टता मकाये। व 'जोक' या लुमन्ति हे झीगु खँया पुष्टिया लागि कु गा:।

येँया छगू गल्लि दु। गल्लिया नां तया त:गु दु- असं। नां जक असं, वास्तवय् न्ह्याबेलय् हुसंमसं। रिक्सा, मनू, साइकल, सा, द्वहं - फुक्कसियाँ छगू हे गति दु अन - कायम यायेमा। मखुसा छित: रिक्सां नं

मनुखं घ्वा: थें घ्वाना थकेय:, द्वहं, सां नं छित: मनुखं घ्वा: थें घ्वाना थकेय:। मखुसा छक: ज्ञासँ, लसकुस दु। ग्रासँ नि, इथाय् चायादीमते अथवा ग्यानादीमते। द्वहं वा सा वा रिक्सा वयाच्वंगु दु सा, छि पलख ज्ञी नातिदाइया पसलय् दुहाँ झायेफु। यद्यपि साइन बोर्ड ला मदु, तर पस:या नां 'सफूधुकू' ख:। अन नातिदाइ दइ, नातिबज्र! फसि थें भचा भचा ग्वाथ्या-माथ्याम्ह (माफ यानासिसँ नातिदाइ!) थ्व व हे नातिदाइ ख:, गुम्हेसित त:दं न्हृचनिसें (थ्व ज्ञोया च्वमि ग्रन्दाज कायेमफुत) व हे पसलय्, व हे पोजिसनय् मनूतय्सं (नेवा:तय्सं– नेवा: भाय् व साहित्यय् सनाच्वंपि नेवा:तय्सं) खंका वयाच्वंगु दु, म्हसीका वयाच्वंगु दु। असं गल्लि दगुबाहा: वनेगु गल्लिइ मछि मछि सिपूया क्वता: लाया: पस: तयाच्वंम्ह नातिबज्र। प्यकु हाक:गु गल्लिइ निकु हाक:गु पस:। थ्व नं छगू नेपा:या थ:गु हे कथंया वैचित्र्य ख:। (छक: ज्ञासँ पसलय्, मोटर साइकल वा साइकल वा भचा ध्यांग्रा वा ध्यांग्रिम्ह मनू छम्ह वल कि हे छि थ:गु सास: न्हासय् सा न्हासय् हे प्वाथय् सा प्वाथय् हे, कथुइ सा कथुइ हे थाका: प्यं स्याप्प याना: लं मव्यूसें गाइ-मखु।) यद्यपि थुकि सुयातं गुगु कथंया पंग: जूगु मदु। (तायेकुगु मदु) थ्व नं थ:गु हे कथंया मज्जा हे मखुला? पसलय् नेवा: भाय्या सफूत दइ– शुकरम्भा सम्वादं निसें हि प्या:गु स: तक।

छगू निगू नेपाली वर्णमाला व पात्रोत दइ, व वया: भचा अप्पो ह्याउंगु सफूत दइ थुकि छु सीका कायेफु धा:सा झी नातिदाइ भचा भचा ह्याउंपा मनू ख:। यद्यपि वय्क:-या खँय् नेवा भाय्या पीजा व मूर्ति हे कना च्वनि धा:सा थ्व खँयात झीसं जिन्दगीतय् जा नकेधुंका: ग्वय् वा लवं नयेगु बानि थें हे जक तायेकेगुलिइ आसाकुति जुइ मज्यू।

धाइपिन्सं धाइ, धयावया च्वंगु दु–थ्व नं छगू कथंया एकसरोपन ख:। तप्यंक धाये-नातिबज्रया जिन्दगी एकसरो! ख:, नाति-बज्रया जिन्दगी एकसरो, उकि नं प्यकु हाक:गु गल्लि दुनेया निकु हाक:गु एकसरो-पन। मस्यू, नातिबज्रयात थुकिया आभास गुलितक जू, मजू,! (?) तर खँपिन्सं नाति-बज्रयात धरहरा क्वय्या साहुत नाप नं तुलना मया:गु मखु। तर सुना छु स्यू, "नातिबज्र धरहरा क्वय् ला: वा च्वय् ला:? !"

नातिबज्र सफू (नेवा: भाय्या नाप-नाप आ, खँभाय्या नं) मिया: कमिशन नइ। मनूतय् (प्रकाशकतय्)द्वपं दु– नाति-बज्र डबल कमिशन नइगु। नातिबज्र प्रकाशकतय्त गुबेलयं नं धेबा मपू, धेबांया पलेसा सफू हे ज्वंकिगु थुकथं नातिबज्र कमिशनयाँ द्यने नं कमिशन काइगु। आहा! जिन्दगीयाँ एकसरोपनय् गुलि रंग छिनात:गु लकस। नातिबज्रया धापू दु– थ्व

सफूत मियाः जितः गुलि हे लवः दइ धकाः ? सफूया कालबिल हे नातिबज्रया 'सफूधुकू' खःसा नातिबज्रं थःत गुबेलय्‌सं लवः या दास याःगु मदु । तर, प्रकाशक/बितरकतय्‌ धापू नं दु– नातिबज्र तसकं चंख ! तर, नातिबज्रं चंख जुयाः 'नाति पुस्तक भण्डार' या सृजना याःगु मदु वा यायेफुगु मदु ।

नातिबज्र एकसरो ! नातिबज्रया 'सफूधुकू' ज्ञन एकसरो ! थ्व नं थःगु हे कथया छगू एकसरोपन खः । थुजोगु एकसरोपनय्‌ मनूत म्वायेफु । म्वाना च्वंगु दु ।

-तारेमाम्

गणेश शुभ उपहार कार्यक्रम

छित: भाग्यं गुलसं धोका बी मखु !

जिमिगु योजनाय् गुलसं छिगु दां सितिवनी मखु !!

लय् १५० तका पुला लय् पतिं चालिगु उपहार कार्यक्रमय् ब्वति कया दिसँ, ४'×१' न्हाय्कं दुगु ६६"×३६"×२१" ग्व:गु दराजया उपहार त्याका दिसँ । उपहार मलाइ धका धन्दा कयादीम्वा:, २४ ला दुने नं उपहार मलासा छिसं २४ लाया धेबा फुक्कं पुलेवं उगु दराज स्वत: छिगु छेंय् थ्यनी ।

थौं हे सदस्य जुया फाइदा कयादिसँ !

नापं छिकपिन्त मा:गु

★ स्टीलया दराज ★ फाइलिङ क्याबिनेट ★ बुक शेल्फ ★ भिडिओ क्याबिनेट ★ सोफा सेट ★ ड्रेसिङ्ग टेबुल ★ कफि टेबुल ★ अफिस टेबुल ★ रिभल्भिङ चियर ★ रोलिङ सटर ★ ग्रील ★ ट्रस ★ कम्पाउण्ड गेट ★ कोलाप्सी बल गेट ★ रेलिङ व मेमेगु नं स्टीलया सामानत बांलाक बल्लाक अले छिकपिनि अर्डर कथं इलय् दयेका छिकपिनिगु सेवा यायेत मौका बिया दिसँ ।

स्वापू तयेगु थाय्:–

१) गणेश मेटल वर्कशप उद्योग– ल. पु. प्रयाग पोखरी फोन नं. ५२२२१८
२) एनिज रेडिमेड – अशोक हल न्ह्योने, यल ।
३) ज्ञान एण्ड स्टोर्स – ठिमी न्हू बजा:, ख्वप ।
४) पि. वि. स्टोर्स – नवदुर्गा हल न्ह्योने, ख्वप ।
५) शंकर ह्याण्डी क्राफ्ट – दरवार स्क्वायर, ख्वप ।
६) आनन्द ग्लास सेन्टर – बनेपा त्रिभुवन पार्क, काभ्रे ।
७) निरायू आर्टस् एण्ड डिजाइनर – पूल्चोक बस स्टप, यल, फोन नं. ५२४१५९
८) बौद्ध स्मार्ट – जोरपाटी, येँ ।

जुइ मागु खँय् भाजु तीर्थलाल पाखें आपालं आशा यायेत थ्व च्वसां लिधंसा ब्यू ।

समालोचनाय् भाजु जगदीश चित्रकार-या च्वसुयात वय्कःया स्पष्टीकरण धायेमा; छाय्धाःसा 'गिरिजाया कविताया खँय्'लेख च्वये माःगु हुनि खः "पासापिसँ इलय् बेलय् न्वका च्वंगुया हुनि थन छुं खँ तप्यंक धायेमाःगु ताया ।" धइगु वय्कःया धापु दु । थ्वयागु सन्दर्भ खः प्रतिभा साहित्यिक परि-वारं यागु गोष्ठी । गोष्ठी नवाना दिपिनिगु खँय् चित्रकार भाजुया सहमति मदु धयागु खँ थ्व हे लेखं प्रष्ट या । तर थ्व लेख उकियात कया च्वये माःगुसिकं पासापिसं 'सालुक ख्वातुक न्वका दीगु' वचनं च्वया दीत बाध्य जुगु ताःया । न्हचागु थःजु समा-लोचकया ज्या थःत लगे जूगु खःगु खँ त्वमपुसे धायेगु खःसा त्वपुया च्वनेगु ज्या नं मदु" धइगु चित्रकारजु भाप्यु थें गिरिजा-या कविता न्यना धया दीगु खँया लिच्वः ज्वना कवि गिरिजायात थन लना दीगु दु । थ्वया शैली व प्रस्तुति गावकं यइपुस्से च्वं ।

वास्तवय् कवितां कविया मू निर्धारण याइ, कवियात स्वया कविताया मू निर्धारित जुइ मखु । उकिं व्यक्तिगत मित्रता थःथःगु थासय् दयानं तबि उकिं याइगु हस्तक्षेपय् गुगुं कृति वा च्वमिया वास्तविक मूल्यांकन मजुइगु खँय् समालोचक गुलि इमान्दार व तटस्थ जुइफइ उलि हे समालोचनाया मू थाहां वनी । जिं जगदीशया खँय् सही तया-च्वनागुया अर्थ छम्ह समालोचकं मेम्ह समालोचकयात लिधंसा बीत मखु । छाय्-धाःसा जिं नं गिरिजाया कविता त्वनागु दु । जित नं व गोष्ठिइ नवायेत भाजु इन्द्रमाली धयादीगु खः नापं गिरिजाया कविताया सन्दर्भय् चित्रकार भाजुया प्रतिक्रिया गावकं सन्तुलित व निरपेक्षित धायेमाः । म्वातले कुं खिना लितु लियेगु व सीवं तःधम्ह कवि खनेगु बानी व मिखा हिलेमा । उकिं श्रद्धा हे कविया मूल्यांकन मखु, अर्थेंतुं कविताया आलोचनायात कविया अवमूल्यन वा उपेक्षा धाये मल्वः ।

निबन्धय् विष्णु अल्पज्ञया 'गोंगः' वैचारिक दृष्टि छुं धायेगु मनसुवाय् दुबिना थःगु छगू चाकः दयेकेगु कुतः खः । थ्वया छुमाय् न्हाय् धयना स्वर्ग वनेत स्वइपिं मनू तय्त धयाचु दु – उकिं छगू व्यंग्य धाये थ्वइत । खँ ला गोंगः बारे खः – व गोंगः गुम्हेसिनं 'याकन दँ' धइगु जागृतिया हःपाः बिया मनू तय्गु म्हगस इताथिता मदयेका च्वन । थन 'गोंगः' सुथया संदेश बिम्ह मखु, म्हगस छ्याल बिछ्याल याना धों लाइम्ह अपराधीया प्रतीक भापा प्रस्तुत जुगु दु । मेखेर गुम्हेसिगु लिधंसाय् च्वंच्वन वं हे गःकीगु मत्स्य न्यायया सांसारीक प्रचलनय् सिना च्वंपिनिगु दयनीयता उलेगु गोंगयात लिधंसा दयेका तःगु दु । निगुलिं रूप दुने प्रतिबिम्वित सत्य खः । वर्तमान समाज व थनया मनू तय्गु धों लायेगु दानवता ।

तर लेखकया छगू आग्रह नं दु शायद उकिं हे गुलि थ्व तःव्या व तःका जुया वनेमागु खः वयात आखिरय् छुं न छुं, म्वायेकम्वायेकं चिब्या व परिमित जुइमाल धयागु ब्वमितय्सं चायेकी । थ्व जुल शैद्धान्तिक खँ । थज्यागु निबन्धयात निबन्धात्मकता बीगु दक्ले स्यल्लागु ज्याभः खः कला । खँयात फातफाता पुइका, भाषायात च्यो दयेका, म्हितु म्हितुं निर्दिष्ट लंपुइ आय् मबुइकं साला यंकेगु सीपं हे निबन्धया उत्कृष्टता पिज्वइ ।

भाजु ध्रुव मधिकर्मि छम्ह ल्हा ज्वम्ह बाखं च्वमि खः । थथे धायेबेलय् भाषा, शैली, विषय व न्ह्यथनेगु सीपया समष्टिगत संकेत याना च्वनागु स्पष्ट जुइमा । थ्वया बःचा धंगु दसु धया 'पियाच्वंपि, ह्यूपाः व ई' बाखं । यइपुस्से च्वंगु शैली, सलल न्ह्याना च्वंगु भाय् तथा आत्मसात याना विलिन जुगु वस्तुया संगम थ्व बाखंनय् दु । थय्क स्वयेबेलय् एकालापे बाखंया सृष्टि जुगु दु । थी थी भावनां ज्याना तःगु थी थी मनू हे थ्वया थी थी पात्र त खः । अय्सां थौंकन्ह्य्या गुगु छगू संत्रास दु, ह्यूपाःया मतिना दु– थ्वयात तसकं हे यइपुक्क व अपुक्क तयाबी फुगुली बाखं थ्वमियात च्वमछासे मगा ।

सुन्दर मधिकर्मि व शैलेन्द्र साकारया कवितां थिल ।

थातं पौ त आपलं दु । थःथःगु थासय् व्याक्कं ज्याख्यलय् जू । उपन्यास नं थातं पौ दुनेया छगू स्तम्भय् लाःगु दु । तर थ्व धाःसा तुतां मञ्वंसे कां नं तइगु पला थें ताया अथवा लक्ष्य मदुम्ह मनूया यात्रा थें भापाः । तःम्ह च्वमि तय्गु मंका कुतःया नं छगू निर्दिष्ट लक्ष्य दयेमा । थ्व लक्ष्ययात छुं भचा सां शीर्षकं क्यनेगु ज्या याः । तर शीर्षक हे मदुगु उपन्यासया लक्ष्य कांग्रा पला थें थातय् लाये नं फु, मलाये नं फु । प्रयोग ख्युं लँपु मखु, लँपु मदुगु थासय् नं लँपु दयेकेगु कुतः खः – शीर्षकं छुं भचा जुसां कःघाइ ।

मेगु खँ थुकिया प्रत्येक खण्डं औपन्यासिकता कःघाय् फुगु मताया । भावनात्मक चित्राखँया जःला खःला थें ताया । कुतः खः, निराशा यायेगु ज्या ठीक मनं । उकिं आ हे छुं धायेगु बिघ्न नं जुइ फु सुवा नं । तर पला छिबेलय् थातय् मलात धाःसा आज्जुइ थ्यने थाकुइ धाइगु सतर्कताय् सुनां थ्वइत गति बी, सुनां थ्वइत जीवन बी, वइगु हे ल्हाती उपन्यासया भविष्य दै । थ्व न्ह्यानावं वनेमा जिगु सुवाः ।

'आखे' या थःगु हे म्हसिका दु । थ्व अज्ञ विशिष्टताय् न्ह्यदनी धयागु विश्वास याना ।

बधाइ दु आखे ल्यः पिन्त...

लकस ब्वलंकेया लागि 'आखे' पीदनी धया-तःगु अले 'इनाप' धयागु थासय् आखे मदिक्क पिदनिगु हे भाषा साहित्य पाखे च्वसाःगु नुगःया दसु खः... भाषा साहित्य-या बांलागु साहित्यया छुमा खः 'धयातःगु-लि सिं दु थुकिया अर्थ थ्व नामाकरणया सन्दर्भय् थुथि छुं हे मखु मात्र थुलि हे कि दे, भाय्, साहित्य व संस्कृतिया विकासया लागि स्वस्थ स्थिति ब्वलंकेत न्हूपि व पुलांपि नामं मेमेगु भासं च्वया जूपि समस्त नेवाः च्वमिपिसं च्वःगु जाति व भाषां सासः ल्हानाच्वंगु दु धयागुया दसु स्वरूपयागु च्वसुया पुचः खः। मेगु किसिमं धायेगु खःसा दे भाय् साहित्य, संस्कृति धयागु नं मानव जीवनया उन्नति व अभ्युदयया लागि उतिक हे मान्यगु, पवित्रगु व आराध्यगु जूगुलि उकियात श्रद्धा भक्ति स्वरूप च्छायेगु च्वसु नं कीगः वा आखे हे बराबर जुगुलि थ्व पौ या नामाकरण थुगुकथं 'आखे' धकाः साहित्यिक भासं प्रतिकात्मक रूपं जूगु खइ धायेमाः।

न्ह्यागु थजु, थुकिया कुतः थुगुकथं यायेगु दृढता थ्व न्हापां पिदंगु ल्याखय् मुंगु च्वसुतय्त आमुख लेख, निबन्ध, बाखं, कविता, संस्कृति, समालोचना व थातं पौ धयागु न्ह्यगु थी थी खण्डय् दुथ्याका पिकाःगु व लिपागु ल्याखय् नं अथे हे यायेगु ग्वसाले स्पष्ट या। स्पष्ट रूपं आ थत्थें न्हूपि, पुलांपि व मेमेगु भासं च्वया च्वंपि-निगु च्वसु व चूलाके माःगु ज्वलंत समेतं आखे ल्यये थें ल्ययाः दे भाय्, साहित्य व संस्कृतिया विकासय् च्छायेगु घोषित ताः थ्व छगू-निगू ल्याः नं पूवनीगु व पूवंके फइ धायेगु खं अवश्य नं मखु। उकियागु लागि तःधंगु धैर्य, अध्ययनसाथ, व लगन जक मखु उलि हे सर्वांगपूर्ण ग्वसाः, नीति व दक्षतापूर्ण कार्यसम्पादनशीलतायागु दरकार दुगु व अनुभवं सिया वइगु खँ खः। अथे जूगुलि थ्व पौया विषय-वस्तु ब्वयेगु त्वते धुंकूपि च्वमित, माःगु गुहालि ज्वलं, न्हूपि च्वमित व नेवाःजुया नं थःगु भासं मच्वसें च्वंपि च्वमित धका प्यंगु ब्वय् ब्वथलाः पिमब्वसें च्वय् धयाथें न्ह्यगु ब्वय् ब्वथला पिब्वःगु थुइके फइगु खँ खः।

अले, अथे हे तुं पाकःचायागु च्वसां, ःह्याइपुगु खँ, तिकिझ्याः, विज्ञान, विश्व साहित्य, उपन्यास, पंय्ता आदि न्ह्यगू शीर्षक अन्तर्गत न्ह्यथी ब्वथलातःगु 'थातं पौ' ब्वय् छुं भचा हास्य व्यंग्य, छुं भचा न्ह्यागु पलाः, छुं भचा साहित्यिक टिप्पणी, छुं भचा वैज्ञानिक सूचं, छुं भचा विश्व साहित्य, छुं भचा छचला–कुतः, पिब्वयातः गुलि नं थ्व हे खं थुइके ब्यू। मात्र सम्पादक व्यवस्थापक पाखें जुइमफइगु च्वमि भाजु मय्जुपिनिगु सहयोग – सहमतिइ निर्भर

जुइमा:गु थौंयागु अवस्थाय् थ्व स्वया: अप्पो छक्कलं आम याये फइगु खं नं मखु । थुगु स्थितिइ सम्पादक-व्यवस्थापक मण्डलं गुगु तातुंगु ख: व छगू महत्वकांक्षा हे धायेमा: । व पूवनीगू घडिइ भाषा साहित्यया संवृद्धि पाखे थ:गु हे कथं यागु छगू त:धंगु योगदान जूवनी, व अवश्यं ख: ।

मेगू ल्याखं संकलन बांला जू । ६८ पृष्ठयागु ब:चाधंगु पौलय् झिप्यंगु किसिमयागु रसास्वादन याकेगु कुत: जूगु स्तुत्य हे ख: । उपन्यास च्वयेगु छचला कृत: या विषय आथथें धाये फइगु व ज्यूगु छुं मखुसां विषय प्रवेश जुजुं वनीबेलय् व्वमिपिसं छुं मखथें जुयावना लय् त्व फयू वने योगुलिइ होश यायेमा: । निवन्ध व बाखं लुदं जू । सम्हय्या महत्व व्वनेबह: जू । कविताया ख्वा: चक्क, व्रोडस्कीया अनुवादंला थि हे जु । आमुख लेखं पौयागु मू तना ब्यूगु ला धाये म्वा: । पाक:चाया च्वसां आ छु पिदनि, पिया च्वने मास्ते व । सलालोचनाया स: तिस: जू, तिकिझ्या: ह्वतं अझ बांलाक छु खने दै स्वये ।

सारांशय्, बथाइ विइमास्ते व आखे ल्य:पिन्त । बधाइ दु । □

आखे छगू ह:सय् ख:

यइपुगु विषय ख । स: स्याचु जुइ मजुइगूया खँ ल्हाना मव्या । मदुगु दत, जिल । लिपा लिपा थ्व स्वया स: स्याचुक नं वाये स:पित थुकें प्रेरणा बिल धासा जि हे जिल । सास: जक ल्हाना नसा जक नया, काम हुना च्वनिपिंत थ्वं काफ्येफ ध्वाये फयेमा । सुं च्वमि म्वाना च्वंनिबेलये वयागु च:ति गुलि ग्यं: थुलि ग्यं: उलि ग्यं: धाल कि उकिया लिच्व: खायूगु नं वये फु, चाकुगु नं बये फु धयागु बिचारं च्वसा मच्वलिपि नं दु । गिरिजाया कविताया विषय् नं अथे हे जूगुलि थसिबा वने धुंका तिनि थी थी या राय छथाय् मुना, थ:गु नं राय प्वकेगु पह बांला ।

सुं छम्ह च्वमियागु कृतियात कया वं थ्वंयागु कृतिलिसे तुलना याना च्वनेगु स्वया मेमेगु भाषाया कृति ब्वने मनंपिसं नं याउँक थुइ फैकथं च्वयेगु परम्परा हना यंकेगु भि । उकि जगदीशयागु धापूयात जि धासय् लागु स: खना ।

सिद्धिचरणजुया स्याचुगु स: गिरिजायात तारिफ ख: ।

केदार 'सितु' या स: थी जू, गनं गनं द्वनि । थथेहे जुजुं क्वातुया वनीगु ख: । दर्वे व सुशील जोशीया च्वसाया विषय् नं थथे हे धाये ल्व नि ।

डा० हिमांशु थापाया कलमं अलसी चागु जक मजिल ।

थ्व पौ 'आखे' छगू ह:सय् ख, हाइंसय् धाइपि गुलि दइगु ख:, गपाय् स: जुइगु ख:, व स्वया जक थ्वया मू तयेछिनी ।

□

उपन्यास

□ ध्रुव मधिकर्मि

उपन्यासं छुमां छुइ धुंकल । न्हापाँगु ब्वतिइ थुकें छगू लागा घय् सुइ धुंकल । च्वमियात छगू शीर्षकय् कुनेगु विचाः मदु, उपन्यासं काये धुंकुगु लागायात प्रत्येक च्वमिं स्वतन्त्र व स्वस्थ पहलं व हे चाकः दुने हिका यंकिइ । दक्को च्वमिं छगू हे विचाः प्वंका च्वमिया ई काइ मखु– छगू छगू ब्वतिं छगू न्हूगु विचाः ब्वलंकि । विचाः बिचलित जुइमखु, बिचाः हिलेफु व विषय तव्या (व्यापक) जुइफु मानव विशेषता कथं । तव्यागु विषययात चिव्यागु शीर्षकय् कुने मखु तर विषय तव्या नं थुकेया छचाखेरं च्वंगु लकसं जक हे ब्वलंकि । थन फुक्क उपन्यास च्वमिं न्हापाँ च्वःपि च्वमिपिनिगु आज्जु पुवंकेगु कुतः याइ, थन छम्ह च्वमिं मेम्ह च्वमियात थुइकेगु कुतः याइ, अले लकसं – थ्व नं ंकाः उपन्यासया आज्जु ताया ।

आवंनिसें व तव्यागु विषयलय् चकंक लाल कायेत मस्वये । दवें शाक्य, केदार 'सितु' व सुशील जोशी धुंका थुगु ल्याखय् ध्रुव मधिकर्मि ब्वने अले लिपागु ल्याखय् नारद बज्राचार्य । □ स०

व लुखाय् वया ब्वाताहाँ दन–पिहाँवने वा थहाँवने । ई लॅय् मदिक्क न्ह्यानाच्वन । व छुयाये धँगु खँय् क्वछिगु कुतलय् खनेदु ।

ई न्ह्याना च्वन । व दिनाच्वन ।

वया नां सुमन ।

गुबलें गुबलें वया थःगु नां नं ल्वमनेयः। धात्थें धायेगु खःसा आ वया थःगु नां प्रति छुं नं कथंया मोह ल्यं मन्त । उबेलय् उबेलय् वयात थःगु नां प्रति तसकं मोह दुगु खः । थःगु नांयात न्ह्याथाय् नं ब्वः जुइ वया तसकं यः । आ व मोहया गनं नं अवशेष मन्त । गनं उकिया किचः तक मन्त । ज्यूसा वया थःगु नां यात हुया छ्वये मास्तिवः । थौं वया थःगु नां सुनां नं न्यन धाःसा वया तँ पिहाँवइगु ।

नां या अस्तित्व गन दु आ ?

थःगु नां लुमन कि वया नुगलय् लुमन्तिया घाः ख्वं प्वला वइगु । आ हानं छक नकतिनि हे जक घाः लागु अनुभूति जाया वइगु । स्वथने धुंगु इतिहासया पन्नात लुमन्तिया फसं फर्‍र पुइका वइगु । घाः छक हानं स्याना वइगु । उबेलय् वयात

थ:गु छाती दाया छक लुदंक ख्वये मास्ति नं वइगु ।

'छि, सुमन खःला' छम्हेसिनं न्यंगु दु ।

'ख, खयेफु । तर जि वइत ह्यमसि धुन' वं थथे लिसः बिल ।

छगू बाखं दु – वया जीवनय् । बाखंया ञ्‌ोः छह्म नच्चाम्ह मिसा मचां च्वयावंगु खः । गुह्म वया मतिनाय् ल्यासे जुल । वसन्त जुया उबेलय् वइगु जिन्दगीया लुखाय् पिया च्वं व:गु खः ।

'जित छ तसकं यः ।' वया नुगः मुखु चित ।

'जित अञ्ज छंगु नां तसकं यः ।' वया नुगः स्वां जुल ।

छम्ह मिसां वयात ययेकल । अञ्ज वया नांयात अप्पो ययेकल ।

'छ जित तसकं यल ।' मिसां मिखा-फुसि क्व छुकल ।

'जिगु नुगः छके लात ।' मिसां ख्वाः ह्याउँकल–लज्जां ।

'जि मुक्कं जिन्दगी छंत लःल्हाये धुन ।'

'जि थःके मन्त ....'

उमि यःत्यः जुल । म्हुतुं खँ ल्हाये मखनिबेलय् मिखां खँ ल्हायेगु जुल । न्हयाबेलय् नं स्वां वयब दुथाय् इधि बनिगु जुल । मतिना खुसि थें मदिक्क न्हयाना च्वन ।

छन्हु व हे मिसां वयात छपु पौ च्वया-हल ।

....

सुइतं ययेकेगु जक जिन्दगी मखयाच्वन। मयेकेमाःगु अनुभूति नं जिन्दगी जुयाच्वन । छंत येका .... छंगू नां यात ययेका । तर नामं जिन्दगीया पला छपला अप्पो मन्हयागु जुयाच्वन । उकिं जिन्दगी यइपुक न्हयाकेफुगु लँय् जि न्हयावने धुन, उकिं मेगु नांया लिधंसा कायेधुन ।

छं नापं म्हंकागु मंकाः ह्यगस जिन्दगी जुइमफुगु ह्यगस धका धंव्यू ।

अं, छं जिगु लागि आकासं नगुत ल्हयया हयेम्वाल । सिचुसे च्वंक जः व्हलिह्म तिमिला पाछाया हयेम्वाल । वं फुक्कं व्यवस्था यानातये धंकल ।

अप्पो पीर कायेमते । थःगु स्वास्थयया विचाः या । मेपिनिम्ह

शीला

छगू दुर्घटना । जिन्दगी नापं नापं जुयाच्वंगु ह्यगस छुं हे म्वाकथं चल वन । जीवनय् आकाझाकां निरर्थकता दुव्वांवल । अभावया ग्रहणं त्वपुवल । थुगु कथं पीरया व्यूहय् तक्यनि धयागु वया मति मवं । शीलायागु लुमन्तिया क्वसं च्वना छगू आनन्दानुभूति कयाच्वंगु इलय् गय् कल्पना जुइ–हाकुगु सुपाय् सपांय् भुं वइ धका । उबेलय् जिन्दगीया जः खः गन दु धका स्या घाःव ख्वबि । वं खंकाच्वन उबेलय् स्वां, सिमा, हः, केब, सिरिसिरि फय्

यच्चगु लः व न्ह्याना च्वंगु खुसि ।

तर दुर्घटना जुन जिन्दगीया ।

धौछि न्ह्यो थम्हं खनागु जिन्दगी; थःगु कल्पनाया जिन्दगी पलख लिपा मि व ल थें पात । चा व न्हि थें ब्यागः जुल । फय् व धाकुफय् थें सी दत । परिभाषाय् गुलि याकनं ह्यूपाः वल । गुलि याकनं जीवनया अर्थय् शून्यतां थाय् काल ।

निरर्थकता बोधया सवा जिन्दगीया पलाचापति वइ च्वनतिनी । मिखाय् दु वया च्वंगु छेंखात जक ...... नकतिनि खुसि बाः वया चुइका यंकुगु नांगा बं ...... । नुगलय् आतकं ल्हानाच्वन तिनि छगू इच्छा । थम्हं हे दयेकागु म्हगसया त्वाथलं कुतुवह्म मनूया अनुभूति जागु ।

० ० ०

व थःगु कोथाय् वल ।

निभाः पलिइ थ्यन । ताल्लाया ई । उकिं उकुसमुस मतंनि । वं कोथाय् इयालं छक मिखा पिब्वल । दृश्यत मानों रंग मदुगु अग थें । चिरिचिरि बायाच्वंगु अंग थें च्वं लकसया मुक्कं ख्वाःपाः । कोथाय् मिखा ब्वल– अव्यवस्था दु अन । गन छु वस्तु दयेमागु खः अन व बस्तु मदु । ब्वनेत हइतःगु छगू निगू सफूत दु न्याना हइतगु छगू निगू पौं दु वेर छु नं ब्वचायेका ब्वनेगु कुतः मुंके मफुगु चित किताबया पहःचहलं क्यना च्वन । गुगुं बच्छि स्वया ब्वपुका तःगु, गुगु निपा प्यपा पन्ना पुइका ब्व छकुति चि तयातःगु ...

जिन्दगी थपाय्सकं छाय् उत्साहहीन !

छु नं याना क्यनेगु लँय् मन छाय् ब्वम-साल । जीविकाया लँय् न्ह्याकेगु कुतः छाय् मजुल । आ ला वया जिन्दगी लँ त्वता ब्वहां वयाच्वंगु गाडि थें । गन दु चाकछि खनेमदुगु पःखाः । मिखां न्ह्याये मदुगु जंगलया उपस्थिति–गन हाचां गाया वनेत लुति तसकं चिहा ।

ई अर्थ वनाच्वन । न वयात ज्वना तयेफु न नापनापं न्ह्याना हे वनेफु । नुगलय् बिचाःया किसिद्वम्व दुसां छु नं छगूलि थःगु सोचाइ केन्द्रित यायेमफु । चेतना मानों जड जुया च्वन ।

अंगलय् माय्बिलिचा भुंजि नयेत ताक स्वयाच्वन ।

व फेतुल । चि तयातगु सफू पुइकल । ब्वनेगु कुतः यात । निधो छु ब्वन–नुगलय् किसिद्वम्व हानं दुहाँवल । जिन्दगीं आज्जु छाय् ब्वंदुके मफुत । न्हिनय् हे जिन्दगीं लँपू गय् लुइके मफुत । गननं कुतुंवल– निराशाया भराय्खाःगु गुँ । गुलि वनेमा ब्व ख्यूँगु गल्लिं ...

माय्बिलिचां भुंजि ब्वाप्प नल ।

० ० ०

व पिहाँवल । पिने दृश्य मचा चकं खनेदु–वया नुगः स्वया । मनूत लँय् मदिक्क जुया च्वंगु दु–ल्यू ल्यू किचः नं तर मानों सुइतं किचःया च्यूता मदु । लँय् सिथय् पसः बंजात व्यापार यानाच्वन । रेडिमेड वसः, बसाः, थलबल, व यक्को मेमेगु सामानय् वया मिखा वन । मनूतय् जिन्दगी अन ब्वचिना च्वं थें ताल ।

वया नुगलय् गनं तिक भिगु अनुभूति जुल ।

'गन वने त्यना,' पासा छम्हेस्यां न्यन वयाके ।

'छ ले ?'

'छथाय् ज्या छगू वनेत्यना ......

'अफिस नं दु मखुला ?'

'छगू जक ज्या यानां गन गा धका ।'

पासा वन । तर व गन वने । मेपिनि निथाय् स्वथाय् ज्या दु । तर वया ... । खास उद्देश्य ज्वना वने थाय् गन दु वया । व लॅय् दथुइ लात । गन वने वं क्वछि मफुत । वं प्यखेरं स्वल–पूर्व पश्चिम उत्तर दक्षिण । तर थुगु इलय् प्यंगू दिशाया नं छुं अर्थ पिहाँमवः । प्यखेरं छगू पोक्तां बोध छ्वलातल ।

वने थाय्ला दु । तर अनं वनां उपलब्धि छगू कथं शून्य । गफ धाःसा राष्ट्रिय अन्तरराष्ट्रिय बिषयलय् जू । तर लिच्वः फासां फुसुं जुयावनी । गफ गफय् जक लिकुना वनीगु ।

अय्नं पला अन हे ह्लचात ।

अन रमेशमानया पसः दु ।पसः मू सडकय् ला । सह्लचाका इलय् अप्पो थें पासापिं अन मुना गफ जुइगु । पसलय् गाहाः मदैबेलय् रमेशमान थःनं गफ याये ह्लचाम्ह खः । व अन थ्यंबेलय् पासा छम्ह वया पौ स्वयाच्वन । रमेशमान गाहाकी नापं बन्जा याना च्वन ।

'छु दु खबर' पासां न्यन ।

'ठीक जू, छ ला आपुलकं खनेदत ।'

'छु याये ... थनजक च्वना छुं मजुल । छुं जुइकेया लागि छुं ला यायेमाल ...... मखुला ?'

'गय् मखु धायेगु ।'

'थौंकन्हय् छु याना च्वना छं ?

..., ह्लचसलं वइत इतिमिति कंकल । मछिथें च्वनावल । छु धका कनेगु– थःगु खुसि दथुइ लागु स्थितियात । बिफलताया पलंगय् आराम कयाच्वना धायेगुला । असफलताया त्वाथलं कुतुं वया घाःपाः जुयाच्वना धका कनेगुला ।

'अथें ......'

वयात थ्व बिषयलय् खँ ल्हाये मयल थम्हं छुं याये फुगु मखु । छुं यायेगु लकस नं दयेके फुगु मखु । मानौं जिन्दगी झन झन कुण्ठित जुजुं वन । जिन्दगी थम्हं धंथें झनझन मजुया वन ।

'छु यानाच्वना छिपि ?' छह्म पासा वल । वया ल्हातय् पौ व छगू निगू सफू दु ।

'छुं ला यायेफुगु मखु उकि गफ यानाच्वना ।'

'बास्तवय् झी सुम्क च्वनाला मजिधुंकल ... छुं ला याये हथाये जुइधुंकल ... थःगु दे जाति व भाय्या लागि ,'

वया नां कुमार । ह्लचाबेलय् छुं नं छुं यायेमाःगु आवश्यकता मदिक्क महसूस यायेमाह्म । थःगु जाति व भाय् थकायेगु खँय् सांब हे सक्रिय व प्रयत्नशील । थौंकन्हय्

बाखँ, चिनाखँ च्वयेगु व पौ पिकायेगु लँय् जुया च्वंह्म ...... ।

'छुं यायेमाल धयां छुयाये, छुं याये फुगु मखये धुंकल ।' सुमन निराशा व्यक्त यात ।

'यासा छाय् मफु धका ... यानां मजुगु छु दु ।'

'धायेत ति अपुगु मेगु छु दु ।'

कुमारं छगू निगू उदाहरण कन। सुमन नं थ:गु कथं खंल्हात खँ ल्हाल्हां देशय जुया-च्वंगु अव्यबस्थाया बिषयलय् इपिं न्हचावन।

'स्व थ्व पौलय् च्वइह्गु ... '

वं स्वल । भंसारय् लुं तस्करी याना-ह:ह्म मंत्रीयात ज्वंगु खँ । देशयाह्म मंत्री थुजोह्म व्यक्ति तस्करी यानाच्वंगु । मंत्रीत हे थुजोगु भ्रष्टाचारय् संलग्न धँगु खसा, थ्व देया हालत गुजोगु जुल जुइ । उकि मेगु खवर नं दु, लाखौं करोडौंया लुं जफत यागु ।

'देशय् थुलिमछि लुं दुत हइच्वन थ्यनं लुं भा: थिके ।'

'गन जक वन जुइ धँगु का थुलिमिछ लुं।

'थ्व ला खबरय् पिज्वगु खं जुलका... दुने दुने गुलि दुत हयाच्वन जुइ ...'

'स्वता छ्व थुजोगु खँ ह्लातकि नुग: दाह्र जुइ' ।

रमेशमान पसलय् गाहा: मदयेवं दनावल ।

'छिंपिला देया बारे खूब खँ ह्लाना च्वन नि' ।

'देशय् छु ल्यं दनि आ, इज्जत ला मियाच्वंगु हे दु, बेइज्जती नं दुतहया-च्वंगु दु ... ।'

'झीसं थ:गु दे धका धइच्वनां छुयाये... दे झीगु मखया वनाच्वन ... ।'

द्य भचा क्वह्याँवन । निभा: भचा ख्वाउँया वन । फय् व:गु सी मदुसां सिमा ह: कच्चाला सनाच्वंगु सी दु । आकासय् चखुंबखुं ल्यांथ्यां जुयाच्वन ।

गो छु यानाच्वन थ्व देशय् नेता धापिसं ? रमेशमानं ह्लयस: छुत ।

'नेतातय्सं जक छु याइ जनतात हे लिलि चिले धुंकल ... जनतां साथ ब्यूसा धका, ।

'नेतृत्व बांलायेमाल, प्रभाशाली जुइमालनि

'अवश्य, नेतृत्व प्रभावशाली जुइमाल... तर महत्वपूर्ण पक्ष ला जनता ख:निसा ... जनतात ल्हा म्हुतु चुलाकेगु लंय् तक्यने धुंकल ... इमित आर्थिक सुरक्षाया ल्यू ल्यू सामाजिक सुरक्षा नं ला मालाच्वंगु दु ..

'अन्न मू खँ ला छु घा:सा सरकारं हे उजोगु पंग:त थाय्थासय् तयाबि धुंकल गुकियात ह्लाचां गाया सुनानं आन्दोलन पूवंकी धँगु बिश्वास मन्त ..

स्व: स्व:थाय् दे ध्वग्गीक स्यना च्वन...

'मनूतय्के राजनीतिक चेतना दुसा हे जक छुं जुइ, नत्र ... ' /

खँ राजनीतिया लँपुइ ला वल । तर राजनीतिया लँपु धासा बायाच्वन । निगू दिशाय् स्वइच्वंगु लँपु । सुना लिफ पुला स्वैत स्वयेगु । सुनां छपला दिना स्वैत साथ बिइगु ।

'जित ला थत्थें आन्दोलन जूसा ज्यू धैथें च्वं ।'

'छन्हुला आन्दोलन अवश्य जुइतिनि ।'

'तर गुबेलय् ।'

'याकनं ।'

'याकनं धैगु गुबेलय् ।'

सुमनया म्हू भचा क्वानावल । देशय् अपाय्च्वं भ्रष्टाचार अन्याय जुयाच्वन । ततधंगु काण्ड जुयाच्वन । सुनां गुलि फत उलि मोजमज्जा यानाच्वन । तर लिच्वः गो ? पुखलिइ अपाय् अपाय् ग्वःगु त्वहं कुतुंवनानं तरंग गो ? सुनां छसः तयेफुगु गो ? छु मनूतय्के ह्यालेगु हुचाउ तकं मदया वनेला ह्वालां हे थन जूगु छु दु । छगू ह्यूपाः, इँ दँ दत न्यना वयाच्वंगु–थौं वइथें कन्हय् वइथें । आला ह्यूपाःया अस्तित्वय् शंका यायेमाले धुंकल ।

थःगु स्थिति खना वया नुग क्वतुन ।

'थन छह्म छह्म दतले मनूत ल्हाः तुति चिनातपि थें जुल' वं बिचाःयात ।

ईया छुं निश्चितता मदु । ई ला छगू झो खः । अनवरत झो ईया ख्वालय् मनूत आशावादी जुया स्वयाच्वन । फगत आशा । बुँख्याचिगु नियति । ईलं गुबेलय् संकेत बीगु खः । गुबेलय् थ्यंक वइगु खः – तातुनागु ई !

निभाः बीइ धुंकल । गुं ख्यूं क्वहां वइच्वन । राजनैतिक गफय आ ल्हाचया थुजोगु सः मन्त । आ ला थेः थःगु छेँय् लिहाँ वनेगु खँ ल्हानाहल । खँ ल्हायेगु ई ला ह्वानं वइ हे तिनि ।

० ० ०

व सुतुंसुतुं लिहाँवल ।

लँय् व याकचा । थौं जक मखु न्हचा-बेलय् न वं याक अनुभूति यानाच्वन । वया जःखः नं उतिग्यंक हे याक पहः खनेदु । वं बिचाःयात–छाय् अपाय्सकं वं थःत याक अनुभूति यानाच्वन । थम्ह थःत निराशाया गालय् क्वफवाना तल । छुं यायेगु कुतः – जीवनया आकांक्षा ... । वया नुगःलय् तिक मिन । जिन्दगीया ख्वलय् व ततःमतः क्यनाच्वन । तःकः जुयाच्वनागु लँय् लँ दापा जूम्ह मनू थें वइत शंका वन– व गन वनाच्वन ?

वया थःत सते मास्तेबल– अय् छ गन ?
'जि ।' वं थःत छक कुति न्यात । वं थःत लँय् याकचा ज्वाताहां दनाच्वंगु खन ।

० ० ०

मचा ख्वयेगु दित

तिमिलां मचायात मुलय् तल । बुलुहुँ मचा द्यन । मचाया ख्वाः छक स्वल । अन सन्तुष्टि व चिन्तामुक्त भाव दु । अन

याउँ पहः दु। मचायात चुप्पा नल। भुँजि भुंवगुलि पसिच्वतं ख्याना छ्वत।

बँगलय् तिमिला याकचा। बौह्म जा नया वत्रहां वने धुंकल। आ निह्म ल्यं दनि -जा नइपि।

च्यानाच्वंगु मत तेमला। उकि बँग मत दया नं ख्यूं ख्वाः व। भुग्लु च्वंह्म माखा थें। तिमिलायात महसूस जुल थःगु जीवनया चाकःछि गुलि स्वां सिमात खः वया दुगंछि कं व झा दु। पंला तये माथाय् खाः बाकू जक दु।

वं ला सह यागु खनि – कं, झा व खाः बाकूयात तर ...

न्ह्याबेलय् कं कइ बेलय्।

न्ह्याबेलय् झालय् तक्यनीबेलय्।

न्ह्याबेलय् तुतिइ खाः बाकु ताइबेलय्।

उबेलय् जिन्दगीया नां 'तिमिला' जुइ।

वइगु मिखाय् न्ह्याबेलय् थःगु वंगु किपा। झलझल लुमना वइगु। थःत प्राप्त जूगु छकुचा जिन्दगी... जिन्दगीया न्ह्यइपुगु रहरत...म्हगस...सवा काये न्ह्य चुं चु दन। वइगु छु दोष। वं द्वंकुगु छु दु। अयनं फुक्कं खँया दोष वइगु छ्यनय् ला वल।

"छं जिमि दाजुयात स्यंकल।"

"थौं छें छं याना जिमि दाजुं जिमित वास्ता मयाये धुंकल।"

"तःकेहेंया माया फाइम्ह.. रंडी ख्वाः वम्ह... छंत मयोसा हु थःछेंय्... लं तप्यं..."

"छु दुम्ह धका व थःछेंय्..."

वया नुगलय् कं इवेबिल। न्हाय्पनय् खाः बाकुलं तिल। नुगः हिइस्से च्वनावल। मानौं म्हछि मिपुम्ह थें। वया ख्वय् मास्तेः वल– लाये लाये बुया। तर थन वइत म्वाल धाइपि सु ? वया सिनावने मास्ते वल उबेलय् हे मचाया ख्वाः न्ह्योनें दंवल। वं थःगु इयाः खापा तिल।

कोथा भचा ख्यूल- वया जिन्दगी थें थःगु दशा खना लाये लाये बुया ख्वये मास्ते वल। वयात म्हुतु ल्हानातगु खँगोत नुगलय् थुं दिनाच्वन। वं अपाय्सकं छु यानातगु दु- वंत छु वया मचा बांलाकेगु अधिकार मदुला? छु थः भात नापं मतिनाया कालबिल याय्गु हक मदुला ? थुकिया लागि छु सुइके अधिकार फ्वना कायेमागु जुलला ?

सदां थें थें वया केहेंभत नापं ल्वापु जुइगु। छु धायेज्यूगु मखु, छु यायेज्यूगु मखु- अथें निहुँ पिकया ल्वापु खँ पित हइगु। भातनापं छु पलख कोथाय् च्वंसां ल्वापु। छक समाः याना पिहाँ वनावसां ल्वापु। जाथुइ भचा लिपा लाःसां ल्वापु। न्हि न्हि थें थें कच्कच्।

गुलि चि तइगु थ्वं तरकारी. खुयां हइगु धनं दु धकाला'...उकुन्हु वया केहेंभतं निप्पं जा नया ल्येका वन।

अथेहे छन्हु मचायाना जा भचा क्वल। उकुन्हु ला झन जाभु हे थ्वाना वन। छु

आखे

व थ्व छेंय् भौ जुया वल धायेवं 'भ्वाति' सरह जुलला ? वया पाखें गुबेलय् गल्ती जुइ मज्यूला । व नं ला मनू खःनि ।

जुजुं वयात थःगु छेंय् च्वने तसकं थाकुया वल । भात दु – सोझाम्ह । छेंय् कचमच जुइबेलय् कोथाय् वना सुम्क च्वनाच्वनी, कि पिहाँ वनावी । अहँ, स्वैतं छुं धाइमखु । केहें खना हे ग्याम्ह हानं केहें नं लँसि थुजोम्ह । दाजुयात हे गन्ता मयाइम्ह । गुजोगु छेंय् लाइ थें स्वयेका ।

छन्हु तिमिला थःछेंय् चाह्यू वंगु । बाछि दया नं सता मवः / न भातम्ह वल, न सुं छ्वयाहल । खवर तक हे छ्वया मह । थौं वइथें, कन्हय् वइथें । मां बौया छेंय् नं बिया छ्वये धुंका गुलि च्वने । मां बौ पिं अपाय्सकं दुपिं नं मखु । भातपिं ला दुपिं हे खः ।

जः खः भुनुभुनु खँ जुयावल ।

सतके महसां दाजुम्ह पासा ब्वना छन्हु व भातया छेंय् वन । दाजुम्ह जक लिहाँ वनेवं छेंय् हानं महाभारत शुरू जुल ।

"च्वने भाःखंला थःछेंय् ।"

"ह्लासंचुया वये मालनि ।"

"फुई स्व रे, थःछेंय् गुलिनं दुपिं थें...

छु जक धा, छु जक मधा । धात्थें भगवानं वयागु ह्य वस्तय् छुं पलखया सुख जक च्वयाहल । जुइफु, च्वयेधुंका नं हानं हुया मेकथं हे च्ववन जुइ मा ..

केहें भत अझ भुनुभुनु हालाच्वन ।

वयात थ्व छेंय् च्वने तसकं मयल । वइगु भाग्य थन ख्वबि व जा जुल । थुजोगु हे तालं थः मचाया भविष्य गय् जुइ ।

"जित ला थ्व छेंय् च्वने मयल ।" छन्हु तिमिलां थः भातयात धाल । तर भातह्म सिनं थुकिया लिसः मब्यू ।

"छुं धायेज्यूगु मखु, न्हयावेलयं रण्डी बेश्या धायेका जुइमा .."

भातह्म अज्ज हे सुम्क ।

"धैंदिसँ छिगु छु विचाः .. ।"

कोथाय् फुक्कं बस्तुत मौना अज्ज फय तकं मसं । वयात छटपटी व उकुसमुकुस जुयावल । आ नवाइ थें अले नवाइ थें । तर नवागु छगः आखः मखु । गुजोह्म भात नापं होने माल धैथें छखे नुगः क्वतुन । नमवा–इह्म जुर्गुलि थुजोगु गति जूगु ।

"जिला आ थन च्वने मफुत... पिहाँ वनेगु बिचाः यायेधुन .. । वं थःगु निर्णय कन ।

"छ थःछेंय् वनाच्वं .. थन परिस्थिति मिले जुलकिं छंत सतके हये... उबेलय् छुं यायेमाःसां याये "

वं बिचाःयात– छ छें नं पिहाँ वनेगु हे कल्याण ।

सतिकुन्हु व सुथ ह्लापाँ हे थःछेंय् वन ब्वहलय् मचा दु । पासावपिं सुं मदु–बस् व हे याकचा ।

० ० ०

सुमन दुहाँ वं बेलय् तिमिला बैंगलय् च्वना ह्लचः वयेकाच्वन । निह्मसिया नापं जा नल ।

'जित लनाच्वनेमते, छं नया द्यं वसां ज्यू ।'

सुमनया नुगलय् दुगु छगू घाया नां खः तिमिला । वया केहें तिमिलाया ह्विगत वं स्यू । सियां छुयाये। यायेफुगु छुं मखु । वया इच्छाला दु– उपिं नापं ल्वा वनेगु । आखिर वया केहेंया द्वं छु ?

वया थ्व खँ लुमना वलकि न्ह्चपु क्वाना वइगु । वें जुया वनेला धैथें मति लुइगु ।

जा नया कोथाय् वल । ख्यूंसे च्वं । मत च्याकल । अय्नं जः गनं विनाच्वंथें च्वन । अय्नं जः गनं विनाच्वंथें च्वन । वं कोथायात छक म्हमस्यू पहलं स्वल । तर व हे कोथा . कोथाय् व हे गन्ध...

वं द्यनेगु कुतः यात । मफु ।

झ्यारझिर खुनां वांछ्वयातःगु प्रमाणपत्रया कुचाकाचात आतकं अन हे तिनि । छकू छकू भ्वंतय् छगः छगः मिखा बुया वल । व मिखालं वयात तुलुतुलु स्वयेगु याना हल । भचा जायेका अन म्हुतु खनेदयावल । मानों उमिसं ह्विबाय् चबाय् शुरू यात ।

व मुपुल ।

उखे वया बौ नं छक मुसु तयाहल । गुगु सलं सरासुया सिथय् छकुचा चिरीबाल । केहेंम्ह नं शायद मबनी जुइ । लखं लिकइतम्ह न्या जुयाच्वन जुइ– थःगु लासाय् ।

वया मिखाय् नं न्ह्चः मदु चाः झन झन बाः वनाच्वन । वया मिखाय् थःगु जिन्दगीया किपात प्याखं ल्हु वइच्वन । अतृप्ति अभाव व कंसरू पहःया किपात विद्रूप विडम्बनाया नमूना– वइगु जिन्दगीया किपा ।

पिने खिचा ख्वयाहल – ग्यानपुस्से च्वंक । तर वयात छतिं ग्यानापु मजु । जिन्दगी प्रति छुं कथंया माया मन्त धंगु खःसा थ्व ग्यानापु नापं आ वया छु स्वापु। सुं राक्षस वया वैत त्यात्या याना थकुसां मतलव मन्त । झ्यालं नां काये मत्यम्ह वया वैत स्याना थकुसां छुं वास्ता मदु । सिना व म्वानाया दथुइ आ छु दनि धका । थ्व हे छकुचा सासः मखुला ।

अपाय्सकं निराशा । वितृष्णा । छाय्?

जिन्दगीया रहरतय् छुं अर्थ मन्त । अर्थहीन म्वानाया सार मन्त । नुगः तसकं झ्यातु– गन सीनाच्वगु दु इच्छा आकांक्षा ब म्हगसत । अय्नं व म्वानाच्वन । उपलब्धिहीन जिन्दगी कःघाना लँय् इरुथिरू जुयाच्वन । बरू इरुथिरू जक... गनं मध्यंगु इरुथिरू ।

न्ह्चः वल । गुबाय्तिं वं धायेमफु । न्ह्चलय् व छगू शहरय् थ्यन । शहर– गन झलमल्ल निभाः त्वइच्वन । तान्व भ्या हे मजू । फय् सनाच्वन । सिचुसे च्वं । स्वां सिमा तय्गु नस्वा चाकछिनं वयाच्वन । अन मनूतय् ख्वालय् चिन्ता, भयया छुं हे

किचः खने मदु । नापलाक्वसिया ख्वाः मुसुका । यइपुस्से च्वं । वं वं वया लँय् तम्ह पासापिं दयावल । छगू बाँलागु जागीर नं चुलात । चत्तच्वगु छें छखा नं दयावल । एलख लिपा छम्ह मिसा नापं नं इहिपा जुल ।

आहा ! जिन्दगीया न्ह्यैपुगु ख्वाः ।

थुबेलय् हे प्रसंग वना न्ह्यलं चाल व । न्ह्य गुत । म्हगस चब्बुत । यथार्थ न्ह्योने झाताहाँ दंवल । जिन्दगीया ख्यूगु पक्षत खना थःहे सुकुसुकु चिना वन । स्व स्व थाय् निराशाया सुपांय् जक । छुं उपलब्धि यायेमफुगु कुण्ठा जक नुगलय् । न विद्रोह यायेफत न त निराशा कुण्ठा व पीडा खना ग्याना सीना वने फत । सी नं मंदुगु मखु । तर म्वाये नं मफैच्वन ।

जिन्दगी नं म्हगस हे जुयाब्यूसा ?

०००

लँय् छुं सीम्ह वां छ्वइतल । तर लँय् जुपिंत मानौं मतलब मदु । खँपिन्सँ घच्चाया ई फाना वन । मखंपिं सरासर वनाच्वन ।

व धौं नं रमेशमानया पसलय् । रमेशमान बंजा ज्या यानाच्वन । वया जीवनय् छगू निश्चित गति दु । थःगु हे छें क्वय् पसः । बाः पुलेम्वा । बुलुहुँ धनसम्पत्ति दयेका हल । कःसि एण्टिना धस्वाके धुंकल । बनज्याया सिलसिलाय् गनं वनेत मोटर-बाइक न्याइगु जुयाच्वंगु दु । टेलिफोन ला तये हे धुंकल ।

वया मिखा लँय् दिनाच्वन । जिन्दगी अथें अथें फुना वनाच्वन । अथें अथें फुनाच्वंगु जिन्दगीयात वं छुं याये मफैच्वन । छु जोशय् वं थःगु प्रमाणपत्रत फुःक्कं झ्यार-झुर खुनाछ्वत । उबेलय् छाय् वया अपाय्-सकं तं बल । सुनापं तं पिहाँवल । वें ला मजू व । जिन्दगीया छगू युगयात वं थःगु ल्हातं खुना छ्वत । छगू युगया मूल्य कुचा कुचा प्रमाणपत्रत । थः खना छक तं नं पिहाँ वल ।

मेखतं स्वयेबेलय् वं ठीक यात । छुं नं कथं ज्याये खयलय् मदुगु वस्तु तंतयां छु फाइदा । खुना छ्येगु हे बेश । कुचा कुचा याना वां छ्वयेगु हे बेश ।

"छं बैंकय् आप्लाइ याये धुनला ?" रमेशमानं न्यन ।

"मयाना ।"

"छाय् ?"

वया धायेला मधायेला जुल ।

"जि सर्टिफिकेटत खुना छ्वयेधुन ।"

"म्वामदुगु खँ ल्हानाच्वनीं .. वें ला मजु छ ?"

रमेशमान पत्याः मजू । पत्याः जुइगु नं गथे । दं दं परिश्रम याना हिचति हायेका दयेकातःगु प्रमाणपत्रत खुना छ्वया धायेवं सु पत्या जुइ ।

"खः धया विश्वास याले ।"

"जिला म्हिगः तँ वये धुन ।"

पसलय् गाहकीत हानं वल ।

व अजु चाल । छाय् हानं जागीर मागु वइत... पसः दु हे दु । दुपिनि हे हानं हानं दयेकेकु व जिइकेगु विचाः तर वयाके उजोगु विचाः हे मवः । वया मिखा हानं लँय् जूवन । छुं सीम्ह अथें तिनि लकस अझ हे घच्चायापुनि ।

मोटर छगः हल । सीम्ह छुं क्यलावन । सतकय् सीम्ह छुं झं घच्चायापुस्से च्वनावल । मनूत लँय् फाफां वनाच्वन । वयात छुं सीम्ह स्वस्वं घच्चा धइगु हे मन्त । बरू मनूत खना छखें न्हिले मास्तिवल । थः जुइमाथाय् च्वंगु फोह्रोर चिकेगु विचाः सुइकेहें दु थें मच्वं ।

छम्ह मिसा पसलय् न्या वल । मिसा बांला खनेदु । मिखाय् न्यतालाय् व म्हुतुसी यानातःगु समाः स्वये यइपुस्से च्वं । वं फिनावःगु वसतं वया म्हया बान्की थय्च्वं धका क्वयाच्वन । वया बिचाः छखे चिला वन, मिखा मिसाया म्हय् प्यपुना मन अन तंक्यन ।

मिसा वन । वयात मखनेवं थःगु यथार्थं लुमना वल । न्हचइपुक ई छ्यायेत मागु ज्वलं मिखाय् लुयावल । थुबेलय् हे वयात जिन्दगीया घाः ख्वं स्यान।वल ।

न्ह्योने धमाधम छें दनाच्वन । न्ह पहयां छें । मनूतय्सं छु जक याना थ्यबा कमय् यानाच्वन । थ्यवा हे सकतां सकतां जुइ-धुंकल । थम्हं छुं याये मफुगुलिं निराश दर्शन लुमंकल वं बांमलागु लँय् पला तय् मयः वया । न्हूगु छें हे माः धैंगु छु दु । थःगु हे छें दु चिखा जुसां । कोथा दु चिकु जुसां । छजु छप्पे नये पुने खँ । छाय् माल सासा भिंभि नयेपुनगु । वं थःत संतुष्ट यायेगु कुतः यानाच्वन । धाये वं थःगु उन्नतिया लँ पनाच्वन ।

वया मिखा अय्नं दनाच्वंगु छें तक्यना च्वन वया कल्पनाय् छें तयार जुल । वया कल्पनाय् व छें वइगु जुल ।

धात्थें व वइगु हे छें जुयाब्यूसा ।

धत्

वं थःगु कल्पनायात वांछ्वयेगु कुतः यात ।

□

पँय्ताः

थ:गु हे खँ

भाषा व साहित्य थकायेगुया ज्ञोलय् पत्रिकाया थ:गु हे मू दु। न्हूग्हूंपि च्वमितय्त न्हचब्वयेगु, भाषा साहित्यया पला:यात धिसिलाकेगु, न्हूगु लकस ब्वलंकेगुली व ज्ञीगु भाषा साहित्यया मा:गु ज्या सुथां लाकेगुली पत्रिकाया बिस्कंगु मू दु। पत्रिका भाषा साहित्यया मिखाकुं ख:, ईया न्हाय्कं ख:। थुजोगु हे विचा:यात घाना: पिदना च्वंगु 'ग्राखे' छिकपिनिगु ल्हातय् दु।

नेपाल भाषा साहित्यया खेलय् दुग्यंगु पत्रिका म्हो हे जक दु। गुलि दु, फुक बाँला। तर इलय् पिमदं। हानं उकिसनं ग्राय् नं ताह्! मजू। इलय् पिकायेगु, लिपातवक म्वाका तयेगु कथहं तँ थकाकां यंकेगु 'ग्राखे'या मू ज्याज्ञो ख:। पत्रिकाय् थी थी विषय दुथ्याकेगु व पत्रिकायात न्हूगु कथं पिकायेगु नं जिमिगु बचाधंगु ग्वसा: ख:। पत्रिकाया लिधंसाय् भाषा साहित्य व जीवनया ववुली इलय् बेलय् जुइगु मू ज्या व खँयात घ:मा: कथं न्हचाकेगु जिमिगु मू ता: ख:।

'ग्राखे' स्वलाय् छक पिदनी। धात्थें धायेमाल धा:सा साहित्यिक पत्रिकाया थ:गु हे साया घा: दु, गुगु कोखं मस्यू। ग्रथे हे साहित्यिक पत्रिका-या थ:गु समस्या दु, गुगु सरकारं मस्यू। स्यूसां मस्यूथें याना च्वन। ग्रथे जूगुलिं साहित्यिक पत्रिकाया समस्या मज्यंनी। पत्रिकायात दर्ता याना पिथने थाकुगुलिं सामयिक पत्रिकाया कथं जक पिथना च्वना। याकनं हे दर्ता याना पिकायेगु जिमिगु ग्वसा: दु।

'ग्राखे' यात कया: गुगु चर्चा परिचर्चा नेपाल भाषा साहित्यया ख्यलय् जुल, थ्व खना जिपिं तसकं हे लय्ता। गुगु नं चर्चा परिचर्चा पत्रिका-यात म्वाका तयेत, तँ थकायेत व पत्रिकायात ख:गु लँपुइ न्हचाकेत मदयेक मगागु तिब: ख: थज्यागु परिचर्चा व सहलह्यात 'ग्राखे' या पाखें दुनुगलंनिसें लसकुस दु।

सुभाय्

आखे पिदन, पिदन हे वनि-दे, भाय्, साहित्य, संस्कृकिया विकासया लागि; स्वस्थ लकस ब्वलंकेया लागि । आखे पिदनि छिकपिनिगु भलसां, छिकपिनिगु कुतलं, छिकपिनित ययेक । थ्व पिकायेत यक्वसियां नुग: ब्यूगु दु, वय्कपिसं जिमित भाषाया ख्यलय् न्ह्याज्यायेत दुग्यंगु हःपाः ब्यूगु दु । वय्कपित जिमिगु यक्व यक्व सुभाय् दु । वय्कपिथें जाःपित नं जिमिगु न्ह्यावेलय्‌नं लसकुस दु ।

थन थ्व पौया संरक्षक व सह-संरक्षक जुया गुहालि यानादीपिनिगु नां न्ह्यब्वया च्वना, वय्कपिं थथे खः-

संरक्षक:

घनश्याम राजकर्णिकार, कमल पुखू, यें
छम्ह स्यल्लाम्ह यात्रा निबन्धकार व नेपाल भाषा प्रेमी ।

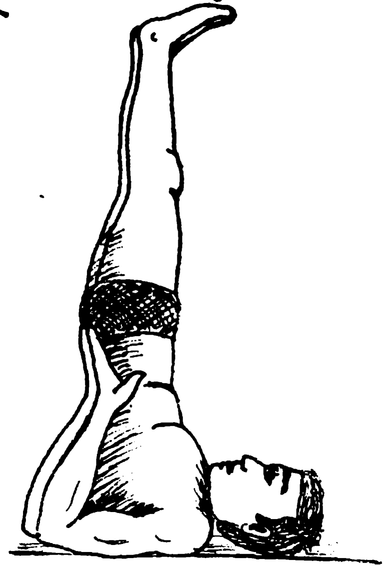
सह-संरक्षक

कृष्णभक्त श्रेष्ठ, ठमेल, यें
छम्ह सशक्त कवि व प्रधान सम्पादक, **मधुपर्क**
उपेन्द्र श्रेष्ठ न: घः, यें
खँय्‌भाय्‌या छम्ह चर्चित कवि
जनार्दन जोशी, ठमेल, यें
छम्ह कवि व प्रधान सम्पादक, **समष्टि**
योगेन्द्र प्रधान, तेखापुखू, ख्वप
नेपाल भाषाया आधुनिक कविपिं मध्ये छम्ह स्यल्लाम्ह कवि
अच्यूत तमो, ह्नौगः, यल
छम्ह ल्याय्‌म्ह नेपाल भाषा प्रेमी
यज्ञरत्न धाख्वाः, यल छ्वबा, यल
नेपाल भाषाया बाखंमि, प्रेमी
ऋषिप्रसाद श्रेष्ठ धलायचा, यल
सम्पाद,क कला व नेपाल भाषा सेवी
पवित्र बज्राचार्य, ओम बहाल, यें
का. न. पं. २३ या वडा अध्यक्ष व ओलम्पस क्लबया नायो
का. न. पं. २३ वडा समिति

निःशुल्क !

योग प्रशिक्षण विया च्वन याकनं स्वापू तयादिसं ।

स्वापू :

थाय् : ज्ञानगृह
(मतक्व भैरबया पूर्व)
लगन ख्यः, यल ।

ई : सुथय् : ७ ता: निसें १० ता: तक
सन्ध्याय् : ६ ता: निसें ७ ता: तक